Samordnet miljøovervåking i miljødirektoratene

Plan fram mot 2006

TA-1846/2001
ISBN 82-7655-439-3

Forord

Alle forventninger om overvåking og rapportering på miljøområdet kan ikke oppfylles innenfor dagens miljødatabudsjett. Det viser en kartlegging av miljødatabehovene fram mot 2006, som nylig er gjennomført.

Behovene for overvåking og miljødatainnsamling har bakgrunn i krav om rapportering til nasjonale nøkkeltall og internasjonale avtaler, samtidig som det er behov for miljødata for å kunne varsle tidlig om nye miljøproblemer.

I rapporten fra arbeidet diskuteres prinsipper for kostnadseffektivitet, kvalitet og nøyaktighet i miljøovervåkingen, sammenheng mellom forskning og overvåkning, roller og ansvar for overvåkingen og finansiering fra næringsliv og andre sektorer.

Direktoratet for naturforvaltning, Norsk polarinstitutt, Riksantikvaren, Statens forurensningstilsyn og Statens strålevern står bak rapporten.

Du kan lese mer om miljødirektoratenes overvåking på Miljøstatus i Norge.

Sammendrag **4**
Definisjonsliste **6**
Kap. 1 Bakgrunn **7**
1.1. Om samordningsgruppa 7
1.2 Bakgrunnen og mål for planen for samordnet overvåking 7
Kap. 2 Oversikt over mangler i dagens overvåking **9**
2.1 Hvorfor er overvåking viktig? 9
2.2. Mangler ved dagens miljøovervåking 9
Kap. 3 Kostnadseffektivitet, kvalitet og fokus for miljødirektoratenes overvåking **11**
3.1 Effektivisering av overvåkingen 11
3.2 Kvalitet og nøyaktighet for miljøovervåkingen 11
Kap. 4 Fremtidig satsing på miljødatainnsamling og kostnadene for denne **13**
4.1 Nye overvåkingsaktiviteter som er spillt inn til budsjettet for 2002 13
4.2 Nye overvåkingsbehov fra 2002-2006 utover det som er spilt inn til 2002- budsjettet 14
4.3 Totale kostnader for overvåkingen i perioden 2002-2006 18
Kap. 5 Sammenhengen mellom forskning og overvåking **19**
5.1 Nytten av forskning i overvåking 19
5.2 Nytten av overvåking i forskning 19
5.3 Samarbeidet med Forskningsrådet om nærmere kobling av forskning og overvåking 20
Kap. 6 Roller og ansvaret for overvåkingen **22**
6.1 Roller mht. overvåking på regionalt og lokalt nivå 22
6.2 Sektoransvar for overvåkingen 23
Kap. 7 Finansiering og prioritering av den nasjonale miljøovervåkingen **29**
7.1 Prioritering av miljøovervåkingen 29
7.2 Effektivisering og innsparinger på overvåkingsbudsjettet 29
7.3 Forskningsfinansiering av overvåkingen 30
7.4 Muligheten for sponsing av overvåkingen 30

Vedleggsoversikt

Vedlegg 1 **Kategorier for inndeling av prioriterte overvåkningsdata**
Vedlegg 2 **Effektivisering av miljøovervåkingen i miljødirektoratene**
Vedlegg 3 **Sammendrag av gap-analyser**; nøkkeltall, internasjonale avtaler, tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer, annet og frivillige bilaterale eller multilaterale avtaler, kostnadsoversikt
Vedlegg 4 **Gap-analyser** (grunnlagsskjemaer); nøkkeltall, internasjonale avtaler, tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer, annet og frivillige bilaterale eller multilaterale avtaler
Vedlegg 5 **Ansvaret for miljøovervåkingen**
Vedlegg 6 **Programmene som sektorene bør ta større ansvar for i nærmeste fremtid**
Vedlegg 7 **Virkemidler for å pålegge sektoren overvåking** (DN og SFT)

Sammendrag

Etter oppdrag fra MD, har miljødirektoratene laget en plan for miljøovervåkingen fram mot 2006. Planen omfatter og bygger på prinsipper for kostnadseffektivitet, kvalitet og nøyaktighet og omhandler strategier for prioritering, finansiering, sektoransvarliggjøring og -finansiering av miljøovervåkingen. Planen omhandler også samarbeidet mellom Forskningsrådet og miljødirektoratene der en ser mulighetene både for økt kunnskap om miljøproblemene og effektivisering ved et tettere samarbeid med fokus på kartlegging av lange tidsserier, tilgjengeliggjøring av forskningsdata og styrking av overvåkingsrelatert forskning.

En gjennomgang av miljødatabehovet til det nasjonale resultatoppfølgingssystemet synliggjør behovet for en omfattende rapportering fra miljøvernforvaltningen. På bakgrunn av bevilgningene i 2001 (73.5 mill. kr) var miljøvernforvaltningen ikke i stand å rapportere på 12 nøkkeltall, mens det for 19 nøkkeltall kun var mulig å få til en delvis rapportering (av totalt 82 nøkkeltall). Disse miljødataene må innfases både mht. utvikling og utvidelser av dagens overvåkingsprogrammer og igangsetting av ny miljøovervåking, spesielt på *biologisk mangfold*, *kulturminner*, *støy* og *radioaktivitet*.

Det mangler i dag også miljødata for å kunne rapportere på flere internasjonale avtaler innen områdene *biologisk mangfold*, *langtransporterte forurensninger* og *radioaktivitet*. De nye EU-direktivene på luft, vann og støy vil i tillegg medføre store ekstrakostnader mht. kartlegging og overvåking.

I tillegg til nøkkeltall og internasjonale avtaler er miljødirektoratene opptatt av å kunne ivareta overvåking som knytter seg til tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer (”føre var prinsippet”). Problemstillinger som miljødirektoratene anser som spesielt viktige og ikke blir ivaretatt gjennom ny overvåking knyttet til nøkkeltall og internasjonal rapportering, er;

- trusler og tendenser for kulturminner og kulturmiljøer
- kjente og nye miljøgifter i sigevann fra avfallsdeponier
- naturens tålegrense for ulike forurensningsbelastninger
- kartlegging av radioaktivitet (sekundære utslipp) og tilhørende spesialundersøkelser

Miljødirektoratene vil også ha noen nye overvåkingsbehov i forhold til andre problemstillinger knyttet til det faglige forvaltningsansvar hvert direktorat har og i forhold til frivillige (uforpliktende) bilaterale eller multilaterale problemstillinger.

Kostnadene for miljødatabehovene fram mot 2006 (grovt estimert) fordeler seg slik:

	2002 i mill.kr (total-kostnad jr. budsjett-innspill)	**2002[1] i mill. kr** (tilleggs-behov) **Kostnads-økning**	**2003 i mill. kr** **Kostnads-økning**	**2004 i mill. kr** **Kostnads-økning**	**2005 i mill. kr** **Kostnads-økning**	**2006 i mill. kr** **Kostnads-økning**
Nøkkeltall (eksl.. moms)		**11.9**	**13.2**	**13.1**	**16.0**	**16.4**
Internasjonale avtaler (eksl. moms)	**94.3**	**8.8**	**32.7**	**29.6**	**14.9**	**12.4**
Tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer (eksl. moms)	**16.5**	**4.5**	**4.0**	**4.0**	**4.0**	**4.0**
Annet, frivillige bilaterale el. multilaterale avtaler (eksl. moms)	**0**	**0**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**
Andre aktiviteter på overvåkings-budsjettet[2] (eksl. moms)	**7.2**	**0**	**-0.9**	**-0.9**	**-1.4**	**-1.4**
Kostnadsøkning totalt		**25.1**	**49.9**	**46.7**	**34.4**	**32.3**
Totale kostnader	**118**	**143.1**	**167.9**	**164.7**	**152.4**	**150.3**
Totale kostnader inklusiv moms	**146**	**177.5**	**208.2**	**204.2**	**189.0**	**186.4**

Tallene bygger på budsjettinnspill for 2002 (kolonne 1), samt gap-analyser i perioden 2002 til 2006 (kolonne 2 til 6)

De fremtidige kostnadene vil avhenge av størrelsen på overvåkingsbudsjettet for 2002 fordelt på etat og resultatområde. Hvis overvåkingsbudsjettet for 2002 blir mindre enn det som er spilt inn, vil differansen mellom tildelte og omsøkte midler måtte overføres til 2003, evt. fordeles fram mot 2006. De største økningene på overvåkingsbudsjettet for 2002 var foreslått på overvåking av biologisk mangfold og kulturminner.

Gjennomgangen av mulige effektiviseringsgevinster i miljødirektoratene viste at den største muligheten for effektivisering er å ansvarliggjøre sektormyndighetene, iht. prinsipper som er vedtatt av MD.

Det er et stort sprik mellom forventninger om miljødatainnsamling nasjonalt og størrelsen på overvåkingsbudsjettet. Utviklingen har gått i retning av en reduksjon de siste 10 årene samtidig som etterspørselen etter miljødata har økt. Dette setter store krav til miljøforvaltningen både når det gjelder prioriteringer på budsjettet og alternative finansieringsmetoder, bl.a. er sponsing av mindre kartleggings- og forskningsprosjekter er en idé som er under utvikling hos miljødirektoratene. Videre er det viktig at miljøvernforvaltningen synliggjør overvåkingsbehovet for de bevilgende myndigheter.

[1] Kostnadsøkningen er ekstra kostnadsbehov som miljødirektoratene har blitt klar over i etterkant av budsjettinnspillet for 2002

[2] Kostnadene innebærer bl.a. en kostnadsreduksjon som følge av antatt mindre kostnader for Miljøstatus i årene framover.

Definisjonsliste

Overvåking
Med overvåking mener samordningsgruppa en systematisk innsamling ved hjelp av etterprøvbare metoder, om mulig basert på en hypotese om årsak-virkningssammenheng. Miljøovervåking omfatter både påvirkning, effekter og miljøtilstand. Miljødatahåndtering av ulikt slag som kvalitetssikring og referanseproduksjon, samt vurdering og rapportering er også aktiviteter som hører inn under overvåking.
Målet er å dokumentere miljøtilstand- og utvikling i tid og rom, som følge av menneskeskapt påvirkning eller som følge av naturlige endringer.
Omfanget kan både være langsiktig eller tidsavgrenset, kontinuerlig eller diskontinuerlig (rullerende), og kan være landsdekkende, eller regionalt eller lokalt geografisk avgrenset

Forskning
Med forskning menes oppbygging av kunnskap gjennom testing av hypoteser innen tematisk avgrensete områder (MDs def.).

Kartlegging (screening)
Med kartlegging menes en systematisk førstegangsregistrering av arter, bestander, naturtyper, kulturminner, forekomst av forurensninger eller andre komponenter, og nedtegning av deres forekomst eller utbredelse på kart. Når kartleggingen eventuelt gjentas på en systematisk måte, vil den kunne bli et ledd i langsiktig overvåking.

Er det ønskelig med mer informasjon om miljødirektoratenes overvåking finnes dette på direktoratenes internettside under Miljøstatus/tema/overvåking.

Kap. 1 Bakgrunn

1.1. Om samordningsgruppa

Samordningsgruppa for miljøovervåking på direktoratsnivå[3] ble formelt opprettet i 1998. Samarbeidet mellom miljødirektoratene om miljøovervåking har imidlertid pågått fast siden 1994. Samarbeid mellom DN og SFT på enkelte overvåkingsprogrammer har pågått helt siden 1980 (Eks. Langtransporterte forurensninger siden 1980, Naturens tålegrenser (NATÅL) siden 1988).

Følgende miljødirektorater er i dag faste medlemmer av samordningsgruppa;
- Direktoratet for naturforvaltning
- Norsk polarinstitutt
- Riksantikvaren
- Statens forurensningstilsyn
- Statens strålevern

1.2 Bakgrunnen og mål for planen for samordnet overvåking

Oktober 1998 fikk miljødirektoratene følgende oppdrag fra Miljøverndepartementet;
"Hvilke parametre som skal inngå i resultatoppfølgingen, vil ha avgjørende betydning for utformingen av den nasjonale miljøovervåkingen. Parametrene som inngår i miljøovervåkingen skal samles inn regelmessig etter bestemte metoder og bestemte formål. Dette innebærer at parametre som innhentes gjennom forskning eller utredninger normalt ikke vil inngå i miljøovervåkingen (selv om dette kan ha betydning for utvikling av ny overvåking). Direktoratene bes om å legge fram en plan for gjennomgang og prioritering av den fremtidige overvåkingen, samt gjøre rede for behov for ressursmessige endringer."
Det har vært jevnlige møter mellom MD og samordningsgruppa for miljøovervåking om innhold og framdrift for planen for samordnet overvåking.

Implementeringen av det nasjonale resultatoppfølgingssystemet vil kreve omfattende rapportering på tilstand og utvikling i framtiden. For miljødirektoratene har planen en egenverdi i hht. følgende momenter:
- den skal kunne brukes som grunnlag for fremtidige budsjettinnspill
- den skal kunne brukes som grunnlag for interne prioriteringer av miljøovervåkingen
- den vil være et viktig verktøy for en langsiktig og samordnet utvikling av den nasjonale miljøovervåkingen

Planen vil være gjenstand for løpende revideringer som følge av budsjettsituasjonen, endrede nøkkeltall, ny politikk på miljøområdet via Stortingsmeldinger og offentlige utredninger.

Viktige føringer for overvåkingsplanen har vært de nasjonale nøkkeltallene. Disse ble imidlertid ikke vedtatt av regjeringen før november 2000. Som foreløpige innspill til planen leverte miljødirektoratene en "Gjennomgang og prioritering av miljøovervåkingen" 30. april

[3] Gruppas mandat; Samordningsgruppa skal bidra til at direktoratene samordner sitt arbeid med miljøovervåking i henhold til vedtaket om SFTs resultatansvar for miljødata og miljøovervåking. Gruppa skal arbeide for at direktoratenes miljøovervåkingsprogrammer og annen innsamling av miljødata i størst mulig grad ivaretar miljøforvaltningens forpliktelser knyttet til nasjonal resultatrapportering og internasjonale avtaler. Gruppa skal også bidra til at datainnsamlingen er relevant i forhold til direktoratenes behov for strategiske overvåkingsprogrammer innen sine respektive fagområder. Les mer om samordningsgruppa for miljøovervåking på internett under Miljøstatus/tema/overvåking.

2000. I perioden har også miljødirektoratene utviklet kategorier for prioritering av miljøovervåkingen (vedlegg 1), som ble brukt i innspillet til fordeling av en felles post på miljødata (kap. 1410 post 21) og i innspillet til overvåkingsbudsjettet for 2002. I tillegg har samordningsgruppa utviklet kvalitets- og effektiviseringsprinsipper (vedlegg 2), samt prinsipper for sektorenes ansvar knyttet til miljøovervåking (vedlegg 5). Dette er viktige verktøy for å effektivisere og prioritere miljøovervåkingen i en tid med stadig strammere budsjetter.

Kap. 2 Oversikt over mangler i dagens overvåking

2.1 Hvorfor er overvåking viktig?

Samordningsgruppen for miljøovervåking har som følge av den stramme budsjettsituasjonen fått et økt behov for å begrunne hvorfor miljøovervåking er viktig. Århuskonvensjonen og Grunnloven § 110 b gir Norges befolkning en rett til informasjon om miljøets tilstand[4]. Miljødirektoratene arbeider aktivt med å spre miljøinformasjon til borgerne. I arbeidet med å sikre borgerne forsvarlig informasjon er resultatene fra den statlige miljøovervåkningen av vesentlig betydning. Kunnskap basert på miljøovervåking anvendes i dag på følgende områder;

- gir grunnlag for å oppdage nye miljøproblemer
- er vesentlig for å kunne gjøre prioriteringer av miljøtiltak
- er viktig i miljøvernforvaltningens utøvelse av myndighet
- er viktig informasjon for å skape bevissthet om miljø
- legger rammer for å utvikle, evaluere og følge opp *mål, tiltak* og *virkemidler* for miljøvernpolitikken
- blir miljøvernmyndighetenes redskap til å følge opp effekten av kommunereformen/ ny oppgavefordeling på miljøområdet ("MDs revisorrolle")
- inngår i Stortingsmeldingen om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand
- er sentral informasjon i det nasjonale systemet for resultatdokumentasjon (RDS) og har betydning for resultatoppfølgingen på miljøområdet (ROS)
- legger grunnlag for og inngår i rapportering til internasjonale avtaler

2.2. Mangler ved dagens miljøovervåking

Miljødirektoratene har utført en analyse av hva slags data som mangler i hht. følgende forpliktelser og behov:

- Definerte nøkkeltall innenfor de miljøvernpolitiske resultatområdene (det nasjonale resultatoppfølgingssystemet)
- Internasjonale avtaler som Norge har forpliktet seg i forhold til
- Tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer
- Annet, frivillige (uforpliktende) bilaterale eller multilaterale bestillinger

Se vedlegg 1 Kategorier for prioritering av miljødatainnsamlingen

---

[4] **Grunnlovens § 110b.**

Enhver har Ret til et Milieu som sikrer Sundhed og til en Natur hvis Produktionsævne og Mangfold bevares. Naturens Ressourcer skulle disponeres ud fra en langsigtig og alsidig Betragtning, der ivaretager denne Ret ogsaa for Efterslægten.

For at ivaretage deres Ret i Henhold til foregaaende Led, ere Borgerne berettigede til Kundskab om Naturmilieuets Tilstand og om Virkningerne af planlagte og iværksatte Indgreb i Naturen.

Statens Myndigheder give nærmere Bestemmelser til at gjennemføre disse Grundsætninger.

Tilføyd ved grlbest. 19 juni 1992 nr. 463.

Århuskonvensjonen av 1998

Norge har ratifisert Århuskonvensjonen som fastsetter allmennhetens rett til miljøinformasjon.

Samordningsgruppa for miljøovervåking anser de tre første kulepunktene til å ha prioritet på samme nivå, og høyere enn fjerde kulepunkt.

Nøkkeltall
Det er 82 nasjonale nøkkeltall, fordelt på 8 resultatområder. I 2001 var det ikke mulig å rapportere på 12 nøkkeltall, mens det for 19 kun var mulig å få til en delvis rapportering. De resterende 51 nøkkeltallene er det enten miljøforvaltningen som rapporterer på alene eller i samarbeid med sektordepartementer(sektormyndighetene har ansvaret for å skaffe til veie miljødata på 7 nøkkeltall). Årsaken til manglene ved rapporteringen skyldes delvis den stramme budsjettsituasjonen og delvis et betydelig utviklingsarbeid som vil gå over flere år.

Internasjonal rapportering
I 2001 var det også manglende datagrunnlag (helt eller delvis) for å kunne rapportere på følgende eksisterende forpliktende internasjonale avtaler;

- Konvensjon om biologisk mangfold (CBD)
- Bernkonvensjonen om vern av ville europeiske arter og deres leveområder ("Emerald Network" tilnærmet lik Natura 2000 i EU)
- Ramsarkonvensjonen om våtmarker av internasjonal betydning
- Bonnkonvensjonen om trekkende arter av ville dyr
- Avtale om vern av isbjørn
- Oslo- og Pariskommisjonen (OSPAR) på radioaktivitet
- Konvensjon om langtransporterte grenseoverskridende luftforurensninger på partikler i luft (CLRTAP)

Tidlig varsling av og oppdagelse av nye miljøproblemer
I tillegg har det i 2001 vært kuttet i en del av dagens overvåkingsprogrammer av løpende karakter og i nye programmer av betydning for tidlig varsling og oppdagelse av nye problemstillinger.

Annet, frivillige bilaterale og multilaterale avtaler
Bortsett fra luftovervåkingen i Ny-Ålesund og PCB i isbjørn er det ikke etablert overvåkingsserier som besvarer AMAPs (Arctic Monitoring and Assessment Programme) anbefalinger. CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna) har foreløpig bare etablert et faglig nettverk omkring noen få utvalgte sirkumpolare arter. Av disse artene er det bare Svalbardrein som dekkes av pågående overvåking.

Nærmere beskrivelser av mangler i dagens overvåking kommer i kapittel 4. For å komplettere informasjonen om dagens overvåking, se miljødirektoratenes overvåkingssider på Miljøstatus, samt budsjettinnspillet for 2002 (brev av 15. mars 2001 "Samordnet innspill fra miljødirektoratene til Miljødatabudsjettet for 2002" U.Off. §5.2).

Kap. 3 Kostnadseffektivitet, kvalitet og fokus for miljødirektoratenes overvåking

3.1 Effektivisering av overvåkingen

Miljødirektoratene har gjennomgått alle eksisterende overvåkingsprogrammer og sett på muligheten for kostnadseffektivisering og hvordan god kvalitet (pålitelige data) opprettholdes. Det har tidligere blitt nedlagt en betydelig innsats i å finne de mest effektive og rimeligste metodene for overvåking, samt finne samordningsmuligheter på tvers av og innenfor resultatområdene. Miljødirektoratene vurderer fortløpende mulighetene for å bruke ny teknologi (bl.a. satellitter) for å øke kostnadseffektiviteten (vedlegg 2). Direktoratene opplever nå at smertegrensen for å redusere kostnadene ytterligere i tilknytning til miljø-overvåkingen er nådd. Vurdering av kostnadseffektivitet vil imidlertid være en kontinuerlig prosess som vil pågå i alle miljødirektoratene.

3.2 Kvalitet og nøyaktighet for miljøovervåkingen

3.2.1 Kvalitetsikringsrutiner for overvåkingsdata

Viktige elementer i kvalitetssikringen av overvåkingsdata er følgende momenter som er styrende i alle miljødirektoratene:

Kvalitetsikring hos oppdragstaker for overvåkingen:

- Det stilles kompetansekrav, bl. a. at programmene ledes av en person med forskerkompetanse. Innsikt i forvaltningens kunnskapsbehov er også et krav.
- Det stilles krav om akkreditering der det er aktuelt
- Det stilles krav om å følge gitte standarder
- Det kreves at oppdragstaker står faglig ansvarlig for det arbeidet som utføres.

Kvalitetsikring hos Miljødirektoratene:

- Utkast til overvåkingsrapporter skal kvalitetssikres før godkjenning og trykking. Her er det særlig fokus på om rapportene drøfter de problemstillinger som ligger i oppdraget og rapportenes egnethet for forvaltning og videre formidling.
- Kvalitetssikring for lagring og tilgjengeliggjøring av miljødata i miljødirektoratene
- Kontroll av kvalitetssikringsrutiner.
- Evaluering av overvåkingsprogrammene med jevne mellomrom og/eller vha. vitenskaplige referansegrupper

3.2.2 Behov for nøyaktighet i overvåkingen

Spørsmålet om nøyaktighet i overvåkingen må knyttes til hva dataene skal brukes til. I noen tilfelle er det viktigste å avklare omfanget av et problem eller hva som er kildene til et problem. Her vil det i en del tilfelle være nok med kortvarig overvåking knyttet til de antatt verste problemområdene. I andre sammenhenger kreves overvåking som kan gi representative data for hele landet over lengre tid, slik at tilstand og utvikling kan beskrives med høy nøyaktighet.

Utgangspunktet for krav til nøyaktighet i overvåkingen er miljøforvaltningens behov for å vite når det skal settes inn tiltak eller behovet for å evaluere virkningen av gjennomførte tiltak. Dette bør danne premissene for valg av metodikk og statistisk bearbeiding.

Miljøforvaltningen arbeider etter en tiltaksorientert modell. Vi overvåker tilstanden for naturen og miljøet med sikte på å finne ut om endringer skyldes naturlig variasjon eller menneskelig påvirkning som grunnlag for politikkutvikling (i en idealsituasjon overvåkes både påvirkningsfaktorer og miljøtilstand). Alle sektormyndigheter bør overvåke eller ha god oversikt over påvirkningsfaktorene innen sitt ansvarsområde.

Det er viktig å relatere kravet til nøyaktighet i forhold til den problemstillingen overvåkingsresultatene skal belyse eller gi svar på, og hvilke tiltak som skal fattes. Ofte er det slik at jo høyere konfliktnivå mellom miljømål og andre interesser, jo høyere nøyaktighet kreves på dataene. Det samme gjelder overvåkingsresultater som skal begrunne tiltak som gir samfunnsmessige virkninger i form av høye utgifter, fordelingseffekter, politiske og symbolske effekter o.l. Det er imidlertid helt urealistisk å gjennomføre all overvåking i stor skala og med høy nøyaktighet uten å sprenge realistiske kostnadsrammer.

Eksempler:

Bestandsovervåking: Krav til nøyaktighet
I økologisk faglitteratur opererer man med en tommelfingerregel når det gjelder forskjellige behov til nøyaktigheten av bestandsestimat.

1. ***Nøyaktighet* ± *50%*** i såkalte "preliminary surveys", hvor det bare kreves en omtrentlig oppfatning av bestandsstørrelse.
2. ***Nøyaktighet* ± *25%*** i forvaltningsøyemed. Krav til nøyaktighetsnivå anses å være moderat.
3. ***Nøyaktighet* ± *10%*** i forskning. Dette er studier som krever stor nøyaktighet.

Konsekvenser av nøyaktighetskrav - eksempel isbjørn
I utgangspunktet anses kunnskap om bestandsstørrelse og trend å være viktige hjelpemiddel for å kunne forvalte isbjørnbestanden ved Svalbard på en forsvarlig måte. Metodisk er det mulig å oppnå, både ved bruk av merke/gjenfangst-metodikk og linjetransekttellinger fra lufta. For merke/gjenfangst er prislappen for ±50% nøyaktighet 2,2 mill kroner, for ±25% nøyaktighet 3,9 mill kroner og for ±10% nøyaktighet 7,4 mill kroner. For flytellinger er prislappen for ±25% nøyaktighet 2,7 mill kroner og for ±10% nøyaktighet 16,8 mill kroner. *Dagens situasjon for isbjørn-overvåking på Svalbard er imidlertid at vi ikke er i stand til å påvise en halvering av bestanden fra ett år til det neste!*

Internasjonalt samarbeid om langtransporterte forurensninger
For å få til internasjonal handling mot miljøgifter vil det i noen sammenhenger være nok å påvise at et skadelig stoff spres over store avstander. I SFTs overvåking av organiske miljøgifter i luft er en god del av ressursene satset på én høykvalitet målestason på Svalbard. På grunn av den store avstanden fra kildene etterlater data fra denne stasjonen liten tvil om global spredning av stoffene, og de har dermed stor tiltro i internasjonale diskusjoner om behovet for tiltak. Data fra denne ene målestasjonen har også stor autoritet når det gjelder virkningene av tiltak fordi påvirkningen fra lokale kilder er svært lav eller fraværende. I andre sammenhenger er det strategisk viktig å kunne rapportere tilstanden i store deler av landet. Dette gjelder blant annet i forsuringsovervåkingen hvor tilstanden i norsk natur gir presmisser hvor hvor omfattende tiltak som må gjøres andre steder i Europa. Her er bredden i problemdokumentasjonen nødvendig for å få gjennomslag i de internasjonale forhandlingene og vi trenger lange tidsserier for å vise at tiltakene nytter og den forventete positive effekt av tiltakene faktisk inntrer.

Kap. 4 Fremtidig satsing på miljødatainnsamling og kostnadene for denne

På bakgrunn av kategoriene for prioritering har miljødirektoratene gjennomgått det fremtidige behovet for miljødatainnsamling fra 2002 til 2006, samt gjort et grovt estimat av kostnadene. Miljødirektoratene har også beskrevet hvordan datainnsamlingen skal skaffes til veie og hvem som er ansvarlig for innhenting og rapportering av dataene (gap-analyser vedlegg 4). Hvis budsjettforslaget for 2002 ikke blir innvilget, vil kostnadene måtte overføres til 2003 evt. fordeles fram mot 2006 og kostnadsbehovet vil derfor bli større.

4.1 Nye overvåkingsaktiviteter som er spillt inn til budsjettet for 2002

I mars 2001 ble det spilt inn behov for midler til miljødatainnsamling/overvåking for 2002 som bl.a. skulle dekke rapporteringen til nøkkeltall og internasjonale avtaler, samt viktige problemstillinger mht. tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer. Budsjettforslaget var på totalt 118 millioner (derav 94 mill. kr til nøkkeltall og internasjonale avtaler og 17 mill. kr i hht. tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer). Dette innebærer en økning på 42 millioner kroner i forhold til 2001. Budsjettforslaget fordeler seg slik:

- eksisterende programmer inkl. prisøkning og evt. utvidelser kr. 92,4 millioner
- nye programmer kr. 18,4 millioner
- andre aktiviteter (Miljøstatus, Norsk allmenstandardisering (NAS), RDS, miljøovervåking i regi av fylkesmennene) kr. 7,2 millioner
-

De nye overvåkingsbehovene for 2002 som ble foreslått er:

- *biologisk mangfold* (9.4 mill. kr) – hovedsakelig til landsomfattende naturregistreringer, overvåking av verneområder, overvåking av trua og sårbare naturtyper, utvidelse av terrestrisk overvåkingsprogram (TOV[5]), overvåking av ekstensivt drevne områder i kulturlandskap, overvåking av trua og sårbare arter, ansvarsarter og introduserter arter (alt inngår i rapporteringen til nøkkeltall). Det var også behov for nøkkeltallsutvikling.
- *kulturminner* (1.2 mill.kr) – overvåking av kulturlandskap og byvekst (rapportering til nøkkeltall)
- *helse- og miljøfarlige kjemikalier* (2 mill. kr) - screening av miljøgifter i hht. tidlig varsling og oppdagelse av miljøproblemer
- *klima og UV* (2.3 mill.kr) - miljøovervåking på Svalbard og Jan Mayn (MOSJ) i hht. tidlig varsling og oppdagelse av miljøproblemene
- *polarområdene* (2.9 mill. kr) – hovedsakelig overvåking av biologisk mangfold (bestand i det marine og terrestre miljø) og forurensningsovervåking som inngår i rapporteringen til nøkkeltall (Miljøovervåking på Svalbard og Jan Mayn - MOSJ)

De største behovene for økte bevilgninger som følgende av utvidelser av eksisterende overvåkingsprogrammer eller for å øke datakvaliteten etter kostnadskutt er:

- *biologisk mangfold* (ca. 3 millioner kr. i økning) hovedsakelig som følge av utvidet overvåking av inngrepsfrie områder, biologisk mangfold i ferskvann og store rovdyr (inngår i rapportering til nøkkeltall)

[5] TOV dekker effekter av klimaendringer, sur nedbør og miljøgifter

- *kulturminner* (7.6 millioner kr. i økning) som følge av utvidet overvåking av SEFRAK-registrerte bygninger (bygninger eldre enn 1900), tilstandsregistrering og vedlikeholdsplanlegging for fredede bygninger, tap og skade for registrerte arkeologiske kulturminner og satellittovervåking av kulturminner i landskap (inngår i rapportering til nøkkeltall)
- *overgjødsling* (2.5 millioner kr. i økning) for å få kystovervåkingen opp på et tilfredsstillende nivå (inngår i rapportering til nøkkeltall)
- *klima, langtransporterte forurensninger og støy* (4.5 millioner i økning) for å få overvåkingen av langtransporterte forurensninger tilbake til et tilfredsstillende nivå (inkl. spesialundersøkelser, metodeutvikling og evaluering), økning av målingene på bakkenært ozon, øke overvåking av klima og UV i MOSJ (inngår i rapportering til nøkkeltall), og fremskaffe nøkkeltall på støy.
- *polarområdene* – MOSJ (3.9 millioner kr. i økning) hovedsakelig for å få overvåking av isbjørn tilbake til opprinnelig nivå
- *radioaktivitet* (3.8 millioner kr. i økning) økning på overvåkingen av marint og terrestrisk miljø (inngår i rapportering til nøkkeltall)

Se for øvrig "Samordnet innspill til Miljødatabudsjettet for 2002 (kap. 1410, post 21)" oversendt MD 15. mars 2001.

4.2 Nye overvåkingsbehov fra 2002-2006 utover det som er spilt inn til 2002-budsjettet

4.2.1 Nøkkeltall

For å kunne rapportere på nøkkeltallene (hovedsakelig tilstandsnøkkeltall), er det behov for følgende satsing på miljødata fram mot 2006:

- Nøkkeltallsutvikling i hht. nøkkeltallene "areal av hver av de truede naturtypene" og "areal av hver av de hensynskrevende naturtypene" og revisjon av rødlista
- Nøkkeltallsutvikling på allmennhetens tilgjengelighet til friluftsområder og strandsonen
- Utvikling av nåværende datainnsamling - spesielt mht. overvåking av biologisk mangfold, tilførsler av nitrogen og fosfor og avfallsdata
- Forbedring av overvåkingsmetodikk – spesielt i forhold til overvåking av kulturminner og overvåking av støy
- Øke kvaliteten på overvåkingsprogrammer, via forbedret datainnsamling og flere prøvestasjoner – spesielt for overvåking av kulturminner, eutrofi, olje, miljøgifter (kostholdsråd), forsuring, lokale luftforurensninger og radioaktivitet
- Innfasing av eksisterende rullerende undersøkelser med 5-10 års intervaller - gjelder for undersøkelse av metaller (bly og kadmium) , overskridelser av tålegrenser (forsuring i vann), samt for innsjø- og elveundersøkelser.
- Kartlegging - gjelder spesielt i hht. kulturminner og forurensning fra gruver
- Igangsetting av nye miljøovervåkingsprogrammer spesielt når det gjelder oppbygging av overvåkingen på biologisk mangfold (i hht. Stortingsmelding nr. 42 Biologisk mangfold), kulturminner (bl.a. i hht. kulturminnemeldingen), støy og radioaktivitet.

For konkretisering, se sammendraget av miljødirektoratenes fremtidige behov (vedlegg 3) og gap-skjemaene for gjennomgangen av miljødata i hht. nøkkeltall mv. (vedlegg 4).

4.2.2 Internasjonale avtaler

Miljødirektoratene har også gjennomgått behovet for datainnsamling i hht. kravet om rapportering til internasjonale avtaler fram mot 2006.

De *nye* avtalene som Norge er forpliktet til å rapportere på fram mot 2006 (i tillegg til eksisterende rapportering) er:

- EUs vannrammedirektiv
- EUs direktiv på luft
- EUs rammedirektiv for støy
- Landskapsvernkonvensjonen og Konvensjon om vern av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav er under utvikling. Dette kan få innvirkning på nasjonale forpliktelser.

I tillegg kommer det hele tiden nye rapporteringsforpliktelser i forbindelse med nye EU-direktiver. Det er et gjennomgående trekk at nye direktiv er mer detaljerte og stiller større krav til rapportering enn det eldre direktiv gjør.

Det er i dag også manglende rapportering i hht. følgende *eksisterende* avtaler (jf. kap. 3) hovedsakelig grunnet manglende bevilgning;

- *Konvensjon om biologisk mangfold* – program for overvåking og kartlegging av biologisk mangfold mangler
- *Bernkonvensjonen om vern av ville europeiske arter og deres levesteder* - overvåking av trua og sårbare arter mangler i stor grad, og overvåking av trua og hensynskrevnede levesteder mangler helt jr. manglende etablering av Emerald Network
- *Ramsarkonvensjonen om våtmarker av internasjonal betydning* – det mangler rapportering på 18 norske Ramsarområder og 5 områder på Svalbard
- *Bonnkonvensjonen om trekkende arter av ville d*yr[6] - overvåking av flere sårbare bestander av trekkende arter mangler
- *Avtale om vern av isbj*ørn – manglende estimat for Svalbard/Barentshav bestanden
- *OSPAR* – manglende data fra kyststrekningen Lindesnes til Stadt
- Konvensjon om langtransporterte grenseoverskridende luftforurensninger på partikler i luft *(CLRTAP)* – manglende pliktig måling av partikler i luft, samt reduserte stasjonsantall

De internasjonale avtalene som ikke er oppfylt, medfører at det er følgende behov for satsing på miljødata utover behovet for miljødata i hht. nøkkeltall fram mot 2006:

- Kartleggingsaktiviteter, karakterisering og klassifisering (biologisk mangfold, eutrofiering og miljøgifter)
- Styrking/utvidelse av dagens overvåking - spesielt mht. isbjørnovervåkingen
- Etablering av fagnettverk i hht. Bernkonvensjonen - Emerald network[7]
- Aggregering av eksisterende miljødata
- Etablering av nye overvåkingsaktiviteter i hht. Konvensjon om biologisk mangfold, Ramsarkonvensjonen, Bonnkonvensjonen og EUs direktiver for støy, og vann

[6] Kostnadene for etablering av overvåkingen er ikke estimert.

[7] Kostnadene ved etablering av Emerald network er ikke estimert, men det antas at de kan bli meget omfattende og ikke kan dekkes over kap. 1410 post 21.

For konkretisering, se sammendraget av miljødirektoratenes fremtidige behov (vedlegg 3) og skjemaene for gjennomgangen av miljødata i hht. nøkkeltall (vedlegg 4).

4.2.3. Tidlig varsling og oppdagelse av nye problemstillinger

Miljødirektoratene har også vurdert det fremtidige behovet for tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer. Følgende problemstillinger er spesielt viktige å skaffe data på fremover:

- Oppdage trusler og tendenser ift. kulturminner og kulturmiljøer
- Kulturminnenes og kulturmiljøets tålegrenser ift. naturlig og menneskeskapt slitasje
- Avklare størrelse på utslipp fra norske avfallsdeponier, innholdet av kjente og "nye" miljøgifter, samt sigevannets potensielt skadelige effekter på organismer og økosystemer.
- Naturens tålegrense - avklare sammenhenger mellom belastning og effekt av forurensninger på ulike miljøer/økosystemer, avklare problemets omfang
- Kartlegging av sekundære utslipp av radioaktivitet, samt spesialundersøkelser knyttet til remobilisering og lokal oppkonsentrering av radionuklider i marint miljø

For konkretisering, se sammendraget av miljødirektoratenes fremtidige behov (vedlegg 3) og gap-analyser (vedlegg 4).

Overvåking som er finansiert på andre budsjettkapitler
RA har i en årrekke drevet overvåking av nedbrytning av bergkunst. Dette er blitt finansiert delvis over Bergkunstprosjektet (MD-finansiert) og gjennom EU-finansiering (Inter-Reg prosjekt). Denne typen finansiering er tidsbegrenset, og de økonomiske behov vil etter hvert belaste kap. 1410 post 21.

4.2.4 Annet, frivillige (uforpliktende) bilaterale eller multilaterale bestillinger

Det er behov for nye overvåkingsaktiviteter i hht. følgende programmer:
- spesialundersøkelser knyttet til eutrofi
- spesialundersøkelser knyttet til langtransporterte forurensninger
- målinger av langtransporterte luftforurensninger i EMEP-programmet

4.2.5 Andre aktiviteter på overvåkingsbudsjettet

Inn under kap. 1410, post 21 hører også andre aktiviteter med relevans for miljødatainnsamlingen;

<u>Fylkesmannens vannovervåking</u>
SFT bevilger statlige midler fra kap. 1410 post 21 til Fylkesmannens vannovervåking knyttet til eutrofi og miljøgifter. Den videre utvikling av denne overvåkingen må ses i sammenheng med forvaltning og overvåking i forhold til EUs rammedirektiv for vann. Det er derfor ikke aktuelt å foreslå endringer av overvåkingsbevilgningen til fylkesmannen på det nåværende tidspunkt. Vi antar uendret kostnad de nærmeste årene, dvs. ca. 3.5 millioner kr. Den framtidige oppgavefordelingen på fylkesnivå vil muligens påvirke omfanget av overvåkingen på det regionale og det lokale nivå.

Resultatdokumentasjonssystemet (RDS)
Miljøverndepartementet (MD) har gitt SFT et hovedansvar for - sammen med de andre miljøverndirektoratene og SSB - å utvikle et system som skal dokumentere sammenhengen mellom miljøstatus, representert ved nøkkeltallene, myndighetenes virkemiddelbruk og oppnådde resultater innen resultatområdene 1 -8. Systemet kalles Nasjonalt ResultatDokumentasjonsSystem på miljøområdet, forkortet til RDS. En elektronisk demonstrasjonsmodell, e-RDS versjon 1, vil foreligge i løpet av høsten 2001og vil danne grunnlaget for endelig beslutning (MD) om å etablere RDS som et operativt rapporteringssystem i forvaltningen. Før MD har tatt stilling til e-RDS vil det være store usikkerheter knyttet til behovet for midler fra 2003 til 2006, men behovet anslås til ca. kr. 500.000 for 2003 og 2004.

Norsk allmenstandardisering (NAS)
SFT overtok ansvaret for styring av NAS sitt program for miljødatastandardisering fra 01.01.2001. Styringen forankres i Samordningsgruppa for miljøovervåking. I 2001 har Miljødirektoratene fokusert på NAS sin aktivitet i programmet og på avklaring av sine egne standardiseringsbehov. Siden disse programmene fortsatt pågår, vil ikke Miljødirektoratene innstille på endring av budsjettet til Program for miljøstandardisering. Vi antar derfor stabil kostnad for programmet (dvs. 2 mill. kr).

Internettsiden Miljøstatus i Norge
Behovet for midler i 2003-2006 vil være mindre enn i 2002 (kr. 700.000,-). Forutsatt at utviklingen av dynamiske kart er avsluttet i 2002, vil de årlige driftskostnader komme på kr. 350.000 per år.

4.3 Totale kostnader for overvåkingen i perioden 2002-2006

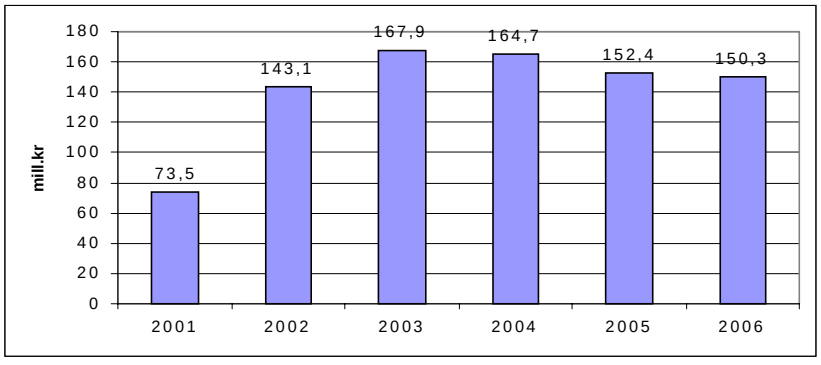
De totale kostnadene for overvåkingen i perioden 2002 til 2006.

I tabellen nedenfor følger de totale kostnadene for perioden 2002 til 2006. Som tidligere nevnt vil beløpene fra 2003-2006 avhenge av bevilgningene til miljødata i 2002.
Kostnadene for miljødatabehovene fram mot 2006 fordeler seg slik:

	2002 i mill.kr (total-kostnad jr. budsjett-innspill)	**2002[8] i mill. kr** (tilleggs-behov) **Kostnads-økning**	**2003 i mill. kr** **Kostnads-økning**	**2004 i mill. kr** **Kostnads-økning**	**2005 i mill. kr** **Kostnads-økning**	**2006 i mill. kr** **Kostnads-økning**
Nøkkeltall (eksl.. moms)		**11.9**	**13.2**	**13.1**	**16.0**	**16.4**
Internasjonale avtaler (eksl. moms)	**94.3**	**8.8**	**32.7**	**29.6**	**14.9**	**12.4**
Tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer (eksl. moms)	**16.5**	**4.5**	**4.0**	**4.0**	**4.0**	**4.0**
Annet, frivillige bilaterale el. multilaterale avtaler (eksl. moms)	**0**	**0**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**
Andre aktiviteter på overvåkings-budsjettet[9] (eksl. moms)	**7.2**	**0**	**-0.9**	**-0.9**	**-1.4**	**-1.4**
Kostnadsøkning totalt		**25.1**	**49.9**	**46.7**	**34.4**	**32.3**
Totale kostnader	**118**	**143.1**	**167.9**	**164.7**	**152.4**	**150.3**
Totale kostnader inklusiv moms	**146**	**177.5**	**208.2**	**204.2**	**189.0**	**186.4**

For nærmere detaljering av kostnadene se vedlegg 3 og 4. Moms på 24 % er inkludert i det total beløp, men ikke under de enkelte kategoriene.

Tabellen under viser kostnadsutviklingen (eksl. moms) fra 2001 til 2006. I tallet for 2002 er tilleggsbehov inkludert.

[8] Kostnadsøkningen er ekstra kostnadsbehov som miljødirektoratene har blitt klar over i etterkant av budsjettinnspillet for 2002

[9] Kostnadene innebærer bl.a. en kostnadsreduksjon som følge av antatt mindre kostnader for Miljøstatus i årene framover.

Kap. 5 Sammenhengen mellom forskning og overvåking

Miljøvernforvaltningen skal ha bred oversikt over miljøtilstanden og skal rapportere løpende om dette til Stortinget, forvaltning og befolkning. Som basis for dette kreves kunnskap generert gjennom både overvåking, kartlegging og forskning, samt tilgjengeliggjøring av denne informasjonen til relevante aktører.

Mens ansvaret for kartlegging og overvåking innenfor miljøforvaltningens ansvarsområder ligger hos direktoratene, er ansvaret for miljøvernforskning tillagt Norges Forskningsråd. Både kartlegging, overvåking og forskning[10] finansieres over Statsbudsjettets kap. 1410. Midler til kartlegging og overvåking kanaliseres gjennom direktoratenes budsjetter, mens midler til forskning kanaliseres gjennom Forskningsrådet. I tillegg utføres endel overvåking over andre kapitler i direktoratenes budsjetter (viser til budsjettinnspillet for 2002). MD og direktoratene finansierer også en del kortvarige forsknings- og utrednings/uviklingsprosjekter (FOU) over andre kapitler i Statsbudsjettet.

5.1 Nytten av forskning i overvåking

Det er ikke noe skarpt skille mellom overvåking og forskning. Et langsiktig overvåkingsprogram som skal brukes til å beskrive endringer og forklare årsaker til slike, krever forskning

- som grunnlag for problembeskrivelse og etablering av hypoteser
- som grunnlag for identifikasjon av overvåkingsobjekter
- til utvikling og valg av design og metodikk (parametere, lokaliteter, tetthet, hyppighet, registrering, prøvetaking etc)
- som grunnlag for kvalitetssikring av data
- til bearbeiding, tolking og syntese av data.

Forskning er også nødvendig for

- avklaring av årsak/virkningsforhold og dose/respons sammenhenger
- effektivisering av overvåking, bl a gjennom utvikling av modeller som kan brukes til optimalisering av valg av områder, lokaliteter etc.

Det kreves forskning og forskningskompetanse i forkant og etterkant for gjennomføring av et langsiktig overvåkingsprogram, med mulig unntak for den rutinemessige prøvetakingen og/eller registreringen. Mesteparten av statlig norsk miljøovervåking utføres i dag av forskningsinstitutter, men det kreves forskningskompetanse for tolkning av resultatene også fra rutinemessig innsamling.

5.2 Nytten av overvåking i forskning

Mange problemstillinger krever bedre kunnskap om naturlige variasjonsmønstre i tid og rom. Slik kunnskap kan tjene som referansegrunnlag for vurdering av naturgitte og menneskeskapte endringer. Kunnskap om naturlig variasjon er nødvendig for å identifisere effekter av ulike påvirkninger (arealbruk, beskatning, forurensning, klimaendringer).

[10] Begrepene overvåking, forskning og kartlegging er forklart i definisjonsoversikten foran.

Forskning for å belyse langsiktige naturlige og menneskeskapte endringer forutsetter lange tidsserier. Overvåkingen gir forskningen tilgang på

- datamateriale, inkludert lange tidsserier, som kan utnyttes til å teste relevante prioriterte problemstillinger
- bakgrunnsinformasjon som kan utnyttes ved gjennomføring av forskning (f eks lokalisering av feltforsøk i nærheten av overvåkingsstasjoner)
- data til utvikling, validering og testing av modeller
- grunnlag for definering av nye problemstillinger/hypoteser
- identifikasjon av nye miljøtrusler som f eks avdekkes gjennom kartlegging

En utfordring i denne sammenheng er synlig- og tilgjengeliggjøring av aktuelle overvåkingsdata for relevante forskningsmiljø. Dette gjøres i dag gjennom registrering i Miljøreferanser, publisering i rapporter og via internett (bl a gjennom Miljøstatus), og på møter og konferanser.

5.3 Samarbeidet med Forskningsrådet om nærmere kobling av forskning og overvåking

Både miljødirektoratene og Forskningsrådet har de senere årene sterkt framhevet betydningen av nærmere kobling mellom forskning og overvåking. Forskningsproblemstillinger knyttet til miljøovervåking er nå blant prioriterte temaer innen flere av forskningsprogrammene i regi av Miljø og utvikling (MU), der miljøforvaltningen er en viktig finansieringskilde (*Biologisk mangfold- dynamikk , trusler og forvaltning 1997-2007, Landskap i endring 2000-2007, Program for forurensninger – kilder, spredning, effekter og tiltak 2000-2005*). Dette ivaretar imidlertid ikke fullt ut behovet for nærmere samordning mellom forskning og overvåking, delvis fordi overvåkingsproblemstillingene konkurrerer med andre prioriterte temaer innenfor begrensete budsjetter i hvert enkelt program. Et annet problem kan være at det tar for lang tid fra en problemstilling avdekkes via overvåking til den reelt kan studeres gjennom et prosjekt i regi av Forskningsrådet (pga søknadsrunder, behandlingstid etc). Nylig ble det i regi av områdene Naturvitenskap og Teknologi (NT) og Bioproduksjon og foredling (BF) på initiativ fra Forskningsrådets hovedstyre opprettet et nytt program *Overvåking av marine og terrestriske systemer.* Programmet finansieres av midler fra Forskningsfondet. Dette programmet omhandler metodeutvikling knyttet til ressursovervåking i marint og terrestrisk miljø, med hhv 75 % til marine og 25 % til terrestriske systemer, og har allerede disponert midlene som er stilt til rådighet for hele programperioden (2001-2005). Miljøforvaltningen er ikke inne i styring eller finansiering.

Forskningsrådet ved området for miljø og utvikling MU, tok våren 2001 initiativ til møte med sentrale aktører innen miljøovervåkingen, inkludert miljødirektoratene for å diskutere eventuelt videre samarbeid for å oppnå en nærmere kobling mellom forskning og overvåking. Miljødirektoratene ønsket å fokusere på (a) kartlegging av lange tidsserier, (b) tilgjengeliggjøring av forskningsdata og (c) styrking av overvåkingsrelatert forskning.

a) Kartlegging av lange tidsserier:
Møtet anbefalte å etablere 3 prosjektgrupper for kartlegging og vurdering av "verneverdien" av lange tidsserier innen temaene:
(1) Klimadataserier (hovedansvar DNMI)
(2) Dataserier knyttet til terrestriske og limniske biologiske systemer (hovedansvar DN)
(3) Dataserier knyttet til marine biologiske systemer (hovedansvar HI)
Forskningsrådet ønsket å være observatør i gruppene, men har ansvar for opprettelse av prosjektgrupper.

b) Tilgjengeliggjøring av forskningsdata:
Etter initiativ fra miljødirektoratene vil Forskningsrådet kreve registrering i Miljøreferanser for sine prosjekter. Det ble også foreslått at Forskningsrådet skal kreve at data tilrettelegges på et forhåndsbestemt format og tilgjengeliggjøres gjennom nasjonal database ved prosjektets slutt.

c) Styrking av overvåkingsrelatert forskning:
Forskningsrådet vil se på muligheten for å styrke satsingen på miljømessige problemstillinger innenfor programmet om overvåking av marine og terrestriske systemer. Det er samtidig svært viktig å forsterke/opprettholde fokusen på overvåkingsrelatert forskning i de pågående tematiske programmene som inkluderer overvåking knyttet til ulike trusler. Det ble også anbefalt å synliggjøre overvåkingsrelaterte prosjekter i andre program overfor miljøforvaltningen. Miljøforvaltningens representanter i programutviklingsgrupper og i programstyrene som har prioritert overvåkingsrelatert forskning, må til enhver tid være oppdatert på overvåkingens behov.

Etablering av intensivområder for integrert overvåking og forskning
Sikring av lange tidsserier gjennom tilknytning til forskningsinfrastruktur kjenner vi bl.a. fra Ny Ålesund på Svalbard. Slike løsninger er også velkjent internasjonalt. Eksempler i våre naboland er Abisko i Sverige og Zackenberg på Øst-Grønland. Sistnevnte er et godt eksempel på en betydelig satsing på langsiktig, tverrfaglig overvåking (30-50 års tidshorisont), hvor den danske stat har satset betydelige beløp og flere forskningsinstitusjoner er inne som deltakere. Integrert forsknings- og overvåkingsaktivitet ved slike steder kan gi en betydelig gevinst for å bygge opp kunnskap om sammenhenger mellom påvirkningsfaktorer og effekter på naturmiljøet. Samtidig vil en slik geografisk konsentrasjon føre til lavere totale logistikk-kostnader for både forskning og overvåking. Det bør vurderes å initiere egne tverrsektorielle finansieringspakker for slike intensivområder etter modell av Zackenberg på Grønland.

Det videre samarbeidet med forskningsrådet
Sammenhengen mellom forskning og overvåking krever en regelmessig dialog mellom miljødirektoratene og Forskningsrådet. Det anbefales derfor at det avholdes et årlig møte om dette tema. Dette vil bidra til å sikre oppfølging av samarbeidstiltak og være en arena for presentasjon av faglige prosjekter hvor overvåking og forskning utfyller hverandre.

Kap. 6 Roller og ansvaret for overvåkingen

6.1 Roller mht. overvåking på regionalt og lokalt nivå

Regionalt nivå
Generelt er de regionale og lokale forvaltningsnivåene lite involvert i de større overvåkingsprogrammene. Særlig gjelder dette innenfor DNs og RAs ansvarsområde innenfor disse områdene. På regionalt nivå foregår det imidlertid en del spredte prosjekter som har karakter av overvåking. Gjennom fylkesvis rapportering til sentralt nivå vil man innen flere sektorer kunne finne elementer av miljøovervåking både innen miljø-, landbruk-, og samferdselssektoren og antagelig også flere sektorer. Det er imidlertid ikke noe samlet system som fanger opp resultatene fra det en vil kunne kalle overvåking av arealer- og eller annen miljøovervåking innen et fylke.

På forurensningssiden har fylkesmannen i en årrekke fått midler via SFTs budsjett til overvåking av lokale forurensningsproblemer knyttet til fylkesmannens ansvarsområder. Fylkesmannen er bedt om å lage fylkesvise planer med forslag til prioritering og er i ulike stadier i utarbeidelse av slike planer nå. For overvåkingsobjekter som berører flere fylker (Mjøsa, Glomma), er ansvar for koordinering og styring lagt til ett fylke, med forutsetning om at de øvrige fylkene skal bidra og motta resultater fra overvåkingen. Overvåkingsdataene rapporteres via SESAM, saksbehandlingssystemet for miljøvernavdelingene i fylkene.

På vannsiden vil implementering av rammedirektivet for vann på sikt kunne bidra til at lokalt og regionalt innsamlede data i større grad standardiseres og sammenstilles jr. Kap. 6.2.2.

Med basis i de fylkesvise etatene som har med elementer av miljøovervåkning å gjøre ville det være mulig å koordinere en fylkesvis overvåking. Sentrale regionale aktører vil da være Fylkesmannen, Kartverket, Fylkeskommunen, Statens vegkontor, Fylkesveterinær og Regiondirektør i Fiskeridirektoratet.

Kommunalt nivå
Gjennom plan- og bygningsloven styrer kommunene arealbruken innen sine grenser både i privat og offentlig sektor. Dette innebærer at kommunene selv må ta ansvar for å ha nødvendig oversikt over sine arealer og utvikling av ulike arealkategorier over tid. Gjennom det nasjonale programmet ”Kartlegging av Biologisk Mangfold”, kartlegger kommunen sine viktigste arealer for biologisk mangfold. Med det selvstendige miljøansvaret som kommunen har forventes det at denne kartleggingen blir fulgt opp med politiske vedtak som sikrer områdene. Det vil også være naturlig at kommunene skaffer seg oversikter over utvikling av disse områdene. Dette vil da kunne rapporteres inn til regionale og sentrale myndigheter gjennom kommunenes rapporteringssystem (KOSTRA). Kommunene er viktige kilder for rapportering av nøkkeltall og da særlig de som går på tekniske inngrep, omdisponering av arealer og tap av kulturminner.

Kommunene har etter hvert fått betydelig myndighet etter forurensningsloven, og dermed et ansvar for å forebygge og rydde opp i lokale miljøproblemer. Særlig er dette knyttet til avfall og forurensning fra avløp og landbruk. Som grunnlag for utøvelse av myndighet, må kommunene innhente data om tilstand og utvikling, og samlet sett innehar kommunene store mengder overvåkingsdata. Foreløpig er det ingen systematisk innsamling av disse dataene,

men kommunene leverer m.a. utslippsdata for avfall og kommunalt avløp til SESAM og KOSTRA.

6.2 Sektoransvar for overvåkingen

For å tydeliggjøre ansvaret for overvåkingen i hht. det nasjonale resultatoppfølgingssystemet og dermed ansvaret for finansieringen av overvåkingen, har MD stadfestet "Prinsipper for sektorenes ansvar knyttet til miljøovervåking" på bakgrunn av et forslag utarbeidet av samordningsgruppa. Prinsippene er allerede nedfelt i Stortingsmelding 42 om biologisk mangfold. Miljøverndepartementet vil drøfte og avklare prinsippene med berørte departementer i kommende stortingsmeldinger om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. MD vil også søke å forankre prinsippene i fremtidige sektorvise miljøhandlingsplaner og søke å få prinsippene gjennomført gjennom arbeidet med den sektorvise miljørapporteringen og utviklingen av resultatdokumentasjonssystemet. Se vedlegg 5 Prinsippene for sektoransvar.

I forbindelse med budsjettinnspillet for 2002, spilte miljødirektoratene inn konkrete forslag til programmer som sektoren bør delfinansiere evt. overta ansvaret for. Miljødirektoratene har videre sett på hva som vil være konsekvensene ved manglende sektorfinansiering og hvilke virkemidler som finnes for å pålegge sektorene overvåking.

6.2.1 Programmer hvor miljødirektoratene mener sektorene bør ta et større ansvar - konsekvensene ved manglende sektorfinansiering

Følgende programmer ble i budsjettinnspillet for 2002 foreslått som de viktigste programmene hvor sektorene bør ha et større ansvar i nærmeste fremtid[11]:

Område 1 Biologisk mangfold
- Overvåking av biologisk mangfold i ferskvann (nasjonalt nettverk av elver og innsjøer)
- Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbrukets kulturlandskap
- Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl

Område 4 Overgjødsling/5 Miljøgifter
- Jordsmonnsovervåkings- programmet (næringsstoffer og pesticider i avrenningen fra jordbruket)
- Tiltaksorienterte undersøkelser i Grenlandsfjordene (miljøgifter)

Område 7 Langtransporterte luftforurensninger
- Overvåkingsprogram for skogskader (overvåker virkningen av sur nedbør på skog).

Område 8 Nord- og polarområdene
- Sjøfugloverv åking på Bjørnøya (tidsserier på Lomvi fra 1987)

[11] (se vedlegg 6 for nærmere detaljer);

På sikt bør sektorene også ta et større ansvar for følgende programmer;

Område 1 Biologisk mangfold
- Kartlegging og overvåking av inngrepsfrie områder i Norge
- Overvåking av lakselus

Område 3. Kulturminner
- Overvåking av utviklingen for bygninger eldre enn 1900 i et representativt utvalg av kommuner (SEFRAK-kontrollen)
- Overvåking av utviklingen av tap og skade for registrerte arkeologiske kulturminner
- Utvikling av rapporterings- og overvåkingssystemer for tilstand på fredede bygninger

Område 4. Overgjødsling
- Trofitilstanden i norske innsjøer
- Kystovervåkingsprogrammet
- Overvåking av ytre Oslofjord
- Elvetilførselsprogrammet
- Utslippsdata

Område 5. Miljøgifter
- Miljøgifter langs norskekysten
- Miljøgifter i havner

Område 7 Lokale luftforurensninger
- Framskaffe utslippsdata og rapportere til RM (lokal luft)

Område 8 Nord- og polarområdene
- Sjøfugleovervåking Spitsbergen (lange tidsserier)
- Sjøfugleovervåking på Jan Mayen (overvåkingen er ikke igangsatt)

Konsekvenser ved manglende sektorfinansiering av overvåkingen
Konsekvensene ved manglende sektorfinansiering vil i store trekk være at miljøforvaltningen i en presset budsjettsituasjon er nødt til å nedprioritere overvåkingen som vi mener er sektorenes ansvar. Dette vil bl.a. kunne medføre manglende rapportering til nøkkeltall og internasjonale avtaler og til ESA i forbindelse med bindende direktiver fra EU.

Industrien betaler i dag en stor andel av overvåkingen på forurensningsovervåking av lokal karakter. SFT vil delta økonomisk i samarbeid med forurenser i særskilte tilfeller og spesielt i en overgangsfase, for å ha kontroll med en helhetlig overvåking. Dataene inngår som en del av beslutningsgrunnlaget for utforming av regelverket, samt utforming og revisjon av konsesjoner.

Når det gjelder overvåking av kulturminner, vil Riksantikvaren måtte fortsette som i dag hvis ikke det er mulig å få overført ansvar til sektor. Dette vil gå ut over strategiske overvåkingsprogrammer som det er ønskelig å satse på.

Siden gjennomføringen av disse tiltakene krever forhandlinger, og til dels er avhengige av beslutninger som fattes på departementsnivå, er det vanskelig å anslå hvor store kostnader

sektorene bør bidra med. I følge innspillet til overvåkingsbudsjettet for 2002 anser vi at sektorenes bidrag er i størrelsesorden 9 millioner kr og oppover.

6.2.2 Status mht. virkemidler for å pålegge sektoren overvåking og behov for nye virkemidler

Miljødirektoratene har gjennomgått hvilke virkemidler som finnes for å pålegge miljøovervåking og behovet for utvikling av nye virkemidler på dette området.

Følgende lovverk gir mulighet for å pålegge miljøovervåking i dag:

Eksisterende konsesjonslovgivning i forbindelse med vassdragsregulering/tiltak i vassdrag (berøres av flere lover og forskrifter) gir pr. i dag rettslig grunnlag for å kunne pålegge langtidsundersøkelser/etterundersøkelser (se vedlegg 7 fra DN).

Plan- og bygningsloven
Miljødirektoratenes høringsuttalelser knyttet til konsekvensutredninger (KU) etter **Plan- og bygningslovens** kap VII-a, er en viktig påvirkningsmulighet hvor direktoratene i større grad bør vurdere en samordnet innsats, og legge større vekt på at utredningsprogram og oppfølgende undersøkelser bør bidra til elementer i den nasjonale miljøovervåkingen.

Kulturminneloven anvendes for å pålegge tiltakshavere overvåking av nedbrytning av kulturlag i middelalderbyene. Det er tvil om over hvor lang tidsperiode slik overvåking kan pålegges en tiltakshaver. Det trengs muligens forandringer i forskriften til loven for å kunne pålegge overvåking over en årrekke.

Forurensningsloven gir SFT hjemmel til å pålegge forurenser overvåking knyttet til sitt forurensningsbidrag i en rekke tilfeller (se for øvrig vedlegg 7 fra SFT).

Atomenergiloven. Det er kun Institutt for Energiteknikk (IFE) som er pålagt å gjennomføre et eget miljøovervåkingsprogram, hjemlet i Atomenergiloven. For andre institusjoner som slipper ut radioaktive stoffer (sykehus, gruveindustri, oljeindustri m.fl.), har man ingen hjemmel for å pålegge overvåking ihht denne loven.

Lov om strålevern og bruk av stråling. I år 2000 kom det en ny lov "Om strålevern og bruk av stråling" datert 12.mai. 2000. Forskriftene til denne loven er under utarbeidelse. Når disse kommer kan man pålegge forurenseren å selv betale overvåking knyttet til utslipp av radioaktive stoffer.

Den nye **Svalbardmiljøloven** (vedtatt 2001) inneholder følgende hjemler for å pålegge/finansiere miljøovervåking[12]:
- § 9 som fastsetter prinsippet om at miljøpåvirkeren skal betale
- § 62 om overvåking og tiltak mot uforutsette virkninger, som pålegger tiltakshaver å vurdere virkninger av pågående virksomhet og legge forholdene til rette for at uforutsette virkninger kan bli oppdaget på et tidlig tidspunkt.
- § 78 om gebyr for tilreisende. Gebyret går inn i Svalbards miljøvernfond.

[12] Svalbardmiljøloven gjelder på Svalbard, inklusive territorialfarvannet (4 nautiske mil ut fra grunnlinja). Miljøvernfondet kan bare brukes til miljøvernformål, på Svalbard. Loven forventes å tre i kraft i løpet av 2002. Det er ikke fattet beslutning om å innkreve gebyr for tilreisende.

- § 98 om Svalbards miljøvernfond, hvor det går fram at fondet kan brukes til undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden.
Forutsatt at de nevnte hjemlene tas i bruk, vil overvåking av påvirkning og medfølgende miljøtilstand fra næringsvirksomhet og tilreisendes ferdsel på Svalbard (inkl. territorialfarvannet) kunne pålegges/finansieres med hjemmel i miljøloven. Det er samtidig klart at disse hjemlene ikke dekker behovet for å overvåke langtransportert forurensing, klimaendringer, samt fiske i åpent hav.

Statistikklovens mulige anvendelse knyttet til miljøovervåking bør avklares i forbindelse med revisjon av samarbeidsavtalen mellom SSB og miljøforvaltningen.

Nytt lovverk som kan få betydning for å pålegge sektoren overvåking evt. behov for utvikling av lovverk;

Utredning av lovgrunnlaget for biologisk mangfold
Lovutvalget for biologisk mangfold blir nå en viktig arena for å samordne og utvikle juridiske virkemidler som er relevante for DNs forvaltningsansvar (jr. Stortingsmelding. Nr. 42 2000-2001 " Biologisk mangfold - sektoransvar og samordning")**.** Utvalget skal utrede behov for ny lov om biologisk mangfold. Samordningsgruppa for miljøovervåking bør etablere kontakt med lovutvalget (via sekretariat og departementsgruppe) for å orientere dem om status og bidra til at problemstillinger knyttet til kartlegging og overvåking blir et tema i utvalgets arbeid. DN leverer revidert forslag til rikspolitiske retningslinjer for biologisk mangfold (RPR) til MD våren 2002. Endelig beslutning knyttet til etablering av RPR vil bli tatt i etterkant av dette.

Plan- og bygningsloven
I fremtiden kan **Plan- og bygningsloven** sannsynligvis brukes i større omfang til å pålegge miljøovervåking av bygninger, og vil trolig bli et verktøy for lovpålagt overvåking i forhold til EUs vannrammedirektiv jr.utforming av forvaltningsplaner.

Forurensningsloven.
SFT har idag ikke gode nok virkemidler til å sikre at "forurenseren skal betale"-prinsippet kan gjennomføres konsekvent for overvåkingen. Generelt sett har SFT mulighet til å pålegge overvåking gjennom konsesjoner og andre tillatelser, men SFT har ikke et system som fungerer godt i forhold til utslipp fra små eller diffuse kilder. Dette gjelder for eksempel forurensninger fra landbrukssektoren hvor SFT må basere seg på frivillige avtaler med landbruksmyndighetene. Innføring av f**orskriften til Forurensningsloven på lokal luftforurensning og støy** har imidlertid bedret situasjonen når det gjelder overvåking knyttet til bidragene fra mange små kilder. Men selv ikke forskriften om lokal luftforurensning og støy dekker muligheten til å pålegge overvåkingsansvar for alle typer små og tallrike kilder bl.a. som utslipp fra husholdningenes vedovner.

For i petroleumsvirksomheten, vil imidlertid nye felles forskrifter mellom Oljedirektoratet (OD), Statens forurensningstilsyn (SFT) og Statens helsetilsyn (Helsetilsynet) om helse, miljø og sikkerhet tre i kraft fra 01.01.2002. Plikten til å overvåke er hjemlet i § 27 i ”forskrift om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten (Rammeforskriften)”. Selve retningslinjene for planlegging, gjennomføring og rapportering ligger som vedlegg til ”forskrift om utføring av aktiviteter i petroleumsvirksomheten (aktivitetsforskriften)”. Forskriftene kan finnes på SFTs hjemmeside: http://www.sft.no/lover/petroleum/

Implementering av internasjonale konvensjoner
Implementering av internasjonale konvensjoner, avtaler eller andre internasjonalt bindende forpliktelser skjer vanligvis ved at kravene eller avtalene blir innarbeidet i eksisterende eller nye lover eller forskrifter. Følgende nye EU direktiver må implementeres i det norske lovverket:

- EUs vannrammedirektiv
- EUs direktiv på luft
- EUs rammedirektiv for støy

Vannrammedirektivet
De mest sentrale lovene for implementeringen av vanndirektivet vil være plan- og bygningsloven, forurensningsloven og vannressursloven. En rekke andre lover vil også i større eller mindre grad få betydning ved gjennomføringen av direktivet. I konsekvens-utredningen til vannrammedirektivet (oversendt MD i brev fra SFT 05.10.2001), er det foretatt en artikkelvis gjennomgang av direktivet sammenholdt med de sentrale lovene, samt gitt en oversikt over annet relevant lovverk. I utredningen (kap. 4.1.1) pekes det blant annet på at hjemmelsgrunnlaget må forbedres om sektorer, kommuner eller lignende skal pålegges å gjennomføre eller bidra til overvåking på mer generell basis. I dag kan slike pålegg bare knyttes til konkrete effekter den enkelte virksomhet eller aktivitet har på miljøet, og ikke for eksempel gis som pålegg til å bidra i felles programmer.

Luftdirektivet
Kommunene får ansvar for at overvåking gjennomføres og kan pålegge sektorene å gjennomføre denne overvåkingen. SFT kan stille krav til antall målestasjoner, plassering av målestasjoner og til rapportering.

Støydirektivet
Rammedirektivet er ikke vedtatt, og ansvarsplassering og krav er ikke avgjort. Sektorene må likevel regne med å få et ansvar for overvåking.

Er lovverket det beste virkemiddel for å pålegge overvåking?
Det er imidlertid viktig å diskutere om lovverket er det beste virkemidlet i et hvert tilfelle. For eksempel vurderer SFT om avgifter i flere tilfelle kan benyttes for å få fram ressurser til overvåking. Slike avgifter kan knyttes til godkjenning eller bruk av stoffer og produkter som kan gi en potensiell miljøfare. Et eksempel på dette har vi i overvåkingen av plantevernmidler i jordsmonnsovervåkingen. Pesticidene er pålagt en sprøytemiddelavgift som er øremerket tiltak for å avbøte mulige skadelige virkninger av stoffene. En del av disse midlene føres tilbake til LDs budsjett. Idag kommer ikke disse midlene jordsmonnsovervåkingen til gode, men MD og LD er blitt enige om å se på muligheten for å få til en kobling, slik at avgiften i praksis finansierer pesticidovervåkingen.

Strålevernet har god dialog med aktuelle sektordepartementer (LD, FiD og UD) om overvåking av radioaktivitet og ser ikke behovet for å utvikle nye virkemidler på dette området.

6.2.3 Samarbeidet med sektormyndighetene

Miljødirektoratene er sammen med MD representert i en rekke utvalg som samarbeider med sektormyndighetene og hvor man har viktig mulighet for dialog omkring finansiering og ansvar for overvåkingen;

- Koordinerende utvalg for skogskader består av oppdragsgiverne LD og SFT, samt oppdragstakerne NILU, NISK og NIJOS. Utvalget behandler og vedtar saker knyttet til program for overvåking av skogskader og diskuterer resultatene (DN kun observatør, mens SFT er medlem).
- Styringsgruppe for Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbrukets kulturlandskap (3Q) .RA og DN er med i styringsgruppen. Landbruksdepartementet, MD, Norges bondelag og Norsk Bonde- og småbrukarlag er oppdragsgiver.
- En arbeidsgruppe under interdepartementalt utvalg for biologisk mangfold skal behandle alle tverrsektorielle spørsmål knyttet til overvåking og kartlegging av biologisk mangfold, herunder faglig innhold, samordning og dataforvaltning, og sektoransvar. Oppfølging av St. meld. 42 (2000-2001). DN er sekretær for arbeidsgruppa.
- KU-jord – samarbeid mellom Landbruksdepartementet og Miljøverndepratementet om landbruk og miljø (SFT, DN og RA er deltakere når det er aktuelle saker på dagsorden)
- KU-skog – samarbeid mellom Landbruksdepartementet og Miljøverndepratementet om skogbruk og miljø (SFT, DN og RA er deltakere)
- Sektorvise miljøhandlingsplaner – fora for samarbeid mellom Miljøverndepartementet og de andre departementene
- 4D Samferdsel - samarbeid mellom miljø- og veidirektoratene
- Departementsrådsmøter – møter mellom departamentsrådene på ulike miljøsaker
- Statssekretærmøter
- Styringsgruppen for radioaktivitet i næringsmidler der Strålevernet, LD, Statens næringsmiddeltilsyn og Fiskeridepartementet sitter
- Samarbeidsfora mellom SSB og Finansdepartementet (jr. SSB rapport ”Mulighetenes marked”)

Når resultatoppfølgingssystemet blir satt i system og sektordepartementene får mer ansvar for overvåking, vil det være behov for en interdepartemental gruppe med mandat å se på muligheten for samordning og samarbeid om miljødatainnsamlingen, felles kvalitets- og kostnadseffektivitetskriterier mv.

Kap. 7 Finansiering og prioritering av den nasjonale miljøovervåkingen

7.1 Prioritering av miljøovervåkingen

Omfanget av midler som er satt av til overvåking og miljødatainnsamling har ikke endret seg nevneverdig de siste årene til tross for prisøkninger og etablering av resultatoppfølging-systemet med nye behov knyttet til rapportering til nøkkeltall. Fra 2001 er det meste av utgiftene til overvåking og miljødatainnsamling samlet på én post under kap. 1410 (post 21), og budsjettet er redusert med 3 millioner siden 2000. Budsjettet i 2001 var på 73.555 millioner på kap. 1410, mens behovet for overvåkingsmidler i 2002 ble beregnet til ca. 118 millioner. Dette medfører et stort behov for å prioritere. Miljødirektoratene har i flere år diskutert hvordan overvåkingen bør prioriteres og kommet til 4 kategorier for prioritering av overvåkingen:

- Definerte nøkkeltall innenfor de miljøvernpolitiske resultatområdene (det nasjonale resultatoppfølgingssystemet)
- Rapportering på internasjonale avtaler som Norge har forpliktet seg til
- Behov for tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer
- Annet og frivillige (uforpliktende) bilaterale eller multilaterale bestillinger

Se vedlegg 2.1 for nærmere beskrivelse

Miljødirektoratene vil ikke selv foreslå en fordeling av overvåkingsbudsjettet på bakgrunn av kategoriene, men angi en forholdsmessig fordeling. Miljødirektoratene anser de 3 første kategoriene som de viktigste når overvåkingen skal prioriteres. Innenfor budsjettrammer som ikke dekker behovet for overvåking i hht. disse kategoriene må det for hvert miljødirektorat foretas en konkret vurdering av forholdet mellom nøkkeltall, internasjonal rapportering og tidlig varsling. MDs retningslinjer for plassering av ansvaret for kartlegging og overvåking[13] mellom miljøforvaltningen og sektordepartementet vil uansett ha stor betydning for hvordan miljødirektoratene prioriterer. (jr. kap. 6 og vedlegg 2.1)

Uansett vil Miljødirektoratene måtte forholde seg til de politiske føringene som gis av MD gjennom de årlige tildelingsbrevene til miljødirektoratene og gjennom stortingsmelding om "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand".

Til sammenligning brukes det i Sverige 110 millioner svenska kronor av statlige midler til Miljøovervåking i inneværende år. Av disse går 18 millioner kr til delfinansiering av regional miljøovervåking, resten går i hovedsak til nasjonal miljøovervåking (både løpende drift, utvikling og støttesystemer). Dessuten går en mindre del til internasjonalt Miljøovervåkings-samarbeid (2 mill). Overvåking av kulturminner inngår ikke i disse midlene.

7.2 Effektivisering og innsparinger på overvåkingsbudsjettet

Miljødirektoratene har som tidligere nevnt, allerede hentet ut de viktigste mulighetene for effektivisering. Dette gjelder spesielt for SFT som har den største andelen av de eksisterende overvåkingsprogrammene. Den største muligheten for å hente ut effektiviseringsgevinster framover bør etter direktoratenes mening være å ansvarliggjøre sektormyndighetene, ihht. prinsipper for finansiering av sektormyndigheter jr. kap. 5. Kravet til presisjon og nøyaktighet

[13] Prinsippene for sektorenes ansvar knyttet til miljøovervåking

i overvåkingen, vil også ha mye å si for omfanget av overvåkingskostnadene. Dette spørsmålet diskuteres fortløpende i miljøforvaltningen.

7.3 Forskningsfinansiering av overvåkingen

Både forskning og overvåking finansieres i dag over Statsbudsjettets kapittel 1410, men over ulike budsjettposter. Både forskningsbevegelsen og miljødirektoratene vil ha en gjensidig nytteverdi av en bedre kobling mellom overvåking og forskning, både for å få økt kunnskap om miljøproblemene og mht. mulige effektiviseringsgevinster. Miljødirektoratene ønsker derfor å fokusere samarbeidet med forskningsrådet på følgende:

- sikring av lange tidsserier
- tilgjengeliggjøring av forskningsdata
- styrking av overvåkingsrelatert forskning

7.4 Muligheten for sponsing av overvåkingen

Miljødirektoratene ønsker å se på muligheten for sponsing av enkelte prosjekter som inngår i miljøovervåkingen. Med sponsing menes her frivillig/ikke lovpålagt finansiering av miljøovervåking. Slik finansiering reiser både prinsipielle og praktiske spørsmål.

Det prinsipielle er knyttet til mulig påvirkning (direkte eller indirekte) fra sponsor på opplegg og innhold i overvåkingen. En mulig tommelfinger-regel kan være å invitere sponsorer som ikke har egeninteresser knyttet til vedkommende tema eller geografiske område.

Det praktiske er bl.a. knyttet til behovet for å sikre langsiktig finansiering av tidsserier. Dette peker i retning av at man bør holde seg borte fra sponsing av miljøovervåking og heller bruke slike midler til mer kortsiktige kartleggings- og forskningsprosjekter.

En videre diskusjon om muligheten for sponsing vil pågå i og mellom miljødirektoratene framover.

Vedlegg 1

Kategorier for inndeling av prioriterte overvåkningsdata på miljøvernområdet

Bakgrunn og forutsetninger
Overvåkingsprogrammene har som målsetning å dokumentere miljøets tilstand og utvikling over tid og geografisk i forhold til naturlige prosesser og menneskeskapt påvirkning.

Denne målsettingen reflekterer at overvåking spiller en sentral rolle i arbeidet med å fremskaffe et best mulig kunnskapsgrunnlag innen miljødirektoratenes ansvarsområder, og direktoratene anser det som svært viktig å ivareta en faglig og tematisk bredde i Miljøverndepartementets totale miljøovervåking. Overvåkingsresultatene er et vesentlig grunnlag for utøvelse av miljødirektoratenes forvaltningsansvar innenfor sine respektive ansvarsområder. Dette ligger hele tiden som en overordnet føring for direktoratenes arbeid med miljøovervåking.

Med de knappe økonomiske rammebetingelser som stilles til rådighet[1] for miljøovervåkingen er det stort behov for å prioritere hva som skal gjennomføres. De kategoriene som er beskrevet under skal benyttes i denne sammenheng, og primært i forbindelse med miljødirektoratenes samlede innspill til miljødatabudsjettet og som en retningsgivende norm for direktoratenes interne fordeling av overvåkingsbudsjettet.

Bruken av kategoriene
Miljødirektoratene vil ikke selv foreslå en fordeling av overvåkingsbudsjettet på bakgrunn av prioriteringskategoriene, men angi en forholdsmessig fordeling. Miljødirektoratene anser kategoriene; ”nøkkeltall”, ”internasjonale avtaler” og ”tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer”, som de viktigste når overvåkingen skal prioriteres. Innenfor budsjettrammer som ikke dekker behovet for overvåking i hht. disse kategoriene må det for hvert miljødirektorat foretas en konkret vurdering av forholdet mellom de 3 kategoriene. MDs retningslinjer for plassering av ansvaret for kartlegging og overvåking mellom miljøforvaltningen og sektordepartementet vil uansett ha stor betydning for hvordan miljødirektoratene prioriterer. Uansett vil Miljødirektoratene måtte forholde seg til de politiske føringene som gis av MD gjennom de årlige tildelingsbrevene til miljødirektoratene og gjennom stortingsmelding om ”Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand”.

Ved plassering av overvåkingsdataene i kategorier, er det viktig å merke seg at datasett [2] bare skal klassifiseres til en av kategoriene. Dette betyr at datasett som for eksempel hovedsakelig rapporterer til nøkkeltall men også rapporterer til internasjonale avtaler, kun skal plasseres under kategorien nøkkeltall.

---

[1] Problemet med knappe bevilgninger er at man vanskelig vil kunne ta opp nye problemstillinger som fortjener oppmerksomhet. Vi har ikke løst de gamle problemene selv om nye problemstillinger dukker opp. Eksempelvis er det svært viktig gjennom overvåking å kunne følge opp effektene (dvs. reduserte tilførsler og forekomst i miljøet) av (internasjonale) avtaler om reduksjoner i produksjon (også som uønskede biprodukter ved annen produksjon), bruk og utslipp.

[2] Det er viktig å merke seg at det kan forekomme flere datasett som forholder seg til ulike nøkkeltall/prioriteringskategorier i et overvåkingsprogram, slik at det må prioriteres også internt i overvåkingsprogrammer.

FoU-virksomhet knyttet til miljøovervåkingen
Til overvåkingen er det knyttet et behov for FoU-virksomhet som skal utrede spesielle problemstillinger knyttet til bearbeiding av overvåkingsdata og videreutvikling av overvåkingsmetodikk[3]. Disse aktivitetene er en viktig forutsetning for og gjør bruk av eksisterende resultater fra overvåking og forskning for videre bearbeiding av materialet som grunnlag for beslutninger om tiltak, (internasjonale) avtaler eller for en "foredling"/videre forklaring av overvåkingsresultatene for politikere, beslutningstakere og allmennhet. I slike sammenhenger er lange tidsserier en mangelvare. Disse vil ofte være viktige for å skille menneskeskapt påvirkning fra naturlige variasjoner.
Et eksempel på slik FoU-aktivitet er programmet Naturens tålegrenser, hvor overvåkingsdata og forskningsresultater om bl.a. årsak-virkning/dose-respons sammenhenger er blitt brukt som grunnlag for å videreutvikle internasjonale avtaler om utslippsbegrensninger til å bli effektbaserte og mer kostnadseffektive.

Prioriteringskategorier;

Overvåkingsdata som gir innspill til definerte nøkkeltall innenfor de miljøvernpolitiske resultatområdene, samt overvåkingsdata som har betydning for fastsettelse av referansenivåer.

Datasett som tilhører denne kategorien vurderes normalt å ha høyeste prioritet, da de er av stor betydning for å kunne kartlegge resultatoppnåelse i henhold til de nasjonale miljømålene. Denne kategorien omfatter:

- Overvåkingsdata som gir innspill til fastsatte nøkkeltall. Nøkkeltallene er fastsatt i St.meld.nr.24 (2000-2001) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand
- Overvåkingsdata som danner grunnlag for fastsettelse av referansenivåer ("naturtilstanden", "utgangstilstanden") for overvåkingen som skal fremskaffe datagrunnlag for de nasjonale nøkkeltallene

Overvåkingsdata som samles inn for rapportering i tilknytning til internasjonale avtaler på miljøområdet som Norge har forpliktet seg i forhold til.

Dette punktet gjelder data som ikke er nøkkeltall , men hvor Norge v/Miljøverndepartementet eller miljødirektoratene) er forpliktet gjennom internasjonale avtaler eller i andre sammenhenger til å rapportere bl.a. overvåkingsdata. Hvilke data (medium, parametre, målefrekvens og lignende) er oftest styrt via de internasjonale programmene og nedfelt i manualer eller retningslinjer for utførelse av overvåkingen. Hvilket omfang (geografisk dekning, antall stasjoner m.v.) rapporteringen av nasjonale data skal ha, bestemmes som regel nasjonalt. For mange av de problemstillinger som overvåkes gjennom de internasjonale konvensjonene er det ønskelig at vi leverer troverdige og kvalitetssikrede data som er representative for Norge mht. utbredelse og omfang av problemet i Norge. Norge er et "nedstrømsområde" hvor utslippene/årsakene til problemene ofte ligger i andre land, og vi har derfor en sterk interesse av å være pådrivere for å få til tiltak som kan løse problemene internasjonalt.

[3] Forskningen (knyttet til overvåking) har ansvaret for å utvikle egnet overvåkingsmetodikk, avklare årsak-virkning/dose-respons sammenhenger og avdekke nye miljøtrusler mv., mens man gjennom FoU og overvåking griper fatt i forskningsresultatene for å tilpasse og utprøve metodikken, samle data som styrker/bekrefter hypoteser og årsakssammenhenger og avklarer om og i hvilken grad og omfang nye miljøtrusler utgjør et problem i Norge.

Overvåkingsdata utover nasjonale nøkkeltall som er viktige for tidlig varsling av og oppdagelse av nye miljøproblemer

Dette punktet gjelder data som ikke inngår i kategoriene ”nøkkeltall” eller ”internasjonale avtaler”.
Nøkkeltallene gir ikke alltid tidlig varsling eller grunnlag for å oppdage nye miljøtrusler. (Eksempler: Nøkkeltallet global og norsk middeltemperatur målt som 10-års middelverdier og antall arter som endrer kategori i rødlista). Det er viktig å ivareta en viss fleksibilitet i den nasjonale miljøovervåking. Fleksibilitet er også viktig for at direktoratene skal ha muligheten for å tilpasse overvåkingen til en adaptiv forvaltning (dvs. en forvaltning som tilpasser seg ettersom miljøproblemene endrer karakter). Kategorien inkluderer også aktiviteter som naturlig må tilhøre en god miljøovervåking, bl.a metodeutvikling.

Kategorien omfatter bl.a.:

- Data som kan gi tidlig varsling om kjente miljøproblemer, og dermed legge grunnlag for nødvendige undersøkelser (FoU, forskning) og tiltak eller evt. virkemidler

- Data som må etableres for å kartlegge og overvåke nye potensielle miljøtrusler

- Kartlegging av referansenivåer knyttet til miljøproblemer/-utfordringer som ikke omfattes av nøkkeltallene

Data som inngår i de ovennevnte punkter er vanskelig å anskaffe uten at direktoratene selv sørger for dette gjennom overvåkingen. Dersom overvåkingen avdekker en uventet/uønsket utvikling kan forvaltningen ha behov for en raskere analyse av årsak-virkning enn det vanlige initierings-prosesser for forskningsprosjekter tillater

Annen overvåking, herunder overvåkingsdata som inngår i frivillige (uforpliktende) bilaterale eller multilaterale bestillinger.
Det finnes data som inngår i større nordiske, europeiske, etc. oversikter som ikke er nedfelt i noen bindende avtaler.
Til denne kategorien hører også frivillig rapportering av data til internasjonale konvensjoner Norge er bundet av eller til andre internasjonale fora (bl.a EEA, AMAP, CAFF o.l).

Vedlegg 2

Effektivisering av miljøovervåkingen i miljødirektoratene[4]

Vurdering av kostnadseffektivitet
Det må sikres at de ressursene som settes inn i overvåkingsprogrammene brukes effektivt til å skaffe de nødvendige data med tilfredstillende kvalitet. Kostnadseffektiviteten til et eksisterende eller planlagt overvåkingsprogram skal vurderes ved at *samtlige* av de følgende punktene sjekkes ut. Det er viktig at punktene også blir brukt til å kontrollere kostnadseffektiviteten i pågående programmer[5].

1. Er programmet relevant i forhold til problemstillingen?
a) Er det fortsatt behov for programmet? Bør det endres, nedlegges eller erstattes ?
b) Kan programmet utvides eller kombineres med andre programmer for å dekke behov for kartlegging av *nye parametere* (for eksempel som følge av nye nøkkeltall til RM, nye internasjonale forpliktelser) ?
c) Er parameterne som er valgt de som på billigste måte (ut fra kostnader og krav til kvalitet) kan gi svar på problemstillingen?
d) Gir den valgte indikatoren et representativt og gyldig mål for tilstanden?

2. Er datakvaliteten optimal?
a) Er datakvaliteten god nok til å skille menneskeskapte effekter fra naturlig variasjon?
b) Svarer datakvaliteten til det behovet som følger av problemets alvorlighetsgrad, romlige variasjon og endringer over tid? Kan overvåkingsprogrammet holdes på et ekstensivt nivå, med mulighet til intensivert overvåking dersom situasjonen endrer seg og behovet for detaljkunnskap øker?[6]
c) Er datakvaliteten god nok til å avdekke negative effekter med tilstrekkelig nøyaktighet og entydighet tilstrekkelig tidlig?
d) Kan datakvaliteten reduseres uten at det går på bekostning av disse kravene?

3. Er det muligheter for effektivisering i forhold til andre overvåkingsprogram?
a) Er det overlapp med eksisterende programmer som andre har igangsatt ?
b) Kan eksisterende programmer utvides, justeres eller kombineres med andre programmer for å tilfredsstille flere behov? Kan for eksempel manuelle prøvetakingsstasjoner samlokaliseres? Kan analysene i et overvåkingsprogram utvides for å tilfredsstille flere programmer? Kan data overføres til eller fra andre overvåkingsprogrammer for å øke nytteverdien?
c) Er det samordningsmuligheter med andre land?

4. Er det muligheter for effektivisering av selve overvåkingsprogrammet?
a) Er antall stasjoner og stasjonenes plassering optimal? Er programmets omdrev (hyppighet i prøvetakingen) og prøvetakingsfrekvens optimal?
b) Er prøvetakingsmetoder vurdert mot andre, rimeligere metoder, for eksempel automatiske registreringer eller fjernmåling?
c) Finnes det lagrede prøver som kan analyseres ?
d) Kan overvåkingsprogrammet optimaliseres ved bruk av statistiske metoder slik at innsamling av prøver og analyser tilpasses behovet for å oppnå sikre etterprøvbare resultater?
e) Brukes standard metodikk?

---

[4] Prinsippene for kostnadseffektivitet er forankret på direktørmøtet om samordnet overvåking 28.04-2000.

[5] Som følge av ny kunnskap, ny teknologi og erfaringer ved bruk, vil sjekklisten etter hvert oppdateres av direktoratene i fellesskap.

[6] F. Eks. med satellittovervåking som grunnlag og supplerende innsats med feltmålinger når situasjonen tilsier det.

Ansvar for vurdering av kostnadseffektivitet
Miljødirektoratene har et selvstendig ansvar for at prinsippene for kostnadseffektivitet blir fulgt. Samordningsgruppa har et overordnet ansvar, og vil spille en viktig rolle med tanke på tilsyn og koordinering.

Mer utførlig beskrivelse av noen av punktene i sjekklista:

Standardisering av prøvemetodikk
Dette er helt nødvendig for å kunne sammenligne overvåkingsresultater over tid, mellom områder og mellom institusjoner som utfører overvåkingen. Feltstandard er utviklet (NS 9420) i forbindelse med miljøovervåking og – kartlegging. Det bør legges vekt på utvikling av standard metodikk for prøvetaking og analyser der dette ikke finnes.

Standardisering av lokaliteter
Dette punktet kan gi store fordeler i hht gjenbruk av data i statistiske analyser og koordinering av innsamling av prøver. Dette gjør at for eksempel nedbørsmålinger, jorddata og kunnskap om berggrunn kan benyttes i flere overvåkingsprogrammer til å påvise om endringer i naturen har antropogene eller naturlige årsaker.

Nasjonal miljøprøvebank.
Det er pr. i dag ikke etablert en Nasjonal miljøprøvebank hvor prøver lagres for senere analyser av kjemiske og biologiske parametre. I en slik miljøprøvebank kan for eksempel vannprøver lagres for senere kjemiske analyser, vev av planter og dyr kan lagres med tanke på genetiske analyser eller analyser av miljøgifter. Etablering av en miljøprøvebank vil kunne gi innsparing av kostnader til prøveinnsamling, fungere som et historiske arkiv samt lagre genmateriale av ulv, villaksstammer, og andre truede dyre- og plantearter .

Vedlegg 3

GAP-analyse - nye miljødatabehov i hht. de definerte nøkkeltallene

Etat Res. omr.	Hvilket nøkkeltall	Nye behov	2002	2003	2004	2005	2006
			Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000
DN 1	S1. Areal av inngrepsfrie områder	Videre utvikling av datainnsamlingen	350	350	350	350	350
”	Areal av hver av de truede naturtypene/Areal av hver av de hensynskrevende naturtypene	Utvikling av nøkkeltallet	300 på kap. 1410.60				
”	Antall arter som endrer kategori i rødlista som følge av menneskelig aktivitet fordelt etter trusselfaktorer	Revisjon av rødlista, dvs. nye vurdering av datagrunnlaget som ligger til grunn for kategorisering.	500	500	500	500	500
2	Andel av arealet i 100 metersbeltet langs kysten fra svenskegrensa tom. Hordaland som er tilgjengelig	Utvikling av datagrunnlaget (terreng-parametre)	300	300	300	300	300
"	Totalarealet av offentlige friluftsområder i den enkelte kommune og sett i forhold til befolkningsgrunnlaget…	Utvikling av datagrunnlaget	500	500	500	500	500
”	Omfang av arealer med dokumenterte friluftsinteresser sett i forhold til befolkningsgrunnlaget.	Utvikling av datagrunnlaget	300	300	300	300	300
RA 3	Prosentvis årlig tap av SEFRAK-registrerte bygninger	Utvikle metodikk, kontroll i felt, utvikle rapporteringsrutiner		2500	2500	2500	2500
”	Prosentvis årlig tap av registrerte arkeologiske kulturminner i fornminneregisteret … og Andel registrerte arkeologiske kulturminner uten nye skader i fornminneregisteret...	Utvikle metodikk for utvalg, kontroll i felt, utvikle rapporteringsrutiner m.m.		700	700	700	700
”	Andel stående fredede bygninger og anlegg med ordinært vedlikeholdsnivå.	Skaffe oversikt på fylkesnivå, utvikle metodikk for tilstandsvurdering og utvalg, kontroll, etablere database.		500	500	500	500
"	Alle nøkkeltall	Utvikling av nøkkeltall på resultatområde 3		150	150	150	150
SFT 4	Endring i eutrofitilstand i norske ferskvannsresipienter og kystområder	Få data-innsamlingen på på opprinnelig nivå igjen (tom 2004)		1100	1100		
”	Tilførsler av nitrogen og fosfor til eutrofipåvirkede deler av Nordsjøen	Statistiske behandling av nasjonale utslippstall	365	365	365	365	365
”	Antall og mengde akutte oljeutslipp fra offshorevirksomhet, skipsfart og landbasert virksomhet.	Behovet for data er større enn det som dekkes av eksisterende beløp.	50	50	50	50	50
5	S1. Bly og kadmium i mose	Rullerende undersøkelse med 5. års intervall (tot. 1.4 mill. kr).				700	700
”	Areal med kostholdsråd i norske fjorder	Miljøgift-innhold, økt behov for data	7000				
”	Antall kilometer vassdrag som er alvorlig påvirket av avrenning fra nedlagte gruver.	Kartlegging av gruve-påvirkede vassdrag	1000	200	200	200	200
6	Antall av totalt generert mengde avfall som går til sluttbehandling	Statistisk behandling av avfallsdata	250	250	250	250	250

Vedlegg 3

7	Areal med overskridelse av tålegrensene for forsuring – vann.	Heve kvaliteten på data-innsamlingen (progr. 1b)-er foreslått i budsjett for 2002)	700	700	700	700	700
		Lands-omfattende innsjø-undersøkelse, 10 års rullering, felt og måledata (brukes også til nøkkeltall på omr. 4)			300	3500	3500
		Lands-omfattende elve-undersøkelse, 10 års rullering, felt og måledata (vil også kunne dekke kriterium 2 (JAMp/RID)					400
" 7	Støyplage i Norge (støyplageindeksen SPI)	Modell-utvikling nasjonal støymodell – utvikling.		700			
" 7		Årlig drift		300	300	300	300
" 7		Modell-utvikling, nasjonal støymodell – modell-forbedring			300	300	300
" 7		Analyse av data, data-bearbeiding	300				
" 7		Kalibrering av nasjonal støymodell				300	250
" 7		Målinger, modelldata, metode-utvikling		800	600	400	400
" 7		Prosjekter på industri-, bygg- og anleggsstøy, bedre metodikk, informasjon mv.	250	550	750	750	750
Stråle-vernet 8	Geografisk fordeling av radioaktivt cesium 137 i jordsmonn i Norge	Utvidelse av overvåkings-programmet for terrestrisk miljø		313	313	313	450
"	Nivået av cesium-137 i villrein, sopp og i utvalgte befolkningsgrupper	____ " _____		83	83	83	
"	Utslipp av technetium-99 og cesium-137 fra Sellafield og Årsmiddelkonsetrasjonen av technetium-99 i sjøvann utenfor Tromsø.	Overvåking av marint miljø, utvidelse av programmet, årlig prøvetaking		1670	1670	1670	1670
"	Samlede årlige utslipp av radioaktive stoffer fra norske kilder	Ja utvidelse av overvåkings-programmet (se over), årlig prøvetaking.		300	300	300	300
	SUM		11865	13181	13081	15981	16385

GAP-analyse – nye miljødatabehov ihht. forpliktende internasjonale avtaler

Etat Res. omr.	**Hvilken internasjonale avtale**		**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
		Nye behov	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000
DN, SFT 1,4 og 5	EUs vannrammedirektiv	Engangskostnader for karakterisering og klassifisering av vannforekomster.	5000	17500	15000		
		Årlige kostnader for karakterisering og klassifisering av vannforekomster				500	500
		Etablering av program for overvåking av kjemiske og biologiske parametre		8000	8000	8000	8000
		Kartlegging av miljøgiftproblemer i norske fjorder, avrenning fra gruver	2000	2000	2000	2000	2000
DN, 1	Konvensjon om biologisk mangfold	Iverksette manglende overvåking innen MDs sektoransvar		2700	2700	2700	
”	Bernkonvensjonen om vern av ville europeiske arter og deres levesteder	Etablere Emerald network med tanke på fremtidig overvåking		Kostn. uavklart			
”	Ramsarkonvensjonen om vårmarker av internasjonal betydning	Etablering av program for overvåking av økologisk status i norske Ramsar-områder		1000	1000	1000	1000
”	Bonnkonvensjonen om trekkende arter av ville dyr (CMS)	Etablering av overvåking (må vurderes hvilke arter som må overvåkes)		Kostn. uavklart			
SFT 7	CLRTAP	Manglende igangsetting av strategiske analyser og utredninger, samt kutt av målestasjoner grunnet kostnadsreduksjoner	500				
"		Pliktige målinger (PM10),		520			
”	Eus direktiv for luft	Overvåking og måledata	750	550	400	150	150
”		Nasjonal database for luft, overvåking	250	200	200	200	200
”		Drift av nasjonalt referansesenter for luft, aggregerte data	250	50	50	60	60
"	Rammedirektiv for støy	Rapportering		150	200	300	500
	SUM		8750	32670	29550	14910	12410

GAP-analyse – databehov i hht. tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer

Etat Res. omr.	Tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer	Nye behov	2002	2003	2004	2005	2006
			Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000
RA 3	Oppdage trusler og tendenser for kulturminner og kulturmiljøer.	Spesialundersøkelser og programmer, utvikling av metodikk, tolkningsrutiner, kontroll m.m. knyttet til å sikre en kontinuerlig oversikt.	1000	1000	1000	1000	1000
SFT 5	JOVÅ	Overvåking av avrenning fra næringssalter og pesticider	1000				
" 5	Screening av innhold i sigevann fra avfallsdeponier	Screening av innhold i sigevann fra avfallsdeponier; størrelse på utslipp, innholdet av kjente og "nye" miljøgifter, samt sigevannets potensielt skadelige effekter på organismer og økosystemer.	2500	2500	2500	2500	2500
" 7	Naturens tålegrense - sammenhenger og effekter mellom belastning og effekt av forurensninger på ulike miljøer/økosystemer, avklare problemets omfang	Spesialanalyser for å avklare problemstillingen - utgjør forurensningene en trussel mot norsk natur?		500	500	500	500
		(økte kostnadsrammer for å komme opp på opprinnelig nivå)					
Stråle-vernet 8	Kartlegging av sekundære utslipp av radioaktivitet	Målinger av avløpsvann og resipient (innsjø/fjord) for å kartlegge sekundære utslipp av radionukleider fra prosessindustri	100	100	100	100	100
" 8	Undersøkelser av remobilisering og etterfølgende lokal oppkonsentrasjon av radionuklider i marint miljø	Prøvetaking, spesielt på plutonium		300	300	300	300
	SUM		4500	4000	4000	4000	4000

GAP-analyse – databehov i hht. "annet"

Etat Res. omr.	Behov evt. avtale	Nye behov	2002	2003	2004	2005	2006
			Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000	Kr. i 1000
SFT 04	Viktige spesialundersøkelser knyttet til eutrofi	Spesialundersøkelser metodeutvikling		200	200	200	200
7	Viktige spesialundersøkelser knyttet til langtransporterte luftforurensninger	Spesialundersøkelser		400	400	400	400
7	Målinger av langtransporterte luftforurensninger i EMEP-programmet	Utvidet målefrekvens		300	300	300	300
	SUM			900	900	900	900

Vedlegg 4 GAP-analyser*

- **nøkkeltall**
- **internasjonale avtaler**
- **tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer**
- **annet og frivillige bilaterale eller multilaterale avtaler**

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

4.1 GAP-analyser*
Nøkkeltall

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 1*
Biologisk mangfold

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 1
I hht. prioriteringskriterie "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Strategisk mål: *Naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig sikres levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap opprettholdes og gjør det mulig å sikre det biologiske mangfoldets fortsatte utviklingsmuligheter*							
S1. Areal av inngrepsfrie naturområder	**Nei.**	Ja , gjennom videreutvikling av programmet Kartlegging og overvåking av inngrepsfrie områder i Norge (F98 DN001).	1) Ny innsamling av data i 2002 - areal av inngrepsfrie områder 2) Videre ***utvikling*** av datainnsamlingen: Dette omfatter måling av terrengavstand fra nærmeste inngrep istedenfor eller som tillegg til luftlinjeavstand. Dette er imidlertid komplisert rent teknisk. I 2001 vil det bli lett er gode tekniske løsninger. **Klart for presentasjon i RM i 2002.**	1) 2)	2002 2002	1 400 000 350000 *	Ansvarlig: DN og miljøvernavdelingene Utførende: Statens Kartverk *NB ! Flere sektorer bør få konkret ansvar for datainnsamling. Dette vil bli prioritert i forkant av rapporteringen i 2006.*

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
S2. Endringer i områder med viktige økologiske funksjoner på landskapsnivå.	**Delvis.** a) Program for terrestrisk natur-overvåking (F98 DN0024) b) Overvåking av biologisk mangfold i ferskvann; nasjonalt nettverk av elver og innsjøer (F00 DN0034) c) Kartlegging og overvåking av større norske elvedelta. (F00 DN0029) d) Utviklingsprosjekt knyttet til nøkkeltall S2. Prosjektet vil bidra til å klargjøre hvilket datagrunnlag nøkkeltallet krever og hvordan det kan fremstilles.	1.Landsdekkende gridnett (utvidet landskogtaksering til myr, våtmark, fjell, verneområder, Finnmark, fjellbjørkeskog 2. Overvåking av fugl i viktige myr- og våtmarksområder (for eksempel Ramsar) 3. Overvåking av trekkende fuglearter 4. Faglig utvidelse av TOV -"intensiv" over-våking av lav- og mellomalpine områder i fjellet -"intensiv" over-våking av nedbørsmyr -utvidet nettverk for fugletakseringer i tilknytning til nye TOV	1) Det er et stort behov for ***utvikling*** knyttet til dette nøkkeltallet, som er det eneste nøkkeltall knyttet til vår "allmennatur. Noe av dette ivaretas i 2001 gjennom prosjekt d i kolonne 2, men også i 2002 er det utviklingsbehov knyttet til studier av skalaforhold knyttet til endring av landskapets struktur og økologiske innhold. I dette tilfelle kobling mellom overvåking i faste områder (bl.a. TOV, 3Q, landsskogtakseringen) og satellittdata , altså integrering av ulike punktobservasjoner og arealdekkende observasjon. GIS-fremstilling må utvikles. 2) Videreføring av programmene a-c i kolonne 2 3) Etablering av 1-5 i kolonne 3 **Klart for presentasjon i RM i 2004.** *NB ! Det er en viktig forutsetning for dette nøkkeltallet t at det utvikles et nasjonalt system for overvåking av arealdekke. Dette er under utvikling gjennom en annen prosess.*	1) 2) 3)	2002 2002 2002	500000 6763000 2400000	Ansvarlig: DN og Landbruksdepartementet. SFT må også involveres i forbindelse med punkt 5 i kolonne 3. Utførende: Flere forskningsinstitusjoner, bl.a. NINA, NIJOS, NIVA. For punkt 1-3 i kolonne 3 kan det også være aktuelt å involvere frivillige organisasjoner, bl.a. NOF. NB ! Stort behov for ansvars-avklaring i forhold til LD, mht landskogstaksering og intensiv overvåking i utvalgte skogsområder (jfr.plan for OBM)

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
		5 Kartlegging og overvåking av bløtbunnstrender					
S3. Inngrep i svært viktige leve- og funksjonsområder for arter og bestander	**I noen grad.** Den kommunale viltkartlegging er en viktig datakilde for dette nøkkeltallet. Datainnsamling knyttet til inngrep må imidlertid. styrkes I tillegg kommer statlige overvåkings-programmer, bl.a. overvåking av elvedelta og lakseovervåkingen	Ja, utvikling av nøkkeltall	1) Det er behov for et mindre ***utvikling***sprosjekt. Prosjektet vil bestå i klagjøring og systematisering av begrepene leve- og funksjonsområder, og en faglig kvalitetssikring av dette. 2) Det er behov for vurdering av hvordan endringer i områdene (inngrep) skal fanges opp. Metode/datafangst kan utvikles felles for flere av nøkkeltall, jfr. notatet " Samordning av datainnsamling til nøkkeltall" Klar for presentasjon i RM i 2002 (tema: laksevassdrag) Kartlegging utføres av kommunene (viltkartlegging); om lag halvparten har slik oversikt, men kvalitet og antall arter varierer. Fylkesmannen samler opplysningene i Naturbasen.	1)	2002	100000	Ansvarlig: DN, miljøvernavdelingene, kommunene. Også svært viktig å ansvarliggjøre sektorene her. Utførende: Kommuner, rettighetshavere, oppdragsinstitusjoner

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 1: *Et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner*							
Areal vernet etter naturvernloven fordelt på sju hovednaturtyper (skog, myr og våtmark, kulturlandskap, fjell, ferskvann, kyst og hav).	Nei.	Ja, nøkkeltallsutvikling	Relativt stort behov for ***utvikling***, to ulike prosjekter er nødvendig 1) Utvikling av metode for kartlegging/overvåking (verneområder), inkl. vurdering av datakilder (satellitt etc.) 2) GIS-analyse av forholdet mellom vegetasjonsregioner, hovednaturtyper og verneområder. Ett-årig prosjekt (for eksempel SK-Me og Vitenskapsmuseet) Klar for presentasjon i RM i 2002 Registrering ved vernevedtak. Verneområdene er geografisk bestemt og digitalisert. De sju hovednaturtypene er kun sporadisk kartlagt og derfor heller ikke digitalisert. For kartlegging av hovednaturtyper er det nødvendig med avklaringer vedr. standardiserte målemetoder.	1) 2)	2002 2002	200000 250000	Ansvarlig: DN Utførende: SK, miljøvernavdelingene (oppdatering av Naturbase)

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 2: *I truede naturtyper skal inngrep unngås, og i hensynskrevende naturtype skal viktige, økologiske funksjoner opprettholdes (aktuelle naturtyper angitt i egen liste som ikke er vedlagt).*							
1. Areal av hver av de truede naturtypene (jf. RM 1999)	I stor grad 1) Den viktigste datakilde for dette nøkkeltallet er den kommunale kartleggingen av biologisk mangfold. 2) I 2001 bruker DN noe midler på et utviklingsprosjekt som skal klargjøre datagrunnlaget for nøkkeltallet 3) Kartlegging og overvåking av større norske elvedelta (F00 DN0029)	1) Den kommunale kartlegging av BM, finansieres over 1410.60. 3) Overvåking av elvedelta	Det er behov for noe ***utvikling*** knyttet til dette nøkkeltallet: - Inngrep/påvirkning må defineres og det må gjøres tilpasninger av eksisterende rapportering - Dataflyten må forbedres, spesielt med hensyn til inngrep/bortfall. Det må vurderes om det kan etableres en felles dataflytmodell som kan dekke flere nøkkeltall, bl.a. S1, S2, S3 og Rm3 (jfr. notatet "Samordning av datainnsamling til nøkkeltall"). Klar for presentasjon i RM i 2004	1) 2) ***utvikling*** 3)	2002 2002 2002	Innspill til 1410.60 300000 * 300000	Ansvarlig: DN, miljøvernavdelingene Utførende: Kommunene
2. Areal av hver av de hensynskrevende naturtypene (jf. RM 1999)	I stor grad Se kommentar under nøkkeltallet over	Som over	Som over Klar for presentasjon i RM i 2004	Som over	Som over	Som over	Som over

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 3: *Kulturlandskapet skal forvaltes slik at kulturhistoriske og estetiske verdier, biologisk mangfold og tilgjengelighet opprettholdes*							
1. Tilstand og utvikling for de nasjonalt prioriterte kulturlandskapene	Nei 1) FM rapporterer i 2001 på områdenes tilstand basert på et sett kriterier. Det rapporteres også på utvikling i tilstand over tid. Dette er en skjønnsmessig vurdering gitt på bakgrunn av den kunnskap man har om områdene, og ikke på bakgrunn av innhenting av ny kunnskap. Dette er ikke tilfredsstillende. 2) Overvåking av myr- og engvegetasjon, Sølendet naturreservat (F98 DN0026)	1) Utvikling av datagrunnlaget for nøkkeltallet. Intensiv overvåking av biologisk mangfold i utvalgte områder i kulturlandskapet, herunder fauna og flora. Inkludert her er også vegetasjonsøkologisk overvåking av slåttebetinget rikmyr KU4 og MY8 2) Overvåking av myr- og engvegetasjon, Sølendet naturreservat (F98 DN0026)	Datagrunnlaget for nøkkeltallet må etableres. 1) Det foregår ingen systematisk innsamling av nye data. Rapportering bør skje på grunnlag av at det etableres et system for overvåking av de nasjonalt prioriterte områdene. Koblinger mot LDs 3Q-program må vurderes. Overvåking bør være etablert f.o.m. år 2003. Innholdet i ovevåkingen bør i stor grad bygge på de elementer som er foreslått i overvåking av kulturlandskapet i plan for OBM, jfr. ogs budsjettinnspill for 2002 2) Aktiviteten i Sølendet bør inkluderes i et helehetlig program for overvåking av kulturlandskap. Klart for presentasjon i RM i 2004.	1) 2)	2002 2002	900000 208000	Ansvarlig: LD bør være ansvarlig for den total overvåking av kulturlandskap, DN kan ta delansvar. Dette må avklares mellom MD og LD Utførende: NIJOS, NINA, frivillieg organisasjoner

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
2. Tilstand og utvikling i jordbrukets kulturlandskap	I stor grad 3Q -Tilstands-overvåking og resultatkontroll i jordbrukets kulturlandskap (F98 DN0028)	Nei DN har imidlertid signalisert at LD bør ta ansvar for å inkludere biologiske parameter i sin overvåking av kulturlandskap, og at LD selv bør ivareta finansieringen av 3Q-programmet slik det er i dag.	LD må ta ansvar for nødvendig utvikling knyttet til dette nøkkeltallet, det er spesielt behov for at biologiske parameter blir inkludert i 3Q-programmet				Ansvarlig: LD Utførende: NIJOS, NINA, frivillige organisasjoner
Nasjonalt resultatmål 4: *Høsting og annen bruk av levende ressurser skal ikke føre til at arter eller bestander utryddes eller trues*							
1. Antall arter/bestander der høsting er den vesentligste årsak til at arter eller bestander er eller kan bli sterkt redusert	Delvis. 1) Jaktstatistikk 2) Fangststatistikk for laks og Innlandsfisk	Nei	DN mener at nøkkeltallets ordlyd er lite passende i forhold til den høsting som forvaltes av miljømyndighetene. DN mener allikevel at høsting av vilt og innlandsfisk bør rapporteres som en del av dette nøkkeltallet. Klart for presentasjon i RM i 2002 (basert på statistikk fra SSB)	1) 2)	2002 2002	1,6 mill (kap. 1425) SSBs statsoppdrag	Ansvarlig: DN + relevante sektorer Utførende: SSB, basert på innrapportring fra jegere og fiskere
2. Årlig rapportert uttak av utvalgte marine bestander i forhold til bestandsstørrelser og ICES kvoteanbefalinger	Ja	Nei					Ansvarlig: FID Utførende: HI, fiskeriforskningen

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 5: *Menneskeskapt spredning av organismer som ikke hører naturlig hjemme i økosystemene, skal ikke skade eller begrense økosystemenes funksjon.*							
1. Antall arter som er innført til Norge og som etablerer seg eller sprer seg i selvreproduserende bestander.	Nei	Ja, 1) "Svarteliste" for introduserte arter 2) Utvikling av datagrunnlaget for nøkkeltallet	1) Listen må oppdateres og arter som har etablert seg i selvreproduserende bestander må skilles ut Alle innførte arter som er kjent for å ha selvreproduserende bestander, og som er i stand til å spre seg videre må registeres i et register. Alle arter som gjør store økologiske og/eller økonomiske skader er relativt godt kartlagt (selv om det kunne vært bedre). I regi av Nordisk ministerråd kommer det 28.11.00 en rapport om introduserte arter i Norden. Her er det laget en liste over alle kjente introduserte arter marint, terrestrisk og limnisk i Norden. Dette vil være et nyttig grunnlag for et utviklingsprosjekt Klart for presentasjon i RM i 2002 (basert på oppdatert liste) 2) Overvåkingssystem må etableres for å følge utviklingen hos de etablerte bestandene, og spesielt bestander med stor skadepotensiale. Det vil hær også være et utviklingsbehov tilknyttet overvåking/registrering av innførsel av arter, både bevisste og ubevisste innførsler. Dialog med relevante sektormyndigheter om innhold og finansiering av løpende overvåking må etableres Videre rapportering til RM må bygge på oppdatering av kunnskap gjennom overvåking	1) 2)	2002 2002	200000 500000	Ansvarlig: DN og andre relevante sektormyndigheter. Dette må avklares i dialog mellom MD og relevante departementer (LD, FiD, NHD. Utførende: Oppdragsinstitusjoner

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
2. Menneskeskapt spredning av utvalgte arter og bestander som har effekter på økosystem.	Delvis 1) Skjellkontroll av stamlaks (F98 DN004) 2) Overvåking av lakselus (F98 DN006) 3) Overvåking av gyro pågår også, men via SDTs budsjetter	 1) Skjellkontroll av stamlaks (F98 DN004) 2) Overvåking av lakselus (F98 DN006) -- se også 2) i raden over	***Utvikling*** - Det bør velges ut noen få arter fra marint, terrestrisk og limnisk miljø som overvåkes i forhold til spredning/bekjempelse. Overvåkingen knyttes til 2) i raden over. Forslag til arter: Limnisk: Ørekyt, Gyro Terrestrisk: Platanlønn Russekål Marint : Kongekrabbe, Amerikansk hummer, Oppdrettslaks - Økologiske og økonomiske virkninger må defineres og avgrenses Klart for presentasjon i RM i 2002 (basert på nåværende kunnskap)Videre rapportering til RM må bygge på oppdatering av kunnskap gjennom overvåking.	1) 2)	2002 2002	270000 320000	Ansvarlig: DN og andre relevante sektormyndigheter. Dette må avklares i dialog mellom MD og relevante departementer (LD, FiD, NHD. Utførende: Oppdragsinstitusjoner
Nasjonalt resultatmål 6: *Truete arter skal opprettholdes på eller gjenoppbygges til livskraftige nivåer.*							
1. Antall arter som endrer kategori i rødlista som følge av menneskelig aktivitet fordelt etter trusselfaktor.	Nei	Nei	1) Forutsetter revisjon av rødlista, dvs, ny vurdering av datagrunnlaget som ligger til grunn for kategorisring Klart for presentasjon i RM når ny og revidert rødliste foreligger, tidligst i 2004	1)	2002	500000 *	Ansvarlig: DN Utførende: Oppdragsinstitusjoner og frivillige organisasjoner.

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjettinnspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** ** ikke med i budsjettinnspillet for 2002* Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
2. Bestandssituasjon en for utvalgte tiltakskrevende arter.	Delvis a. Overvåking av store rovdyr (F98 DN0014) b. Overvåking av fjellrev (F00 DN0031) c. Overvåking av elvemusling (F00 DN0032) d. Overvåking av krepsebestanden (F98 DN0010) e) Prosjekt dverggås (F98 DN0021) f) Undersøkelse av fallvilt av freda arter. (støtteinformasjon)	Ja, a-f i forrige kolonne + 1. Overvåking av norske ansvarsarter, bl.a. oter 2. Overvåking av trua og sårbare arter)-12 og O-13 og FE-7 gjelder lav, mose, planter, insekter, fisk, fugl, pattedyr. Herunder inklu-dert vandrefalk og truede ferskvanns-fiskarter KY15, FE-2 +++	1-2) Noe overvåking pågår , men det er et stort behov for "friske " midler til overvåking av truede og sårbare arter og en systematisering av datainnsamlingen. Den fremtidige datainnsamling bør knyttes til diskusjonen om opprettelsen av en nasjonal ArtsDatabank. For utvalgte arter kan data inngå i RM i 2002.	a) b) c) d) e) f) 1) 2)	2002 2002 2002 2002 2002 2002 2002 2002	6,0 mill. 311000 160000 110000 216000 172000 250000 2,5 mill	Ansvarlig: DN og relevante sektormyndigheter. Ansvarsdeling må avklares mellom relevante departementer. Utførende: Oppdragsinstitusjo ner og frivillige organisasjoner.

I hht. prioriteringskriterie 2, se [GAPinternasj-alle-omr1.doc]

Resultatområde 2*
Friluftsliv

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 2
I hht. prioriteringskriterie "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 1: *Friluftsliv basert på allemannsretten skal holdes i hevd i alle lag av befolkningen.*							
1. Befolkningens deltagelse i friluftsliv.	Ja SSB vil dekke datainnsamlingen knyttet til dette nøkkeltallene gjennom sin levekårsundersøkelse (som inngår i statsoppdraget).	Nei	Gjennomføring av SSBs levekårsundersøkelse. Presentasjon RM: 2002				Ansvarlig: DN Utførende: SSB
2. Holdninger til og kunnskap om allemannsrett, ferdselskultur, bruk av kart og kompass m.m.	Ja. - samme som over	Nei	Gjennomføring av SSBs levekårsundersøkelse. Eventuelle tilleggsspørsmål til undersøkelsen må lages av DN Presentasjon RM: 2002				Ansvarlig: DN Utførende: SSB
Nasjonalt resultatmål 2: *Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv.*							
1. Barn og unges deltagelse i friluftsaktiviteter.	Sektoransvar KUF, kommuner	Nei					KUF/kommuner
2. Andel av barn i barne- og ungdomsskolen som drar på leirskole pr. år.	Sektoransvar KUF , kommuner	Nei					KUF/kommuner

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
3. Barnehager og skoler (barnetrinnet) med minimum en dag i uka ute i naturpregede områder ("grønnstruktur") i byer og tettsteder.	Sektoransvar BFD, KUF og kommuner	Nei					BFD/KUF/kommuner
Nasjonalt resultatmål 3*: Områder av verdi for friluftslivet skal sikres slik at miljøvennlig ferdsel, opphold og høsting fremmes og naturgrunnlaget bevares.*							
1. Andel av arealet i 100 meters beltet langs kysten fra svenskegrensa til og med Hordaland som er tilgjengelig.	Delvis - via strandsoneprosjektet	Nei	DN er i gang med å skaffe oversikt over eksisterende metoder som grunnlag for enhetlig metodeanbefaling 1) ***Utvikling***sbehovet er spesielt knyttet til terrengparametre. Det er nødvendig å bygge opp en høydemodell av 100 meters-beltet i målestokk 1:5000 eller større. Digitale høydekurver i denne målestokken finnes ikke for hele området som er basis for nøkkeltallet. Det er derfor aktuelt å få bygd opp en digital høydemodell basert på rasterkart i 1:5000. Presentasjon RM: 2002	1)	2002	300000 *	Ansvarlig: DN Utførende: SK, SSB

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
2. Totalarealet av offentlige friluftsområder*) i den enkelte kommune og sett i forhold til befolkningsgrunnlaget. *) Offentlige friluftsområder som stat, kommune eller interkommunale organer (friluftsråd) har skaffet seg rådighet over gjenom kjøp eller avtale, og som tilrettelegges for allmennhetens bruk.	Delvis - Naturbase og kommuner	Nei	1) ***Utvikling*** - definisjon av begreper - utarbeide samlet oversikt over offentlige friluftsområder - rutiner for oppdatering av datagrunnlaget - klargjøre koblinger til Naturbase og AREALIS Data samles inn via DN+ kommuner, og skal etter hvert inngå i Naturbase (2. prioritet pr. dags dato). I dag er det bare de statlige sikrede friluftslivs-områdene som ligger i Naturbasen (kan på sikt muligens dekkes via Arealis). De kommunalt sikrede friluftsområdene må kartlegges og registreres i basen. Presentasjon RM: 2003	1)	2002	500000*	Ansvarlig: DN Utførende: Kommuner og interkommunale friluftsråd

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
3. Omfang av arealer med dokumenterte friluftsinteresser sett i forhold til befolknings-grunnlaget.	I noen grad	Nei	***1) Utvikling*** - definisjon av begreper - samle dokumentasjon som foreligger gjennom undersøkelser/utredninger - utføre vurderinger av områder der det i dag ikke foreligger dokumentasjon, men enten sikkerhet eller sterl mistanke om friluftsinteresser oversikt over offentlige friluftsområder - rutiner for oppdatering av datagrunnlaget - klargjøre koblinger til Naturbase og AREALIS Presentasjon RM: 2003	1)	2002	300000*	Ansvarlig: DN Utførende: Kommuner og interkommunale friluftsråd
Nasjonalt resultatmål 4: *Ved boliger, skoler og barnehager skal det være god adgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.*							
1. Andel av boliger, skoler og barnehager som har trygg tilgang på leke- og rekreasjonsareal (minst 5 dekar) i en avstand på 200 meter.	I stor grad Utviklingsprosjekt gjennom SSB	Ja, nøkkeltallsutvikling	1) DN har vedtatt å bevilge midler til SSB i 2001 for å utvikle datagrunnlag og rutiner knyttet til nøkkeltallet. Fra og med 2002 vil det være nødvendig å dekke kostnader til oppdatering av datagrunnlaget. Presentasjon RM: 2003	1)	2002	100000	Ansvarlig: DN Utførende: Kommuner + SSB

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
2. Andel av boliger, skoler og barnehager som har tilgang på nærturterreng (større enn 200 dekar) i en avstand på 500 meter.	I stor grad Utviklingsprosjekt gjennom SSB	Som over	Som over				Som over

Resultatområde 3*
Kulturminner og kulturmiljø

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 3
I hht. prioriteringskriterie "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 1: *Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall, skal minimeres, og skal innen år 2008 ikke overstige 0,5 % årlig.*							
3.1.1. Prosentvis årlig tap av SEFRAK-registrerte bygninger.	Nei (kun delvis) Overvåkingen av utviklingen av bygninger eldre enn 1900 i et representativt utvalg av kommuner (SEFRAK-overvåking)	Ja, utvidelse av samme program	1. Metodikk for representativt utvalg over en gitt periode 2. Utføre faktisk kontroll ved feltarbeid på årlig basis 3. Utvikle rapporterings-rutiner (databasert fra GAB databasen Samarbeid med FK, Sametinget og SSB. Antall kommuner må utvides i forhold til dagens nivå slik at utvalget blir representativt i hht. statistiske krav	Periodisk [1] [2]	2003 2004 2005 2006	2500 2500 2500 2500	RA, Fylkeskommuner, kommuner, Kulturminne-kompaniet (gjennomfører kartlegging)

[1] Periodisk (årlig) kontroll av denne bygningmasse i et representativt utvalg kommuner for å kontrollere at data i GAB er valide og reliable.
For å oppnå slik kontroll (overvåking) må det foretas periodiske kontroller ved feltundersøkelser av aktuell bygningsmasse. Områder for periodisk kontroll (kommuner) velges etter gitte kriterier. Over en gitt periode skal kontroll være landsdekkende via et representativt utvalg.
Feltarbeid (tradisjonell kartlegging) Kontrollkjøring mot SEFRAK register/ statistiske analysearbeid;
Kvalitative & kvantitative data

[2] 2001/02 for de neste 3 modell-kommuner. 2005 for 16 planlagte kommuner. Tidsplanen forutsetter innfridde budsjettkrav.
Kontroll på årlig tap av SEFRAK bygg har et langsiktig perspektiv og er et fortløpende overvåkingsprogram ihht. nasjonale resultatmål og nøkkeltall rapportering

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
3.1.2. Prosentvis årlig tap av registrerte arkeologiske kulturminner i fornminne-registeret i et representativt antall kontrollkommuner. ***og***	Nei (kun delvis) Fornminneovervåking, Satelittovervåking av kulturminner i landskap Feltovervåking av utviklingen av tap og skade for registrerte arkeologiske kulturminner	Ja, utvidelse av samme programmer	1. Mer kostnadseffektiv metodikk for utvalg av både kontrollkommuner og fornminner som skal kontrolleres må utvikles. [3]	Perio-diske felt-kontroller og utvik-ling av metodikk [4][5]	2003 2004 2005 2006	700 700 700 700	RA, NIKU, Kommuner

[3] Det er viktig at man kontrollerer de fornminner som potensielt er mest utsatt for tap eller skade. Slik metodeutvikling vil skje i samarbeid med SSB og har som formål å kunne redusere antall fornminner som velges utvalg for kontroll med henblikk på å skaffe pålitelige data.

[4] Det er nødvendig med klassiske (felt)kontroller av fornminner. Det er også behov for å utvikle metodikk for en mer kostnadseffektiv overvåking på sikt; satellittover-våking..Periodisk årlig kontroll av registrerte fornminner i et representativt utvalg kontrollkommuner for å kontrollere at data i Forn-minneregisteret[4] er valide og reliable
Feltarbeid, tradisjonell kontroll av skade og tap i marken.
Satellittbasert data kontrollkjøres mot eksisterende register, GPS/ analyse-arbeid
Kvantitative data

[5] Overvåking av skade og tap har et lansiktig perspektiv og er et fortløpende overvåkingsprogram ihht nasjonale resultatmål og nøkkeltallrapportering.

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
3.2.2 Andel registrerte arkeologiske kulturminner uten nye skader i fornminneregisteret i et representativt antall kommuner. Bestand ved årets start og endring i forhold til 1998-tilstand (*Begge nøkkeltall er i overvåkingssammenheng slått sammen da overvåking av skade og tap krever likeartet overvåking.)*			2. Utføre faktisk kontroll ved feltarbeid på årlig basis 3. Utvikle rapporterings-rutiner (databasert) fra og nødvendige tilpasninger i Fornminneregisteret[6] 4. Ta i bruk satelittovervåking for å teste og utarbeide metoder for bruk av dette verktøy til fremtidig overvåking og avløsning (i størst mulig grad) av feltundersøkelser som er både tids- og kostnadskrevende. Stedfesting av objektene må forbedres. Antall kommuner må utvides i forhold til dagens nivå slik at utvalget blir representativt i hht statistiske krav. Metodeutvikling med kombinasjon fjernmåling og GIS.				

[6] Fornminneregisteret vil fra 2002 innarbeides som en selvstendig del av Riksantikvarens nye Kulturminnebase; eget objektklasse

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 2: *Det representative utvalget av kulturminner og kulturmiljøer skal bevares i en tilstand som tilsvarer 1998-nivå, og fredete bygninger og anlegg skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen år 2010.*							
3.2.1. Andel stående fredede bygninger og anlegg med ordinært vedlikeholdsnivå. Endring i forhold til 1998-nivå.	Nei [7] Fylkesvis overvåking av tilstand på fredede bygninger (se 3.1.2) Maintenance Management System – utvikling av rapporter-ings- og overvåkingssystem for tilstand på fredede bygninger	Ja, utvidelse av samme programmer	1. Opparbeide oversikt over tilstand for fredede bygg og anlegg på fylkesnivå for å vite "nå-status" 2. Utvikle en nasjonal metodikk for tilstandsvurdering for en enhetlig og felles tilstandsvurdering på nasjonalt nivå. 3. Etablere en database over tilstand for alle fredede bygg og anlegg i Norge.	Periodisk (jevnlig)[8] [9]	2003 2004 2005 2006	500 500 500 500	RA, Fylkeskommuner

[7] Målet vil ikke bli oppfylt på nasjonalt nivå

[8] Periodisk (årlig) kontroll av et utvalg av fredede bygg og anlegg på fylkesnivå for å kontrollere tilstand på fredete bygninger for å ajourholde nasjonal database.
Statistikk, fylkesvis fysisk overvåking; stedfestete kontrolldata; kontrollkjøring mot Kulturminnebase.
Uttesting av verktøy for behandling av statistikkKvalitative & kvantitative data

[9] Kontroll av andel stående fredete bygninger har et langsiktig perspektiv og er et fortløpende overvåkingsprogram ihht nasjonale resultatmål og nøkkeltall i rapporteringen

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
			4. Utvikle metodikk for å trekke et utvalg bygg og anlegg for periodisk kontroll.[10] 5. Periodisk (årlig) kontroll av et utvalg av fredede bygg og anlegg på fylkesnivå for å kontrollere tilstand på fredete bygninger. Gjennomføring i sam-arbeid med kulturminne-forvaltningens regionapparat (fylkeskommunen) for første gangs tilstands vurdering og periodisk etterkontroll etter gitte utvalgskriterier.				

[10] Det er ikke nødvendig å kontrollere alle bygg og anlegg i alle fylker på årlig basis, men det er viktig å ha en metode som sikrer at et representativt utvalg blir kontrollert i et antall fylker årlig, slik at det over en gitt periode sikres at hele landet er representert i en gitt syklisk periodisering.

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 3*: Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige bredde i varig vernede kulturminner og kulturmiljøer skal bedres, slik at svakt representerte og manglende hovedgrupper er representert med flere objekter innen år 2004 i forhold til 1998-nivå.*							
3.3.1 Antall vedtaksfredninger pr hovedgruppe kulturminner og kulturmiljøer pr år og differanse i forhold til 1998-nivå.	Nei Mangler registrering av hovedgruppe i Freddy/K-base	Ja, fortløpende program internt	Alle fredninger må kategoriseres etter hovedgruppe kulturminne/ kulturmiljø i Riksantikvarens kulturminnebase	Ingen[11]		Ingen[12]	RA

[11] Ingen spesielle data er nødvendig. Riksantikvaren er fredningsinstans og registrerer selv egne fredningstiltak. Kontroll av antall vedtaksfredninger pr hovedgruppe ha et langsiktig perspektiv og er et fortløpende overvåkingsprogram ihht nasjoale resultatmål og nøkkeltall rapportering

[12] Aktiviteten dekkes over Riksantikvarens løpende budsjett

Resultatområde 4*
Hav- og vannforurensing

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 4
I hht. prioriteringskategori "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Strategisk mål: *Det skal sikres en vannkvalitet i ferskvannsforekomster og marine områder som sikrer opprettholdelse av arter og økosystemer og ivaretar hensynet til menneskenes helse og trivsel.*							
Endring i eutrofitilstand i norske ferskvannsresipienter og kystområder.	Delvis [1] Nøkkeltallet var grovt dekket i 2000. Det var dårlig dekning i fjorder og minimumsopplegg i ferskvann a) Trofitilstanden i norske innsjøer (F98 SFT0008) b) Kystovervåkingsprogrammet (F98 SFT0009) c) Overvåking av Ytre Oslofjord (F98 SFT0010)	Ja, Det er meldt behov for kr 900.000 ekstra i kategori 1 og 2.			Fra og med 2002 og fram til det tidspunkt overvåk-ingen i forhold til EUs ramme-direktiv for vann er opera-tivt. (Se neste)	1,1 mill. pr. år	SFT (LD, FMVA, kommuner) + NIVA, DNV, (andre)

[1] Budsjettkutt gjør at det ikke er mulig å rapportere data til nøkkeltallet for eutrofitilstand og pliktige tall til OSPAR-kommisjonen for strekningen Lindesnes – Stadt i 2001. Budsjettkutt i 2001 gjør også at innsjøer som inngår i eutrofiovervåkingen må prøvetas hver 5 år i stedet for hvert 4. Konsekvensen er at det tar lenger tid å registrere trender til nøkkeltallene.

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Endring i eutrofitilstand i norske ferskvannsresipienter og kystområder.	Engangskostnader for karakterisering og klassifisering av vannforekomster **i hht. EUs vannrammedirektiv**	Kunnskapene fra denne kartleggingen vil også dekke nøkkeltall om endring i eutrofitilstand	**Se område 5 for en komplett beskrivelse. Det er foreløpig ikke gjort forsøk på å fordele behovet på resultatområder**				SFT, DN, FMVA + NIVA, NINA, andre
	Årlige kostnader for karakterisering og klassifisering av vannforekomster i hht. EUs vannrammedirektiv	Kunnskapene fra denne kartleggingen vil også dekke nøkkeltall om endring i eutrofitilstand					
	Etablering av program for overvåking av kjemiske og biologiske parametre i hht. EUs vannrammedirektiv	Kunnskapene fra denne kartleggingen vil også dekke nøkkeltall om endring i eutrofitilstand					

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 1: *Utslippene av næringssaltene fosfor og nitrogen til eutrofipåvirkede deler av Nordsjøen skal være redusert med omtrent 50 % innen 2005 regnet fra 1985.*							
Tilførsler av nitrogen og fosfor til eutrofipåvirkede deler av Nordsjøen.	Ja a) Elvetilførselprogrammet (F98SFT 0007). Fordelt på res.område 4 og på res.område 5. (total kr 1 593 000) b) TEOTIL-beregninger (beregninger av N & P tilførsler) c) SFTs ekspertgruppe for vurdering av effekter av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten, fordelt på omr. 4 og 5 (F98 SFT0002). d) Jordsmonnsovervåkingen i Norge (F98 SFT0028)	Nei					SFT + Aquateam SFT + NIVA SFt + oljeindustrien SFT, LD + Jordforsk, NIVA
	Dekkes ikke i dag **Statistisk behandling av nasjonale utslippstall: SSB, andre konsulenter**	Nei		Databe-handling	2002-2006	365.000 pr år	SFT + SSB, andre

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 2*: Operasjonelle utslipp av olje skal ikke medføre uakseptabel helse- eller miljøskade. Risikoen for miljøskade og andre ulemper som følge av akutt forurensning skal ligge på et akseptabelt nivå.*							
1. Antall og mengde akutte oljeutslipp fra offshore-virksomhet, skipsfart og landbasert virksomhet.	Ja (delvis) SFTs ekspertgruppe for vurdering av effekter av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomhet (F98 SFT0002). (Rapporterer også på nøkkeltall under område 5). Behovet for data er større enn det som dekkes av eksisterende beløp. Se også resultatmål 1.	Nei	Det er behov for noe økt innsats		2002-2006	50.000 pr år	SFT + oljeindustrien
2. Utslipp av olje med produsert vann og fortrengningsvann.	Ja SFTs ekspertgruppe for vurdering av effekter av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomhet (F98 SFT0002). (Rapporterer også på nøkkeltall under område 5). Behovet for data er større enn det som dekkes av eksisterende beløp. Se også resultatmål 1.	Nei					SFT + oljeindustrien

I hht. prioriteringskriterie 2, se GAPinternasj-alle-omr1.doc - res4

Resultatområde 5*
Helse- og miljøfarlige kjemikalier

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 5
I hht. prioriteringskategori "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Strategisk mål: *Utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier skal ikke føre til helseskader eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Konsentrasjonene av de farligste kjemikaliene i miljøet skal bringes ned mot bakgrunnsnivået for naturlig forekommende stoffer, og tilnærmet null for menneskeskapte forbindelser.*							
1. Bly (Pb) og kadmium (Cd) i moser.	Ja Tungmetaller i mose (F98 SFT 0030)	Nei Undersøkelsen rullerer med 5 års intervall		Felt-/måledata	2005-2006	1.400.000	SFT + NTNU, NILU
2. Miljøgifter i blåskjell.	Ja a. Miljøgifter langs norskekysten (JAMP) (F98 SFT0006) b. Tiltaksorienterte undersøkelser i Grenlandsfjordene (F98 SFT0005). c. Tiltaksorienterte undersøkelser i Sørfjorden og Hardanger (F98 SFT 0001)	Nei					SFT + NIVA
Nasjonalt resultatmål 1: *Utslipp av enkelte miljøgifter (jf. prioritetslisten) skal stanses eller reduseres vesentlig innen 2000, 2005 og 2010.*							
Indeks for utslipp av kjemikalier på prioritetslisten veiet etter farlighet.	Ja, FOU-midler Dekkes utenom 21-posten (data skaffes fra INKOSYS og av konsulent som bruker data fra Produktregistret, SSB, importør/produsent mv. , som bearbeides)	Nei					SFT (INKOSYS) + konsulent (SSB + Produktregisteret, importør, SFT, SLT, mv.

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 2*: Risiko for at utslipp og bruk av kjemikalier forårsaker skade på helse og miljø skal reduseres vesentlig.*							
Utvikling i bruk av • utvalgte stoffer/stoffgrupper (vurdert etter farlighet) på OBS-listen • farlige kjemikalier fordelt på ulike bransjer (alle fareklasser eller CMR-stoffer)utvalgte produkttyper.	JA Dekkes utenom 21-posten (samarbeid mellom Produktregisteret og SFT)	Nei					SFT + Produkt-registeret
Nasjonalt resultatmål 3*: Forurensning av grunn, vann og sedimenter forårsaket av tidligere tiders virksomhet, feildisponering av avfall og lignende skal ikke medføre alvorlige forurensningsproblemer*							
For tilstand: 1. Areal med kostholdsråd i norske fjorder.	Ja Se Strat.mål nøkkeltall 2 program b og c. 1a) Miljøgifter i havner (F98SFT0026) Kartlegging av miljøgiftproblemer i norske fjorder. **Se kriterium 2** Miljøgiftinnhold i fisk og skalldyr, gjenstående kystfylker (Hordaland tom. Nordland)	Nei Overvåkingen vil gi bidrag til nøkkeltallet Nei			 2002	 7.000.000	SFT, SNT + NIVA, DNV SFT + NIVA SFT, SNT + NIVA, DNV
2. Samlet areal med "alvorlig" forurenset grunn i Norge.	JA Dekkes gjennom deponibase/enkeltsaksbehandling	Nei					SFT

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
3. Antall kilometer vassdrag som er alvorlig påvirket av avrenning fra nedlagte gruver.	Delvis a) Elvetilførselprogrammet (F98 SFT0007). Fordelt på res.område 4 og på res.område 5. (total kr 1 593 000) b) Overvåking av Gaula i Sør-Trøndelag (F98 SFT0003) Avrenning fra gruver (inkl. EUs Vannrammedirektiv)	Nei	Isolert kartlegging av gruvepåvirkede vassdrag Årlige overvåkingskostnader	Felt-/måledata	2002 2003-2006	500.000 - 1.000.000 200.000-(400.000)	SFT + NIVA SFT + NIVA
For påvirkning: Antall grunnforurensnings-lokaliteter hvor det er konstatert eller er mistanke om at forurensning lekker.		Nei					SFT

I hht. prioriteringskriterie 3, se GAPstrategi-alle omr.doc - omr5

Resultatområde 6*
Avfall og gjenvinning

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatmål 6
I hht. prioriteringskategori "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 1: *Utviklingen i generert mengde avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten.*							
Total mengde avfall generert pr. år sett i forhold til økonomisk vekst målt i BNP.	Ja, delvis Som følge av budsjettkutt i 2001, må arbeidet med å etablere grunnlaget for avfallsstatistikken gå noe langsommere enn planlagt. Avfallstatistikk	Ja, fremskaffelse av nasjonale nøkkeltall for avfall					SFT, FMVA + SSB, andre
Nasjonalt resultatmål 2: *Basert på at mengden avfall til sluttbehandling skal reduseres i tråd med hva som er et samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig nivå, tas det sikte på at mengden avfall til sluttbehandling innen 2010 skal være om lag 25 pst. av generert avfallsmengde.*							
Antall av totalt generert mengde avfall som går til sluttbehandling.	Ja Se datainnsamling under resultatmål 1.	Ja, se resultatmål 1 – fremskaffelse av nøkkeltall					SFT, FMVA + SSB, andre
Antall av totalt generert mengde avfall som går til sluttbehandling	Nei Statistisk behandling av avfallsdata (se også kategori 2 – avfallsdirektivet)	Ja (spilt inn 1.057 mill kr.)	Innhente og bearbeide data som gjør myndighetene i stand til å vurdere om nasjonale miljømål nås	Databe-arbeiding	2003-2006	1.250 pr år	SFT, FMVA + SSB, andre

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 3*: "Praktisk talt alt spesialavfall skal tas forsvarlig hånd om, og enten gå til gjenvinning eller være sikret tilstrekkelig nasjonal behandlingskapasitet."*							
1. Mengde spesialavfall som eksporteres til sluttbehandling	Ja Se datainnsamling under resultatmål 1.	Ja, se resultatmål 1 – fremskaffelse av nøkkeltall					SFT + SSB
2. Mengde spesialavfall med ukjent disponering	Ja Se datainnsamling under resultatmål 1.	Ja, se resultatmål 1 – fremskaffelse av nøkkeltall					SFT + SSB

Resultatområde 7*
Klimaendringer, luftforurensing og støy

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 7
I hht. prioriteringskategori "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Klima Strategisk mål:*Konsentrasjonen av klimagasser skal stabiliseres på et nivå som vil forhindre skadelig, menneskeskapt påvirkning av klimasystemet*							
1. Global middeltemperatur målt som tiårs middelverdier.	JA Dekkes utenom 21-posten (data fra Nasjonal utslippsmodell framkommer i samarbeid mellom SSB og SFT)	Nei					SFT + SSB DNMI
2. Norsk middeltemperatur målt som tiårs middelverdier.	JA Arbeidet starter opp i samsvar med planlagt aktivitet Klimaovervåking i Ny Ålesund – temperatur (kostn. u. MOSJ for måling av lufttemp. og nedbør)	Nei					SFT + DNMI
Nedbryting av ozonlaget Strategisk mål: *All produksjon og forbruk av ozonreduserende stoffer skal stanses.*							
1. Totalozon over breddegradsbånd 55-80 grader nord.	Ja a. Overvåking av atmosfærens ozonlag og naturlig ultrafiolett stråling (F98 SFT0012)	Nei					SFT + NILU
2. Klorforbindelser i atmosfæren veiet etter ozonreduserende evne (ODP-verdi).	Ja						SFT + NILU

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 1*: Det skal ikke være forbruk av halon, alle typer klorfluorkarboner (KFK), tetraklormetan, metylkloroform og hydrobrom-fluorkarboner (HBFK).*							
Importert mengde av ozonreduserende stoffer.	JA Dekkes utenom 21-posten (SFT skaffer data fra importører	Nei Data blir innhentet årlig					SFT + importører
Langtransporterte luftforurensninger Strategisk mål: *Utslippene av svoveldioksid, nitrogenoksider, flyktige organiske forbindelser og ammoniakk, skal reduseres slik at påvirkningen av naturen holdes innenfor kritiske belastningsgrenser (naturens tålegrense), og slik at menneskets helse og miljøet ikke skades.*							

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
1. Areal med overskridelse av tålegrensene for forsuring - vann.	JA 1a.Overvåking av langtransportert luft og nedbør, forsuring i ferskvann (F98 SFT0015) 1b.Overvåking av langtransportert luft og nedbør atmosfæriske tilførsler (F98SFT0013+F98SFT0015 +F98SFT0018(deler) 1c.Luft- og nedbørkvalitet i grenseområdene Norge-Russland (F98 SFT0027) 1d.Overvåkingsprogram for skogskader (F98 SFT 0018 – deler av) 1e. ICP- integrated monitoring (F98 SFT 0024) 1f. ICP-vann. CLRTAPs program for effekter av sur nedbør på elver og innsjøer (F98SFT0023) 1g. ICP-materialer. CLRTAPs program for eksponering og korrosjon av materialer 1l.Naturens tålegrenser (F99SFT0033) 1m. Overvåkingsprogram for langtransportert forurenset luft og nedbør, biologisk del (F98 DN0025)	Ja (1b) Kvaliteten på nøkkeltallet er redusert fordi 6 av nedbørstasjonene som brukes til å kalibrere beregningene av tålegrenseoverskrid-elsene må legges ned som følge av budsjettkutt i 2001). Dette er foreslått en økning av budsjettet i 2002.			2002 - 2006	700.000	SFT, DN + NIVA, NILU, NISK

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
- " -	Landsomfattende innsjøundersøkelse Må ses i sammenheng med EU vannrammedirektiv, se omr. 5	Undersøkelsen er tidligere gjennomført i 1986 og 1995, og bør rullere med 10 års mellomrom	I 1995 ble undersøkelsen utvidet til å omfatte eutrofiparametre. Kan også brukes til nøkkeltall omr 4.	Felt-/ måledata	2004 2005 2006	300.000 3.500.000 3.500.000	SFT + NIVA
- " - vil også kunne dekke kriterium 2 (JAMP/RID)	Landsomfattende elveundersøkelse Må ses i sammenheng med EU vannrammedirektiv, se omr. 5	Ikke tidligere gjennomført, men diskutert	Tilsvarer innsjøundersøkelsen. Vil dekke forsuring, eutrofi, evt. også miljøgifter	Felt-/ måledata	2006	400.000	SFT + NIVA
2. Areal med skade på fiskebestander.	Nei (nøkkeltallet dekkes ikke i 2001) Fra tidligere år finnes data fra Overvåkingsprogram for langtransportert forurensning, biologisk del (F98DN0025).	Programmet må suppleres for å gi fullstendige data for fremtiden. Det er foreslått en økning av budsjettet i 2002.					DN, SFT + NINA
Nasjonalt resultatmål 2*: Utslipp av svoveldioksid (SO_2) skal maksimalt være 22 000 tonn i 2010, som tilsvarer 58% reduksjon i forhold til nivået i 1990.*							
Utslipp av svoveldioksid (SO_2).	JA Dekkes utenom 21-posten (data fra Nasjonal utslippsmodell framkommer i samarbeid mellom SSB og SFT)	Nei					SFT + SSB
Nasjonalt resultatmål 3*: Utslippene av nitrogenoksider (NO_X-utslippene) skal maksimalt være 156 000 tonn i 2010, som tilsvarer 28 % reduksjon i forhold til nivået i 1990.*							
Utslipp av nitrogenoksider (NO_X).	JA Dekkes utenom 21-posten (data fra Nasjonal utslippsmodell framkommer i samarbeid mellom SSB og SFT)	Nei					SFT + SSB

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 4*: Utslippene av flyktige organiske forbindelser (VOC-utslippene) fra hele fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breddegrad skal reduseres med 30 % i forhold til 1989-nivå snarest mulig. I tillegg skal VOC-utslippene maksimalt være 195 000 tonn i 2010, som tilsvarer 37 % reduksjon i forhold til nivået i 1990.*							
Utslipp av NMVOC.	JA Dekkes utenom 21-posten (data fra Nasjonal utslippsmodell framkommer i samarbeid mellom SSB og SFT)	Nei					SFT + SSB
Nasjonalt resultatmål 5*: Utslippene av ammoniakk (NH_3-utslippene) skal maksimalt være 23 000 tonn i 2010, som tilsvarer utslippsnivået i 1990.*							
Utslipp av NH_3.	JA Dekkes utenom 21-posten (data fra Nasjonal utslippsmodell framkommer i samarbeid mellom SSB og SFT)	Nei					SFT + SSB

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Lokal luftkvalitet (tilhører overvåkningsprogram F98 SFT003):							
Nasjonalt resultatmål 1*: Døgnmiddelkonsentrasjonen av PM_{10} skal innen 2005 ikke overskride 50 µg/m³ mer enn 25 dager pr. år og innen 2010 ikke mer enn 7 dager pr. år.*							
For tilstand: Antall bosatte i områder utsatt for mer enn 7 dager med overskridelser av 50 µg/m³ svevestøv pr. år.	Delvis *Tilstand:* a. Måling/rapportering av lokale luftforurensninger b. Fremskaffe utslippsdata og rapportere til RM	Nei					SFT, komunene + anleggseiere
For påvirkning: Kildefordeling[1)] av PM_{10}-utslippene i soner med overskridelse[2)], på dager med overskridelse.	Nei	Nei					SFT, komunene + anleggseiere
Nasjonalt resultatmål 2*: Timemiddelkonsentrasjonen av nitrogendioksid (NO_2) skal innen 2010 ikke overskride 150 µg/m³ mer enn 8 timer pr. år.*							
For tilstand: Antall bosatte i områder utsatt for mer enn 8 timer med overskridelser av 150 µg/m³ nitrogendioksid pr. år.	Delvis Se resultatmål 1, rapportering til tilstandsnøkkeltall.	Nei					SFT, komunene + anleggseiere
For påvirkning: Kildefordeling[1)] av NO_2-utslippene i soner med overskridelse[2)], på dager med overskridelse. [1)] bidrag til konsentrasjonen [2)] problemområdene i samme sone skal sees under ett	NEI [3]	Nei					SFT, komunene + anleggseiere

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 3*: Døgnmiddelkonsentrasjonen av svoveldioksid (SO_2) skal innen 2005 ikke overskride 90 µg/m^3.*							
For tilstand: Antall målte overskridelser av 90 µg/m^3 svoveldioksid midlet over et døgn i løpet av et år.	JA	Nei	Behov for opprettelse av flere stasjoner er under vurdering			Kostnad avhengig av forskrift, usikker kostnad for SFT	SFT, komunene + anleggseiere
Nasjonalt resultatmål 4*: Årsmiddelkonsentrasjonen av benzen skal innen 2010 ikke overskride 2 µg/m^{3}som bybakgrunnsverdi.*							
For tilstand: Antall bosatte i områder utsatt for mer enn 2 µg/m^3 benzen per år på bybakgrunnsnivå.	Nei	Nei					SFT, komunene + anleggseiere
For påvirkning: Kildefordeling[1)] av benzen-utslippene i soner med overskridelse[2)], på dager med overskridelse. [1)] bidrag til konsentrasjonen [2)] problemområdene i samme sone skal sees under ett	NEI	Nei					SFT, komunene + anleggseiere

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Støy Nasjonalt resultatmål 5*: Støyplagen skal reduseres med 25 % innen 2010 i forhold til 1999.*						** Spillt inn til budsjettet for 2002*	
Støyplage i Norge (støyplageindeksen – SPI, for tilstand og påvirkning).	Nei, data fra 1999	Ja	Modellutvikling nasjonal støymodell - utvikling	Modell+ måledata	2002 2003	850.000* 700.000	SFT, SSB, samferdsels-sektoren
	Nei data fra 1999	Nei	Modellutvikling nasjonal støymodell - årlig drift		2003 - 2006	300.000 pr år	-- ” --
	Nei, data fra 1999	Nei	Modellutvikling nasjonal støymodell - modellforbedring		2004 - 2006	300.000 pr år	-- ” --
	Delvis. Dose-respons kurver. Levekårsundersøkelsen 2001	Nei	Analyser av data	Databe-arbeiding	2002	300.000	-- ” --
	Delvis	Nei	Kalibrering av nasjonal støymodell		2005 2006	300.000 250.000	
	Delvis	Ja	Bedre kvalitet på inngangsdata Målinger, modelldata, metodeutvikling		2002 2003 2004 2005 2006	600.000* 800.000 600.000 400.000 400.000	-- ” --
	Nei	Nei	Bedre metodikk, informasjon, mv. Prosjekter på industri-, bygg - og anleggsstøy		2002 2003 2004 2005 2006	250 550 750 750 750	SFT, privat næringsliv

I hht. prioriteringskriterie 2, se GAPinternasj-alle-omr1.doc - res7

I hht. prioriteringskriterie 3, se GAPstrategi-alle omr.doc - omr7

Resultatområde 8*
Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 8
I hht. prioriteringskriterie "nøkkeltall"

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Radioaktiv forurensning Strategisk mål: *Norge skal bidra til å redusere utslipp og risiko for utslipp av radioaktive stoffer som kan føre til forurensning av norsk miljø.*							
1. Geografisk fordeling av radioaktivt cesium-137 i jordsmonn i Norge.	Delvis, noe utsettes til 2002 Overvåking av terrestrisk miljø	Ja Utvidelse av programmet	Høyere bevilgning slik at prøver kan analyseres og nye prøver taes	Jord-prøver	2002 2003 2004 2005	312500 312500 312500 450000	Statens strålevern Eiliv Steinnes, NTNU
2. Nivået av cesium-137 i villrein, sopp og i utvalgte befolkningsgrupper.	Delvis via programmet; Overvåking av terrestrisk miljø Villrein, utsatte grupper JA Sopp NEI	Ja, se nøkkeltall over "…cesium …i jordsmonn…".	Høyere bevilgning slik at prøver kan analyseres og nye prøver taes	Sopp-prøver	2002 2003 2004	83300 83300 83300	Flere aktører: Statens strålevern Botanisk museum, Nyttevekstforeningen, lokale nærings-middeltilsyn,
Nasjonalt resultatmål 1: *Samarbeidet med Russland skal bidra til å redusere risikoen for radioaktiv forurensning av norske land- og sjøområder for å unngå mulige konsekvenser for helse, miljø og næringsvirksomhet.*							
Sannsynligheten for kjernenedsmeltning ved utvalgte risikoreaktorer i Norges nærområder (pr. i dag kun reaktorer ved kjernekraftverket på Kola).	Ja Atomhandlingsplanen, inngår ikke i vanlig overvåkningsprogram	Nei					Atomhandlings-planen – Penger bevilges direkte fra UD.

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 2*: Norge skal arbeide for at utslippene av radioaktive stoffer fra reprosesseringsanlegg i våre nærområder skal reduseres betydelig.*							
Utslipp av technetium-99 og cesium-137 fra Sellafield.	Ja Overvåking av marint miljø	Ja, utvidelse av programmet	Kontinuerlig prøvetaking av sjøvann og marin biota langs norskekysten og i norske havområder	Prøver av sjøvann og marin biota	2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012	1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000 1670000	Statens strålevern Havforskningsinstituttet
Årsmiddelkonsentrasjonen av technetium-99 i sjøvann utenfor Tromsø.	Ja Overvåking av marint miljø	Ja, se nøkkeltall 2.1	Kontinuerlig prøvetaking av sjøvann utenfor Tromsø.	Prøver av sjøvann	2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012	27300 27300 27300 27300 27300 27300 27300 27300 27300 27300 27300	Statens strålevern Havforsknings-instituttet

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 3*: Utslipp av radioaktive stoffer fra nasjonale kilder skal begrenses til nivåer som ikke påvirker natur-miljøet.*							
Samlede årlige utslipp av radioaktive stoffer fra norske kilder.	I hovedsak NEI Overvåking av marint miljø (minimalt med utslipps-statistikk i 2001) Overvåkning av terrestrisk miljø (minimalt med utslipps-statistikk i 2001)	Ja, ved utvidelse av overvåkings-programmene, se nøkkeltall u. strategisk mål og nøkkeltall 2.1.	Økte bevilgninger slik at man kan foreta prøveinnsamling fra norske kilder til radioaktive forurensning og utføre analyser	Prøver av avløps-vann, avrenning fra gruver, oljeindu-striens avfall	2002 2003 2004 2005 2006	300000 300000 300000 300000 300000	Statens strålevern
Miljøvernarbeidet i Polarområdene Nasjonalt resultatmål 1*: Utnyttelse av ressursene i våre nære arktiske havområder skal ikke føre til at arter eller bestander trues eller utryddes.*							
For tilstand: Bestandssituasjonen for et utvalg sjøfuglbestander som er sårbare for påvirkning fra ressursutnyttelse i Barentshavet.	Ja (redusert) Sjøfuglovervåking Bjørnøya (redusert) Sjøfuglovervåking Spitsbergen (redusert) (Begge programmene er beskrevet under Bestandsutvikling på Svalbard F98 NP002)	Ja. Programmene foreslås øket i 2002 + igangsetting av "Sjøfuglovervåking på Jan Mayen" (lomvi, polarlomvi, krykkje)					
For påvirkning: Årlig rapportert uttak av utvalgte marine bestander i forhold til bestandsstørrelser og ICES kvote-anbefalinger.	Ja (Havforsk)	Nei					Havforsk

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 2*: Bestander av arter som i dag regnes som truet eller på annen måte negativt påvirket av arealbruk, høsting og/eller forurensning skal bevares og om mulig gjenoppbygges.*							
1. Nivåer av utvalgte miljøgifter i utvalgte arktiske dyrebestander.	Ja (delvis) Miljøgifter i polarmåke Miljøgifter i ringsel (Begge programmene er beskrevet under "Miljøgifter i nordområdene F98 NP0011) Miljøgifter i isbjørn – sterkt redusert i omfang (Eksternt finansiert via NFR)	Ja, programmene foreslås utvidet. Foreslått følgende overvåking av forurensning: - miljøgifter i isbjørn - miljøgifter i polarmåke - miljøgifter i ringsel - miljøgifter i polarlomvi - miljøgifter i røye - miljøgifter i fjellrev -					
Antall arter som endrer kategori i rødlista for Svalbard og Jan Mayen som følge av menneskelig aktivitet, fordelt etter trusselfaktorer.	Sterkt redusert på isbjørn (Eksternt finansiert via NFR)	Ja, programmet foreslås utvidet Foreslått følgende ny overvåking - isbjørn (utvidelse) - hvalross - steinkobbe - grønlandshval, narhval, hvithval					NP

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonalt resultatmål 3*: Omfanget av sammenhengende villmarksområder på Svalbard skal søkes opprettholdt. Et representativt utvalg av Svalbards natur skal sikres mot vesentlige inngrep og påvirkning gjennom særskilte vernevedtak innen år 2002. Viktige marine naturverdier rundt Svalbard skal sikres.*							
For tilstand: 1. Andel vernet areal innenfor de ulike biogeografiske soner på Svalbard.	Ja (NP) Dette er en ren GIS-operasjon som gjennomføres hver gang Regjeringen har vedtatt nye verneområder						NP
2. Marine områder rundt Svalbard underlagt vern og andre tiltak som beskytter naturverdier.	Ja (NP) Dette er en ren GIS-operasjon som gjennomføres hver gang Regjeringen har vedtatt nye verneområder						NP
For påvirkning: Areal berørt av tyngre tekniske naturinngrep på Svalbard.	Ja (NP) Dette er en ren GIS-operasjon som gjennomføres hver gang Sysselmannen melder om nye inngrep						NP
Nasjonalt resultatmål 4*: Et representativt utvalg av kulturminner på Svalbard og Jan Mayen skal søkes bevart som et vitenskapelig kildemateriale og et opplevelses-grunnlag for framtidige generasjoner. Tapet av kulturminner som følge av menneskelig virksomhet skal i gjennomsnitt ikke overstige 0,1 % årlig.*							
Prosentvis årlig tap av registrerte kulturminner i henhold til kulturminne-databasen hos sysselmannen	Ja						Sysselmannen på Svalbard
Nasjonalt resultatmål 5*: Transport og ferdsel på Svalbard skal ikke medføre vesentlige eller varige skader på vegetasjonen eller forstyrrelse av dyrelivet. Mulighetene for naturopplevelse uforstyrret av motorisert ferdsel skal sikres også i områder som er lett tilgjengelig fra bosetningene.*							
For tilstand: Ferdselsslitasje i utvalgte områder.	Ja (Sysselmannen) Gjennomført for kulturminner, men ikke vegetasjon.	Overvåking av vegetasjon utredes av NP					Sysselmannen på Svalbard/NP

Nøkkeltall	**Dekkes nøkkeltallet fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Areal av områder uten motorferdsel som er lett tilgjengelige fra bosettingene på Svalbard.	Ennå ikke vedtatt Dette er en ren GIS-operasjon når vedtak er fattet.						Sysselmannen på Svalbard/NP
For påvirkning: Omfanget av motorisert ferdsel på Svalbard. (cruisetrafikk, helikopterflyging og snøscooterkjøring).	Ja Ferdsel i MOSJ						Sysselmannen/NP

I hht kriterie 2, se GAPinternasj-alle-omr1.doc - res8

4.2 GAP-analyser
Internasjonale avtaler

Resultatområde 1, 4 og 5
I hht. prioriteringskategori "internasjonale avtaler" – gjelder vannrammedirektivet

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
EU Vannrammedirektiv	Engangskostnader for karakterisering og klassifisering av vannforekomster	Innen 2004 skal overflatevann (vassdrag, overgangasvann og sjø) og grunnvann karakteriseres og klassifiseres, dvs. en beskrivelse ut fra kjemiske, biologiske og fysiske forhold som grunnlag for videre fastsetting av miljømål og tiltaksprogram	Karakteriseringen er helt avgjørende for den videre oppfølgingen av direktivet	Felt-/måledata	2002 2003 2004	5.000.000 17,5 mill. 15 mill. samlet engangs-kostnad 40 mill.	SFT, DN, FMVA + NIVA, NINA, flere
	Årlige kostnader for karakterisering og klassifisering av vannforekomster			Felt-/måledata	2005 + 2006 senere år	500.000 pr. år	SFT, DN, FMVA + NIVA, NINA, flere

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
	Etablering av program for overvåking av kjemiske og biologiske parametre[1]			Over-våking Felt-/måledata	2003 – 2006 + senere år	8.000.000 pr. år, samlet engangs-kostnad 30.mill.	SFT, DN, FMVA + NIVA, NINA, flere
EU Vannrammedirektiv	Kartlegging av miljøgiftproblemer i norske fjorder	Overvåkingen vil også gi bidrag til nøkkeltall Areal med kostholdsråd	Kartlegging som grunnlag for videre arbeid med opprydding og overvåking i fjordområder	Felt-/måledata	2002-2006	1.000.000-2.000.000 pr år, totalt 5-10 mill	SFT, DN, FMVA +NINVA, NINA flere
EU Vannrammedirektiv	Avrenning fra gruver. Se ovenfor						

[1] Etter 2006 vil det være behov for ekstra ressurser på 8-13 millioner kr/år for drift av overvåkingsprogram knyttet til vannrammedirektivet for vann. Behov for ekstra årsverk i forvaltningen er holdt utenfor (anslagsvis 4 år sentralt og 3 år regionalt).

Resultatområde 1
I hht. prioriteringskategori "internasjonale avtaler"

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale * DN har nasjonal myndighet For de som ikke er merket med * er DN rådgiver for MD	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
**** Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)*** *Hva er forpliktende:* Etablering av et nasjonalt program for OBM i henhold til konvensjonens artikkel 7 (økosystemer, arter, genetiske ressurser) Les om dette på **www.biodiv.org** Ellers kan også sektorvise miljøhandlingsplaner og RDS til en viss grad henges opp mot konvensjonens artikkel 6 om å integrere bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i relevante sektorielle eller tverrsektroielle planer, programmer og politikk	Delvis. Nasjonalt program for overvåking av biologisk mangfold	Ja, iverksetting av MDs sektoransvar, se vedlegg 4 i DNs innspill til miljødatabudsjettet for 2002	1) Etablere et tverr-sektorielt samarbeid for å etablere et nasjonalt program. Avklare ansvar, organisering, innhold og økonomi. 2) Iverksette manglende overvåking innen MDs sektoransvar, se vedlegg 4 i DNs innspill til miljødatabudsjettet for 2002	2)	2003-2005	8,05 mill (2,7 mill hvert år)	Hovedansvar: MD Delansvar: Relevante sektordepartemene ter Utførende: Oppdragsinstitusjo ner, frivillige organisasjoner

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale * DN har nasjonal myndighet For de som ikke er merket med * er DN rådgiver for MD	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
**** Bern-konvensjonen om vern av ville europeiske arter og deres levesteder*** *Hva er forpliktende:* Art 3: Hver kontraherende Part skal ta skritt for å fremme nasjonale planer for vern av vill flora, vill fauna og naturlige leveområder med særlig hensyn til truete og sårbare arter, særlig endemiske arter, og truete leveområder … Hver kontraherende Part forplikter seg til å ta hensyn til vern av vill flora og fauna i sin planleggings- og utvikingspolitikk og i sine tiltak mot forurensning (også generell bestemmelse om utdanning og spre generell informasjon) Art 4: Hver kontraherende Part skal fremme hensiktmessige og nødvendige lovgivings- og administrative tiltak for å sikre vernet av leveområdene for de ville artene av flora og fauna, særlig dem som er angitt i Vedleggene I og II, og vernet av truete naturmiljøer. (Vedlegg I er truede planterarter og vedlegg II er truede dyrearter) Disse forpliktelsene krever en viss overvåking !	Delvis, gjennom følgende programmer/prosjekter: Overvåking av store rovdyr Overvåking av krepsebestanden Overvåking av fjellrev Overvåking av elvemusling De nasjonale overvåkings-programmet for sjøfugl Prosjekt dverggås	Programmene i foregående kolonne inngår i budsjettforslaget for 2002	1) utarbeides oversikt over hvilke arter som burde overvåkes (liste I og II og kanskje også III) 2) Etablere Emerald network med tanke på fremtidig overvåking Lage budsjett for 1) og 2) for 2003-budsjettet.	1) 2)	2002 2003	0 Kostnads oversikt utarbeides med tanke på innspill til 2003-budsjettet.	Ansvarlig: DN Utførende: Relevante oppdragsinst., frivillige organisasjoner
**** Ramsar-konvensjonen om våtmarker av internasjonal betydning***	Nei	1) Overvåking av fugl i viktige myr- og våtmarksområder	2) Etablering av program for overvåking av økologisk status i norske	1)	2002	300000	Ansvarlig: DN Utførende:

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale * DN har nasjonal myndighet For de som ikke er merket med * er DN rådgiver for MD	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Hva er forpliktende: • Art. 3(2): "Parties to provide information on any ecological change to a wetland site included on the List when the site has changed, is changing or is likely to change as a result of technological developments, pollution and other human interference."		(for eksempel Ramsar)	Ramsar-områder. Bør inngå i DNs innspill til miljødatabudsjettet for 2003, og bør inkludere 1)	2)	2003-2006	1. mill	Relevante oppdragsinst.
* ***Bonn-konvensjonen om trekkende arter av ville dyr (CMS)*** herunder også: • Flaggermusavtalen (ratifisert) CMS Eurobats Agreement • Vannfuglavtalen (signert) CMS African Eurasian Migratory Waterbirds Agreement (AEWA) • Småhvalavtalen (ikke signert) CMS Agreement on Small Cetaceans of the Baltic and North Sea (ASCOBANS) *Hva er forpliktende:* **Article II** 1. The Parties acknowledge the importance of migratory species being conserved and of Range States agreeing to take action to this end whenever possible and appropriate, paying special attention to migratory species the	I liten grad. Prosjekt dverggås (se også Bern-konvensjonen)	Prosjekt dverggås inngår i budjsttinnspillet for 2002.	Det må gjennomføres en vurdering av hvilke arter på konvesjonens lister som må overvåkes i forhold til de forpliktelsene konvensjonen innebærer. Dette bør innarbeides i budsjettinnspillet for 2003. Det gjøres også oppmerksom på at avtaleverket er under utvikling, og at dette kan få innvirkning på nasjonale forpliktelser.			Kostnads oversikt utarbeides med tanke på innspill til 2003-budsjettet.	Ansvarlig: DN Utførende: Relevante oppdragsinst.

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale * DN har nasjonal myndighet For de som ikke er merket med * er DN rådgiver for MD	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
conservation status of which is unfavourable, and taking individually or in co-operation appropriate and necessary steps to conserve such species and their habitat. • EUROBATS Agreement, Art. VI "Parties to inform the Secretariat about developments over the previous year, especially where there have been major changes to the status of any species (of bats), and on what research has been considered, begun or completed."							
* ***Avtale om vern av isbjørn*** *Hva er forpliktende:* Artikkel 7: "The Contracting Parties shall conduct national research programmes on polar bears, particularly research relating to the conservation and management of the species. They shall as appropriate co-ordinate such research with research carried out by other Parties, consult with other Parties on the management of migrating polar bear populations, and exchange information on research and management programmes, research results and data on bears taken."	Delvis Bestandsovervåking av isbjørn	Se NPs innspill til miljødatabudsjettet for 2002	1) styrking av bestandsovervåking 2) overvåking av miljøgiftinnhold	1) 2)	2002 2002	3 mill 240000	Ansvarlig: DN Utførende: NP

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale * DN har nasjonal myndighet For de som ikke er merket med * er DN rådgiver for MD	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Konvensjonen om vern av laks i det nordlige Atlanterhav (NASCO) *Hva er forpliktende:* *Article 9* In exercising the functions set out in articles 7 and 8, a Commission shall take into account: (a) the best available information, including advice from the International Council for the Exploration of the Sea and other appropriate scientific organizations; (b) measures taken and other factors, both inside and outside the Commission area, that affect the salmon stocks concerned; (c) the efforts of States of origin to implement and enforce measures for the conservation, restoration enhancement and rational management of salmon stocks in their rivers and areas of fisheries jurisdiction **(d)** the relative effects of harvesting salmon at different stages of their migration routes;	I stor grad, gjennom følgende programmer/prosjekter: Overvåking av lakselus Skjellkontroll av stamlaks Bestandsovervåking av laks og sjøaure	Programmer/prosjekter i foregående kolonne inngår i budsjettinnspillet for 2002		se kolonne 2	2002	4,6 mill	Ansvarlig: DN ++ Utførende: Relevante oppdragsinst.

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale * DN har nasjonal myndighet For de som ikke er merket med * er DN rådgiver for MD	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Konvensjonen om vern av det marine miljø i nordøstlige Atlanterhav (OSPAR) *Hva er forpliktende:* Ikke forpliktelser knyttet til overvåking innen DNs ansvarsområder, men økende fokus på marint vern		Nei.	Marint vern, oppfølging Det gjøres også oppmerksom på at avtaleverket er under utvikling, og at dette kan få innvirkning på nasjonale forpliktelser.				
Landskapskonvensjonen *Hva er forpliktende:* Article 6 – Specific measures C. Identification and assessment 1. With the active participation of the interested parties, as stipulated in Article 5.*c*, and with a view to improving knowledge of its landscapes, each Party undertakes: *a.* i) to identify its own landscapes throughout its territory; ii) to analyse their characteristics and the forces and pressures transforming them; iii) to take note of changes; *b.*to assess the landscapes thus identified, taking into account the particular values assigned to them by the interested parties and the population concerned.		Nei	Det gjøres oppmerksom på at avtaleverket er under utvikling, og at dette kan få innvirkning på nasjonale forpliktelser. 1. partsmøte avholdes høsten 2001. Det er iverksatt et nordisk prosjekt med tanke på å avklare hva konvensjonen innebærer av forpliktelser for de nordiske land. NB ! Koblinger til den nasjonale landskapsstrategien og fremtidige behov for arealovervåking.				

DN er også nasjonal myndighet for en konvensjon hvor det ikke er forpliktelser som er relevante for miljøovervåkingen.

*** Konvensjonen om internasjonal handel med truede arter (CITES)**

DN er rådgiver for MD for flere konvensjoner som ikke har forpliktelser som kan knyttes til nasjonal overvåking, eller hvor eventuelle forpliktelser faller inn under annen nasjonal myndighet.

Konvensjonen om vern av verdens kultur- og naturarv (UNESCO)
Klimakonvensjonen (FCCC)
Forørkningskonvensjonen (CCD)
Espookonvensjonen om konsekvensutredninger ved tiltak med grenseoverskridende miljøvirkninger

Resultatområde 4

I hht. prioriteringskategori ”internasjonale avtaler”

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
EU avløps- og nitratdirektiver	Stort sett		Supplement på geografiske områder. Se vannrammedirektivet				SFT + NIVA, andre

Resultatområde 7
I hht. prioriteringskategori "internasjonale avtaler"

For-pliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Langtransportert luftforurensning							
CLRTAP	1l.Naturens tålegrenser (F99SFT0033)	Ja. Programmet Naturens tålegrenser ble halvert i 2000 og beløpet dekker nå kun den aller nødvendigste oppfølgingen av Langtransportkonve n-sjonen ekspertgruppe. Det er lite rom for oppdatering av overskridelseskart.	Det er lite rom for strategiske analyser og utredninger slik at vi ikke kan bidra konstruktivt til den internasjonale diskusjonen og den strategiske utviklingen av arbeidet		**2002**	**500.000**	**SFT + NILU, NIVA m.fl**
	Delvis, overvåking av PM_{10} dekkes ikke i dag.	Nei. Måling av PM_{10} anses nå som "obligatorisk" parameter i EMEP	Overvåking av PM_{10} på minst en EMEP-stasjon. Langtransporterte luftforurensninger kan i perioder bidra til høye bakgrunnsnivåer av partikler	Felt-/måledata	2003	520.000	SFT+NILU
Lokal luftkvalitet (tilhører overvåkningsprogram F98 SFT003):							
Rapportering etter nye EU-direktiv for luft	Nei	Nei	Overvåking	Måledata	2002 2003 2004 2005 2006	750.000 550.000 400.000 150.000 150.000	SFT + NILU

For-pliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Nasjonal database luftdata	Nei	Nei	overvåkingsdata		2002 2003 - 2006	250.000 200.000 pr år	SFT + NILU
Drift av nasjonalt referansesenter for luft	Nei	Nei	Aggregerte data		2002 2003 2004 2005 2006	250.000 50.000 50.000 60.000 60.000	SFT + SSB
Støy							
Rapportering til EU ifht. nytt rammedirektiv for støy	Nei	Nei			2003 2004 2005 2006	150.000 200.000 300.000 500.000	SFT, kommuner + anleggseiere

Resultatområde 8
I hht. prioriteringskategori "internasjonale avtaler"

Forpliktende internasjonal avtale. Angi hvilke/ hvilken avtale	***Dekkes fullstendig i dag*** *(dvs. i 2001)?* **Angi hvilket program**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program[1]**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?**	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass (2003-2006).** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
OSPAR	Ja 1. Overvåking av marint miljø	Ja Det er foreslått utvidelser i programmet (kostnader, se nøkkeltallsskjemaet)					Strålevernet har hovedansvar, samarbeid med Havforsknings-instituttet om tokt

4.3 GAP-analyser*
Tidlig varsling og oppdagelse av nye miljøproblemer

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

Resultatområde 3

I hht. prioriteringskategori ”tidlig varsling og oppdagelse av miljøproblemene”

Strategiske behov. **Angi hva slags type informasjonsbehov** (i hht. føre-var-prinsippet?)	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Utførende institusjon**
Spesialundersøkelser og programmer knyttet til å sikre en kontinuerlig oversikt over utviklingen av kulturminner og kulturmiljø med sikte på å oppdage trusler og tendenser for å legge opp for forutsigbar og konfliktforebyggende vernearbeid	Nei – delvis. En del løpende programmer har strategisk karakter. Det eksisterer ingen programmer men følgende tematiske områder er ønskelig: - Slitasje og nedbryting av kulturminner (kirker og kulturlag) - Betydning av utviklingstrekk som kan påvirke kulturminner, for eksempel byvekst, turisme, syssel-setting - Kulturlandskap - Kulturmiljøer	Per i dag er det ikke egne poster for strategisk miljøovervåking på RAs interne budsjett. Synliggjøring av behovene er ønskelig	Utvikle metodikk som er egnet til å bygge opp en systematisk oversikt. Utvikle tolkningsrutiner. Utføre faktisk kontroll. ihht. valgt metodikk	Periodisk kontroll Data-behand-ling	2002-2006	1.000.000	RA i samarbeid med andre kulturvern-myndigheter, forsknings-insistusjoner

Resultatområde 5
I hht. prioriteringskategori "tidlig varsling og oppdagelse av miljøproblemene"

Strategiske behov. **Angi hva slags type informasjonsbehov** (i hht. føre-var-prinsippet?)	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Utførende institusjon**
Screening av miljøgifter	Det er ikke rom for screening for forekomst av nye miljøgifter slik revisjonen av direktoratenes miljøovevåking har lagt opp til	Ja. Detaljert plalegging mht hvilke miljøgifter og hvilke media gjenstår		Felt-/måledata			SFT+NIVA, NILU
JOVÅ	Overvåking av avrenning av (næringssalter og) pesticider	Ja. SFTs andel er halvert fra 2000 til 2001	Programmet må opp på opprinnelig nivå	Felt-/måledata	2002	1.000.000	SFT + NIVA, Jordforsk
Screening av innhold i sigenvann fra avfallsdeponier	Nei	Nei			2002-2006	2.500.000 pr. år	SFT

Resultatområde 7
I hht. prioriteringskategori "tidlig varsling og oppdagelse av miljøproblemene"

Strategiske behov. **Angi hva slags type informasjonsbehov** (i hht. føre-var-prinsippet?)	**Dekkes fullstendig i dag** (dvs. i 2001)? **Angi hvilket program** (blankt hvis det ikke finnes noe program)	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program** (blankt hvis det ikke er foreslått noe program)	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** **Type datainns.**	**År**	**Kostnad**	**Utførende institusjon**
Programmet "Naturens tålegrenser".	Nei, budsjettet for programmet er nedskåret til halvparten av behovet. 1l.Naturens tålegrenser (F99SFT0033)	Ja	Spesialanalyser		2002-2006	500.000	NIVA, NILU m. flere
Kartlegging av radioaktivitet	Kartlegging av sekundære utslipp av radioaktivitet	Nei	Målinger av avløpsvann og resipient (innsjø, fjord) for å kartlegge sekundære utslipp av radionukleider fra prosessindustri		2002-2006	100.000	
	Undersøkelser av remobilisering og etterfølgende lokal oppkonstruksjon av radionukleider i marint miljø	Nei	Prøvetaking, spesielt på Pluton		2003-2006	300.000	

4.4 GAP-analyser*
Annet og frivillige bilaterale eller multilaterale avtaler

* I kostnadsoverslaget er ikke kostnader som ble spilt inn til budsjettet for 2002 inkludert

I hht prioriteringskategori "annet"

Resultatområde 4

Angi behov	**Beskrivelse av behov**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
Viktige spesialundersøkelser knyttet til Eutrofi	Beløpet skal dekke nødvendige spesialundersøkelser, metodeutvikling og evalueringsarbeid knyttet til følgende programmer: a) Trofitilstanden i norske innsjøer (F98 SFT0008) b) Kystovervåkingsprogrammet (F98 SFT0009) c) Overvåking av Ytre Oslofjord (F98 SFT0010)	Ja, det er meldt behov for kr 200.000			2002 - 2006	200.000 pr år	

Resultatområde 7

Viktige spesialundersøkelser knyttet til langtransporterte luftforurensninger	Nei. Det er behov for midler til spesialundersøkelser, metodeutvikling og evalueringsarbeid i tiknytning til følgende programmer: 1a.Overvåking av langtransportert luft og nedbør, forsuring i ferskvann (F98 SFT0015) 1b.Overvåking av langtransportert luft og nedbør atmosfæriske tilførsler (F98SFT0013+F98SFT0015 +F98SFT0018(deler)	Ja	Spesialanlyser		2002 - 2006	400.000	

Angi behov	**Beskrivelse av behov**	**Er innsamling av nye data foreslått i budsjett-innspill for 2002? Evt. hvilket program**	**Hva må gjøres for å dekke databehovet?** (kommentarer knyttet til metode-utvikling eller annen klargjøring)	**Hva slags data må skaffes til veie og når er det sannsynlig at dataene kan være på plass.** Type datainns.	År	Kostnad	**Ansvarlig for innhenting/ rapportering av dataene + utførende institusjon**
	1c.Luft- og nedbørkvalitet i grenseområdene Norge-Russland (F98 SFT0027) 1d.Overvåkingsprogram for skogskader (F98 SFT 0018 – deler av) 1e. ICP- integrated monitoring (F98 SFT 0024) 1f. ICP-vann. CLRTAPs program for effekter av sur nedbør på elver og innsjøer (F98SFT0023) 1g. ICP-materialer. CLRTAPs program for eksponering og korrosjon av materialer						
Målinger av langtransporterte luftforurensninger i EMEP-programmet	Det er behov for midler til å holde hyppigheten av prøvetaking på det nivå som er anbefalt av EMEP. 1b.Overvåking av langtransportert luft og nedbør atmosfæriske tilførsler (F98SFT0013+F98SFT0015 +F98SFT0018(deler)	Ja	Utvidet målefrekvens		2002 - 2006	300.000	

Vedlegg 5

Ansvaret for miljøovervåkingen

Overvåking av miljøtilstanden og forhold som påvirker den, utgjør et sentralt grunnlag for utvikling av mål og virkemiddel for miljøvernpolitikken. Når sektormyndighetene og kommuner får et større og mer selvstendig ansvar for oppfølging og gjennomføring av miljøvernpolitikken, må miljøvernmyndighetene sikre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å koordinere politikken og for å avdekke behovet for å justere kursen når det er nødvendig. En fungerende miljøovervåking er en avgjørende forutsetning for integrering av miljøvernpolitikken i sektorene og for en økt delegering av ansvar for miljøvern til kommunene. Betydning av gode overvåkingsdata vil øke i tida framover, og miljøovervåkingen er gitt en fremtredende betydning i resultatoppfølgingen av miljøvernpolitikken.

Miljøvernforvaltningen har et spesielt ansvar for å ha en bred oversikt over den generelle tilstand og utvikling for natur og kulturminner i Norge og for å fastlegge hvilke parametre og metoder som kreves for tilstandsovervåkningen. Miljøvernforvaltningen har videre et overordnet ansvar i forhold til sektorene når det gjelder koordinering av miljøovervåking og kvalitetssikring av miljødata. Miljøvernforvaltningen har et generelt ansvar for overvåking av tilstand, men gjennomføringen av overvåkingen av tilstanden kan legges til en sektormyndighet etter retningslinjer fra miljøvernmyndighetene.

Sektormyndighetenes ansvar for miljøovervåking knytter seg til følgende:

1. *Sektormyndighetene har ansvaret for kartlegging og overvåkingen av sitt eget bidrag til påvirkning av miljøet, herunder konsekvensene for miljøtilstanden i økosystemene av høsting.*

2. *Sektormyndighetene har ansvaret for gjennomføring av kartlegging og overvåking av miljøets tilstand på områder der hvor de står for en vesentlig del av påvirkningen innenfor miljøvernmyndighetene rammer for tilstandsovervåkning.*

3. *Sektormyndighetene har ansvaret for å synliggjøre effekt og kostnader av gjennomførte tiltak der disse er knyttet til oppfølgingen av nasjonale resultatmål eller sektorvise arbeidsmål.*

4. *Sektorene har ansvar for at data samlet inn gjennom kartlegging og overvåking skal være kvalitetssikret og tilgjengelige, slik at resultater fra sektorenes kartlegging og miljøovervåking kan vurderes gjennom Resultatdokumentasjonssystemet (RDS), som er under utvikling i forbindelse med de sektorvise miljøhandlingsplanene.*

En dekkende miljøovervåking er ressurskrevende og forutsetter god samordning av aktivitetene slik at midler og kompetanse kan brukes effektivt og for å unngå dobbeltarbeid. Det forutsettes derfor et utstrakt samarbeid mellom sektormyndighetene og miljøvernmyndighetene.

Vedlegg 6

Program som sektorene bør ta større ansvar for i nærmeste fremtid

Resultatområde/Program	Ansvarlig miljø-dir. i dag	Kap. på dagens budsjett	Sektor	Konsekvenser ved manglende sektorfinansiering
1 Biologisk mangfold Overvåking av biologisk mangfold i ferskvann (nasjonalt nettverk av elver og innsjøer)	DN	1410. 21	EBL (regulantene) på biologisk side OED via NVE – hydrologiske delen av programmet, for øvrig andre som påvirker BM i ferskvann for eksempel landbruk, industriforetak og samferdsel	Prosjektet vil sannsynligvis inngå som en del av rapportering til EUs vannrammedirektiv. Følgende blir det manglende datagrunnlag for rapportering til dette direktivet [7].
Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbrukets kulturlandskap	DN	1410. 21	Landbruksdepartementet bør ta hele ansvaret	Vil medføre manglende rapportering til nøkkeltall knyttet til tilstand og utvikling i jordbrukets kulturlandskap, og i tillegg hindre frigjøring av midler til de overvåking i de nasjonalt prioriterte kulturlandskapsområdene. Ergo konsekvenser for to nøkkeltall.
Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl	DN	1425. 71.4	Olje- og energi/fiskeridep bør dekke utvidelser i progr.	Virkninger av bifangst, oljevirksomhet og ressursutnyttelse i havet på sjøfugl blir mangelfullt dokumentert.
4 Overgjødsling/5 Miljøgifter Jordsmonnsovervåkings-programmet (næringsstoffer og pesticider i avrenningen fra jorbruket)	SFT/LD	1410. 21	LD bør overta ansvaret og betale kostnadene for hele overvåkingsprogrammet (SFT brukte 1 millioner kr. i 2001).	Hvis ikke LD ønsker å ta ansvaret, må SFT vurdere å nedprioritere denne overvåkingen. Konsekvensen kan bli at omfanget av programmet blir redusert.
Tiltaksorienterte undersøkelser i Grenlandsfjordene (miljøgifter)	SFT/ privat nærings-liv	1410. 21	Privat næringsvirksomhet/ industri bør ta større del av kostnadene.	Ved manglende finansiering vil SFTs andel måtte økes el. omfanget av programmet reduseres, noe som gjør at SFT ikke får gode nok data til å følge tilstanden mht. miljøgifter i marine organismer, samt at data i forhold til å vurdere tiltak blir mangelfulle.

[7] Gjelder overvåking relatert til sektorenes virksomhet, dvs. i områder med god økologisk status (operasjonell overvåking)

7 Langtransporterte luftforurensninger Overvåkingsprogram for skogskader (overvåker virkningen av sur nedbør på skog).	SFT/LD	1410. 21	LD bør ta en større del av kostnadene (SFT bruker i dag 1,6 mill. kr). Det er enighet mellom LD og SFT om ytterligere kutt i de totale kostnadene	Dersom kostnadsfordelingen ikke endres mellom LD og SFT, må SFT uansett kutte ned på sitt bidrag.
8 Nord- og polarområdene Sjøfugloverv̊aking på Bjørnøya (tidsserier på Lomvi fra 1987).	NP	1410.21	Fiskeridep.	Lomvi er en viktig indikator på utvikling av Loddebestanden, herunder evt. overfiske. Ved manglende finansiering står denne tidsserien i fare for å utgå.

Program som sektorene bør ta større ansvar for på sikt

Resultatområde/Program	Ansvarlig miljø-dir. i dag	Kap. på dagens budsjett	Sektor	Konsekvenser ved manglende sektorfinansiering
1 Biologisk mangfold Kartlegging og overvåking av inngrepsfrie områder i Norge	DN	1410. 21	SD, og NVE bidrar allerede. LD (landbruksveier) kommuner (kommunale veier) og FD (militære installasjoner) bør bidra til datainnsamlingen på sikt (fra 2006).	Overvåkingen blir ikke fullstendig, og grunnlaget for å sette inn tiltak mot inngrep i villmarksområder blir svakere.
Overvåking av lakselus	DN	1425. 70	Bidrag fra Statens dyrehelsetilsyn/ Oppdrettsnæringen	Omfanget av lakselus-problematikken vil bli oppdaget i etterkant, og tiltak mot sykdommer på villaks kan følgelig bli mye mer kostandskrevende (fordi spredningen kan være større enn forventet)
3. Kulturminner Overvåking av utviklingen for bygninger eldre enn 1900 i et representativt utvalg av kommuner (SEFRAK-kontrollen)	RA	1410. 21	Overvåkingen kan gjennomføres på kommunenivå etter at kommunedelegasjonen er på plass. Initiativ, fremgangsmåter og sammenstilling er fortsatt et ansvar som må ligge hos Riksantikvaren.	Hvis ikke denne overføringen av ansvaret for praktisk gjennomføring blir overført til kommunene, vil RA måtte fortsette som i dag, hvilket vil gå ut over finansieringen til ønskede strategiske overvåkingsprogrammer.
Overvåking av utviklingen av tap og skade for registrerte arkeologiske kulturminner	RA	1410. 21	Fremtidens regionale forvaltningsapparat kan overta deler av samarbeidet.	Hvis ikke denne overføringen av ansvaret for praktisk gjennomføring blir overført til kommunene, vil RA måtte fortsette som i dag, hvilket vil gå ut over finansieringen til ønskede strategiske overvåkingsprogrammer.
Utvikling av rapporterings- og overvåkingssystemer for tilstand på fredede bygninger	RA	1410. 21	Fremtidens regionale forvaltningsapparat kan overta deler av ansvaret. (Initiativ, fremgangsmåter og sammenstilling er fortsatt et ansvar som må ligge hos Riksantikvaren).	Hvis ikke denne overføringen av ansvaret for praktisk gjennomføring blir overført til kommunene, vil RA måtte fortsette som i dag, hvilket vil gå ut over finansieringen til ønskede strategiske overvåkingsprogrammer.

4. Overgjødsling Trofitilstanden i norske innsjøer	SFT	1410. 21	Ønskelig med bidrag fra LD, kommuner og virksomheter (bla.det private næringsliv) [8]	Bidrag fra sektor er knyttet til udekkede og framtidige behov. Ved manglende sektorbidrag forblir behovene udekkede.
Kystovervåkings-programmet	SFT	1410. 21	LD og Finansdep. bør bidra med delfinansiering av utvidelser av programmet knyttet til datadekning i enkelte kystnære steder på sikt.[4]	Bidrag fra sektor er knyttet til udekte behov. Ved manglende sektorbidrag forblir behovene udekkede
Overvåking av ytre Oslofjord	SFT	1410. 21	LD og industrien bør bidra til delfinansiering på sikt.	Bidrag fra sektor er knyttet til udekte behov. Ved manglende sektorbidrag forblir behovene udekket.
Utslippsdata til nasjonale nøkkeltall	SFT	1410. 21	Kommunene bidrar i dag. KRD og Næringsdep. bør sterkere inn i framskaffelsen av utslippsdata?? SFTs kostnad i dag er ca 1,2 mill kr.	Konsekvensene ved manglende bidrag vil være at SFT ikke vil prioritere denne overvåkingen og det blir manglende rapportering til nøkkeltall og internasjonale avtaler.
Elvetilførselsprogrammet	SFT	1410. 21	Sektorbidrag ønskelig – næringslivet, LD og komuner [4]	Bidrag fra sektor er knyttet til udekte behov. Ved manglende sektorbidrag forblir behovene udekket
5. Miljøgifter Miljøgifter langs norskekysten	SFT	1410. 21	Fiskerisektoren	Bidrag fra sektor er knyttet til udekte behov. Ved manglende sektorbidrag forblir behovene udekket
Miljøgifter i havner	SFT	1441.39	Kommuner og næringsmiddeltilsyn bidrar i dag. Hva slags ytterligere bidrag er ønskelig??	Bidrag fra sektor er knyttet til udekede behov. Ved manglende sektorbidrag forblir behovene udekket

[8] Avklaring av sektorens plikter vil på sikt kunne skje gjennom implementering av EUs rammedirektiv for vann.

7. Lokale luftforurensninger Framskaffe utslippsdata og rapportere til RM (lokal luft)	SFT/SSB + andre	1410. 21	Samferdselssektoren, kommunen, privat næringsvirks. og SSB bør dele på kostnadene. Se [9]	SFT har hittil betalt, men det er håp om å få bidrag fra sektorene. Ved manglende sektor-finansiering vil SFT vurdere å gå inn med midler
8. Nord- og polarområdene Sjøfuglovervåking Spitsbergen (lange tidsserier)	NP	1410. 21	Fiskeri	Tidsseriene på sjøfugl er indikatorer på utvikling i det marine miljø, herunder virkninger av fiske. Ved manglende finansiering, vil disse tidsseriene stå i fare for å utgå.
Sjøfuglovervåking på Jan Mayen (overvåkingen er ikke igangsatt)	NP	1410. 21	Fiskeri	Jan Mayen representerer vestlige deler av Norskehavet/Grønlandshavet og inngår ikke i overvåkingen på Bjørnøya og Spitsbergen. Ved manglende finansiering kan igangsetting av denne overvåkingen ikke prioriteres..

[9] Videre utvikling av sektoransvaret bør sees i forbindelse med implementering av EUs datterdirektiv for luft.

Vedlegg 7 Virkemidler for å pålegge sektoren overvåking fra DN og SFT

Notat

Fra: DN

Til: Samordningsgruppen for miljøovervåking

Dato: 23.08.2001

Rettslig grunnlag for å pålegge andre å drive miljøovervåking, eventuelt å overlate kostnadene til andre - *status*

I forbindelse med at direktoratenes samordningsgruppe for miljøovervåking skal lage en samordnet plan for miljøovervåking er det ønskelig at hvert av direktoratene gir en oversikt over status for det rettslige grunnlag for å pålegge andre å drive miljøovervåking. Dette notatet er et første innspill fra DN i denne sammenheng.

DN ønsker at det på bakgrunn av statuskartleggingen blir gjort vurderinger knyttet til manglende virkemidler, og at samordningsgruppas konklusjoner blir synliggjort overfor MD i "Samordnet plan for overvåking".

I forbindelse med manglende virkemidler knyttet til overvåking av biologisk mangfold er det også svært viktig at det etableres en dialog opp mot Lovutvalget for biologisk mangfold som nå skal starte sitt arbeid.

I: Eksisterende virkemidler

1. Konsesjonslovgivningen i forbindelse med vassdragsregulering/tiltak i vassdrag

Vassdragsregulering kan bare utføres av staten eller den som får konsesjon, jfr. vregl. § 2. Søknad om konsesjon skal vedlegges konsekvensutredning etter plan- og bygningslovens kapittel VII-a. Kravet om konsekvensutredning innebærer at tiltakshaver så tidlig som mulig under forberedelsen av et tiltak skal sende melding med forslag til utredningsprogram for tiltaket: for tiltak som skal konsekvensutredes fastsetter ansvarlig myndighet et utrednigsprogram. Konsekvensutredningen skal gjøre rede for tiltaket, aktuelle alternativer, tiltakets virkninger på miljø, naturressurser og samfunn og hva som kan gjøres for å avbøte skader og ulemper som tiltaket kan medføre. Det kan ikke gis tillatelse til tiltaket før utredningsplikten er oppfylt. Kostnader ved konsekvensutredningen dekkes av tiltakshaver.

Bestemmelsen gir hjemmel for å pålegge undersøkelser før det gis konsesjon for vassdragsutbygging, og slike undersøkelser vil kunne være både enkeltundersøkelser og

overvåkning over en lengre periode. Undersøkelser etter denne bestemmelsen vil imidlertid være begrenset til å kartlegge mulige konsekvenser av den omsøkte vassdragsreguleringen.

Vilkår i konsesjonen kan være både vilkår utformet av konsesjonsmyndighetene og vilkår som er gitt direkte i lovteksten. Etter vregl. § 12 nr. 8 kan det pålegges konsesjonæren å yte tilskudd til fremme av jordbruk og skogbruk og fiske, enten ved betaling av et engangsbeløp som skal avsettes til et fond eller ved årlige betalinger. Det kan også fastsettes andre vilkår til fremme av fisket i kommunene. Dette kan for eksempel være bestandsundersøkelser/overvåkning. Vregl. § 12 nr. 17 gir adgang til å oppstille ytterligere betingelser når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. I nyere konsesjoner brukes vanligvis ”Standard vilkår for naturforvaltning”. Dette innebærer at konsesjonæren plikter å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftsundersøkelser i områder som berøres. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser.

Vregl. § 11 fastslår at det i konsesjon til vassdragsregulering skal settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten, fylkeskommuner og kommuner. Stortinget bestemmer bruken av den avgift som tilkommer staten. Avgiften til fylkeskommunene og kommunene anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Det foreligger her en mulighet for offentlige myndigheter til å bestemme at deler av avgiften skal gå til miljøovervåkning. Stortinget har den 25. april 1967 fastsatt vedtekter for Konsesjonsavgiftsfondet. Midlene blir i praksis nyttet mest til forsknings- og utviklingsarbeid og til informasjons- og opplæringstiltak.

Vannressursloven har i kapittel 3 bestemmelser om konsesjon for vassdragstiltak. Søknad om konsesjon skal inneholde nødvendige opplysninger som blant annet fordeler og ulemper ved det planlagte tiltaket. Vassdragsmyndigheten kan etter § 23, 2 ledd kreve ytterligere opplysninger av søkeren og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket. Etter § 26 kan det i konsesjon til vassdragstiltak sette vilkår for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser. Det skal legge vekt på å fremme sikkerhet mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en best mulig landskapsmessig tilpasning og opprettholde det naturlige liv i vassdraget. Dette innebærer en vid adgang til å fastsette vilkår for konsesjoner, innenfor den begrensning at vilkåret må ha saklig sammenheng med vedtaket. Det kan heller ikke fastsettes vilkår som er for inngripende.

Etter laks- og innlandsfiskloven kreves tillatelse til blant annet utsetting av fisk, etablering av kultiveringsanlegg og andre kultiveringstiltak. Ved alle disse tiltakene kan det settes vilkår for tillatelsen.

Etter forskrift om tekniske fiskekultiveringstiltak og inngrep i vassdrag § 2 kan det settes vilkår for å øke de positive effektene av tiltaket eller redusere skadevirkningene. Forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps § 2 gir hjemmel for å sette vilkår for å bevare det naturlige miljø eller tilgodese allmenne interesser. Forskrift om

utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer gir alle hjemmel til å sette vilkår for tillatelsen har i § 5 en generell hjemmel for å stille vilkår ved utsettingstillatelse. Som vilkår ved slike tiltak kan stiles krav om miljøovervåkning/undersøkelser, men også her vil dette måtte begrenses til eventuelle konsekvenser av tiltaket og innenfor det som er rimelig å pålegge tiltakshaver i form av kostnader.

2. Konsekvensutredninger etter plan-og byningsloven kap. VII-a.

Formålet med en konsekvensutredning (KU) er å klargjøre virkninger av tiltak som kan ha vesentlig konsekvenser for miljø, naturresurser eller samfunn. KU skal sikre at disse virkningene blir tatt i betraktning under planlegging av tiltaket og når det tas stilling om, og eventuelt på hvilke vilkår, tiltaket kan gjennomføres. Krav til KU er fastsatt i forskrift fra Miljøvern-departementet av 21. mai 1999

I henhold til forskriftens § 33-4 skal ansvarlig myndighet fastsette et utredningsprogram knyttet til de planlaget tiltak. I dette kan det inngå undersøkelser som har relevans for nasjonale programmer knyttet til kartlegging og overvåking (for eksempel KU for Svea-Nord utbyggingen). I § 33-8 gis ansvarlig myndighet videre muligheten til å pålegge utbygger oppfølgende undersøkelser i etterkant av at tiltaket er iverksatt. Disse kan ha karakter av overvåking.

DN har selv myndighet for hjorteviltoppdrett og for nasjonalparker og andre verneområder. Alle miljødirektoratene har videre rett til å komme med høringsuttalelser knyttet til KU hvor MD eller andre sektormyndigheter er planmyndighet. Dette er en viktig påvirkningsmulighet hvor direktoratene i større grad bør vurdere en samordnet innsats, og legge større vekt på at utredningsprogram og oppfølgende undersøkelser bør bidra til elementer i den nasjonale miljøovervåking (f.eks KU for Svea-Nord)

3. Annet gjeldende regelverk

Det vises til omtale av statistikkloven i SFTs notat om rettslig grunnlag for å pålegge andre miljøovervåking (datert 16.10.2000), hvor det fremgår at miljøovervåking trolig omfattes av loven.

Dette understreker miljødirektoratenes behov for å styrke samarbeidet med SSB, og i diskusjoner om revisjon av gjeldende avtale mellom SSB og miljøforvaltningen bør man avklare hvordan loven kan anvendes for å sikre tilgang på statistikk som stammer fra systematiske observasjoner som kan relateres til nasjonale nøkkeltall.

II: Mulige fremtidige virkemidler

4. "Lov om biologisk mangfold" - jfr. Stortingsmelding. Nr. 42 (2000-2001) " Biologisk mangfold - sektoransvar og samordning".

Samordning og utvikling av virkemidler er et sentralt tema i denne stortingsmeldinga, og for å synliggjøre de stor utfordringene det oppnevnte lovutvalget har tar vi med noe av teksten i meldinga som omhandler dette tema.

2.2.1.2 Samordnet virkemiddelbruk

Det er svært krevende å utarbeide en samlet virkemiddelanalyse for bærekraftig bruk og vern av biologisk mangfold. De mange drivkrefter, sektormål og behov i samfunnet sammen med

ufullstendig kunnskap om biologisk mangfold og årsaks/virkningsforhold gjør at en i denne omgang må begrense analysen av virkemiddelbruken. Det blir derfor lagt vekt på at det utvikles kostnadseffektive virkemidler som både ivaretar samordnings- og sektorbehov. Dette bør også ses i lys av internasjonale forhold.

Juridiske virkemidler
Konvensjonen om biologisk mangfold gir nye internasjonale rammebetingelser for helhetlig naturforvaltning. Konvensjonen er den første store internasjonale miljøvernavtalen som så klart retter fokus mot sammenhengen mellom bruk og vern, samt fordelingsspørsmål. Den nasjonale lovgivningen om biologisk mangfold bør følge opp dette, og legge internasjonalt vedtatte premisser for miljø- og sektorforvaltningen til grunn. Utfordringen er å få et samlende regelverk, der de ulike sektorers lovgivning støtter opp om formål og forpliktelser på best mulig måte. Hvorvidt ulike tema behandles i felles lov om biologisk mangfold, eller om det er mer hensiktsmessig at de reguleres i eksisterende lover skal vurderes.

Allerede i behandlingen av St.meld.nr.46 (1988-89) Miljø og utvikling, ble sektorene pålagt å innarbeide hensynet til bærekraftig bruk i de ressursrelaterte sektorlovene. Dette har gitt resultater både i MDs lovverk og i andres, som for eksempel genteknologiloven, formålsparagrafen i jordloven og forskrifter i medhold av skogbruksloven, hjemmel for å fastsette forbud eller begrensninger mot oppdrett i oppdrettsloven, og den nye vannressursloven. Likevel viser erfaring at oppfølgingen kan forbedres vesentlig, både ved anvendelse og videreutvikling av regelverket.
Etter mange lover fattes det i dag vedtak om tillatelse til virksomhet som påvirker biologisk mangfold der det er betydelig rom for skjønnsutøvelse. Det er nødvendig å sikre at skjønn ved slike vedtak bygger på best mulig kunnskap om tiltakets virkning på det biologiske mangfoldet og verdiene som blir berørt. Regelverket for forvaltning av biologisk mangfold er særlig mangelfullt på følgende områder:

- *Det mangler et samordnende regelverk når det gjelder inngrep i truede og sårbare naturtyper og leveområder for truede og sårbare arter. De forskjellige sektorlovene må ses i sammenheng, og man må finne en riktig balanse mellom vern og bærekraftig bruk. Når det gjelder tradisjonelt vern etter naturvernloven, er det en del mangler ved den gjeldende naturvernlov. En gjennomgang og vurdering av disse forhold er en viktig oppgave og konklusjonene herfra må danne grunnlag for eventuelle endringer.*
- *Eksisterende regelverk kobler i for liten grad vern av arter til deres leveområder. Grunnlaget for bedre vern av ville planter må også vurderes.*
- *Det mangler et dekkende regelverk for introduksjoner av fremmede arter.*
- *Det mangler et regelverk som regulerer tilgang til og bruk av naturlig forekommende genressurser.*
- *Sammenhengen mellom kulturpåvirkning/tradisjonsbasert kunnskap og biologisk mangfold bør reflekteres bedre i regelverket.*
- *Det er behov for utfyllende regler om erstatning og gjenoppretting ved skade på biologisk mangfold ved ulovlige inngrep.*
- *I punkt 2.2.5 om bærekraftig arealbruk omtales plan- og bygningsloven, som er et svært sentralt juridisk virkemiddel for å ivareta arealer med stor verdi for biologisk mangfold. Plan- og bygningsloven er i dag ikke optimalt utformet med tanke på å ivareta mangfoldet i all areal- og naturressursdisponering. Et regjeringsoppnevnt planlovutvalg skal blant annet vurdere om bestemmelsene som gjelder areal- og ressursbruk er gode nok for formålet.*

Økonomiske virkemidler
Bruk av økonomiske virkemidler har hittil vært lite vektlagt for å ivareta biologisk mangfold både nasjonalt og internasjonalt. Bruk av slike virkemidler er velkjente og viktige, for eksempel i forurensningspolitikken og i landbruket, der miljøavgifter, tilskudd og subsidier virker slik at det er økonomisk fordelaktig å innrette seg på forsvarlig miljø- eller produksjonsmessig måte. Markedet reflekterer bare unntaksvis de reelle verdiene av biologisk mangfold, og dette hensynet er i liten grad integrert i økonomien.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 58 (1996-97), pekte et enstemmig Storting på behovet for en systematisk gjennomgang av statsbudsjettets utgiftsside med sikte på å fjerne subsidier som har negativ virkning på biologisk mangfold.

I St.meld. nr. 58 (1996-97) varsles også utredning av en naturavgift i form av en arealavgift. Dette arbeidet er i startfasen og ses i sammenheng med tilsvarende internasjonalt utredningsarbeid for innføring av en naturavgift, «User Pays Principle». En slik utredning er rettet mot naturgrunnlaget med paralleller til prinsippet om at ingen har rett til å forurense og at forurenseren skal betale, «Polluter Pays Principle». Bakgrunnen er at biologisk mangfold er et kollektivt gode for samfunnet som i mange sammenhenger ikke prissettes, men reduseres eller tapes til fordel for næringsøkonomiske formål. Prinsippet om en naturavgift bygger på at den som forbruker viktige deler av fellesgodet biologisk mangfold bør betale en avgift til samfunnet som kompensasjon. Det vil særlig være aktuelt å vurdere avgifter ved inngrep som ikke samsvarer med nasjonale resultatmål og i vesentlig grad reduserer kollektive goder av betydning for bærekraftig bruk. Et formål med avgiften er å bidra til at bruk av biologisk mangfold ikke kommer i konflikt med de nasjonale resultatmålene. Naturavgift vil omfatte inngrep som forutsetter endring av eksisterende arealbruk. En eventuell naturavgift kan være et kostnadseffektivt virkemiddel, men reiser også mange spørsmål som et nytt element i arealforvaltningen.

Det har hittil ikke vært tradisjon for økonomisk verdisetting av biologisk mangfold, men på avgrensede områder har det over lang tid vært praksis for å pålegge avbøtende tiltak, som for eksempel ved utsetting av fisk ved vassdragsreguleringer. Internasjonalt har også slike spørsmål vært viet oppmerksomhet over mange år. Verdisetting av biologisk mangfold knyttet opp mot økonomiske systemer har lenge vært et forskningstema. En ressurs som ofte ikke har direkte markedsverdi eller markedstilknytning er svært vanskelig å sammenligne med varer og tjenester. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) har igangsatt et arbeide med oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold for å videreutvikle økonomiske aspekter av biologisk mangfold i relasjon til markedsøkonomi. Norge deltar i arbeidet som i første omgang skal resultere i en håndbok ved årsskiftet 2001/2002.

Som det fremgår av denne teksten er det stor mangel på virkemidler innen DNs forvaltnings-områder knyttet til biologisk mangfold. Det nylig oppnevnte Lovutvalget for biologisk mangfold har derfor en stor og viktig utfordring foran seg. Når det gjelder utvikling og samordning av virkemidler knyttet til miljøovervåking blir det viktig for direktoratenes samordningsgruppe å etablere en dialog med lovuvalget. Dette kan trolig best gjøres med direkte kontakt med lovutvalgets sekretariat (Gudrun Schneider, MD) eller MDs representant (Elisabeth Jernqvist, DN) i departementsgruppa som skal fungere som referansegruppe for lovarbeidet.

5. Rikspolitiske retningslinjer for biologisk mangfold

DN har i samarbeid med andre aktører (relevante sektormyndigheter, faginstitusjoner) over lengre tid arbeidet med å utvikle virkemidler for å ivareta biologisk mangfold i arealbruk og arealforvaltning etter plan- og bygningsloven, bl a rikspolitiske

retningslinjer, RPR BM. Disse retningslinjene kan ha betydning for tilgang på data i forbindelse med overvåking knyttet til arelbruk/arealbruksendringer (oppfølgende undersøkelser, avbøtende tiltak).

Planlovutvalget har gitt signaler som understøtter at RPR trolig er en hensiktsmessig virkemiddel knyttet til ivaretagelse og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

Retningslinjenes formål
RPR BM skal klargjøre og presisere hvordan biologisk mangfold skal tas vare på i arealforvaltningen. De er rettet mot planlegging etter plan- og bygningsloven som verktøy for:

- forvaltning av arealer og
- planlegging og vern knyttet til
- utbygging, etablering og styring av virksomheter og tiltak.

Begrepet ”arealbruk og tiltak” nyttes i teksten som felles begrep for dette.

Statlige fagmyndigheter skal også legge retningslinjene til grunn for sin forvaltningsvirksomhet etter aktuelle sektorlover.

Retningslinjenes virkeområde

- Geografisk virkeområde

Retningslinjene har samme virkeområde som plan- og bygningsloven (jf § 1).

- Saklig virkeområde

Retningslinjene gjelder primært arealbruk og tiltak som reguleres etter plan- og bygningsloven.

<u>Kommuner og fylkeskommuner</u>
Berørte kommuner og fylkeskommuner skal legge retningslinjene til grunn for sin planlegging og enkeltsaksbehandling etter plan- og bygningsloven (pbl) (jf § 17-1, 1. ledd).

Retningslinjene bør tas med i vurderingen av enkeltsaker etter annet lovverk som kan bidra til endringer i det fysiske miljø. Kommunale og fylkeskommunale organer bør også ta hensyn til retningslinjene i sin øvrige forvaltningsvirksomhet innen de rammer pbl og sektorlover gir.

<u>Statlige fagmyndigheter</u>
Statlige fagmyndigheter skal legge retningslinjene til grunn ved sin medvirkning til planer og enkeltsaksbehandling etter plan- og bygningsloven og for sin forvaltningsvirksomhet etter sektorlover for å bidra til at nasjonale mål blir fulgt opp.

6. Konklusjon

- Eksisterende konsesjonslovgivning i forbindelse med vassdragsregulering/tiltak i vassdrag (berøres av flere lover og forskrifter) gir pr. i dag rettslig grunnlag for å kunne pålegge langtidsundersøkelser/etterundersøkelser.

- Miljødirektoratenes høringsuttalelser knyttet til KU etter PBL kap VII-a er en viktig påvirkningsmulighet hvor direktoratene i større grad bør vurdere en samordnet innsats, og legge større vekt på at utredningsprogram og oppfølgende undersøkelser bør bidra til elementer i den nasjonale miljøovervåking.

- Statistikklovens mulige anvendelse knyttet til miljøovervåking bør avklares i forbindelse med revisjon av avtalen mellom SSB og miljøforvaltningen.

- Lovutvalget for biologisk mangfold blir nå en viktig arena for å samordne og utvikle juridiske virkemidler som er relevante for DNs forvaltningsansvar. Samordningsgruppen for miljøovervåking bør etablere kontakt med lovutvalget (via sekretariat og departementsgruppe) for å orientere dem om status og bidra til at problemstillinger knyttet til kartlegging og overvåking blir et tema i utvalgets arbeid.

- DN leverer revidert forslag til RPR BM til MD våren 2002. Endelig beslutning knyttet til etablering av RPR vil bli tatt i etterkant av dette.

Notat

Til: Prosjektgruppe for gjennomgang av (miljø)overvåkningen i SFT
Fra: Kirsti Torbjørnson
Dato: 16.10.2000

Til orientering: X
Til uttalelse: Frist:
Til behandling: Frist:
Til godkjenning: Frist:
Retur: Frist:

Kopi til:

Statens forurensningstilsyn
Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo
Besøksadresse: Strømsveien 96

Telefon: 22 57 34 00
Telefaks: 22 67 67 06
Internett: www.sft.no

Rettslig grunnlag for å pålegge andre å drive miljøovervåkning, eventuelt å overlate kostnadene til andre – gjeldende rett/endringsmuligheter

Gjeldende regler i forurensningsloven gir hjemmel for at private rettssubjekter kan pålegges å ivareta miljøovervåkning, men innenfor prinsippet om at forurenser skal betale. Miljøovervåkningen må relateres til forurensning/miljøforstyrrelse fra den som blir pålagt å overvåke. Adgangen til å pålegge miljøovervåkning knyttet til produkt (jf. pk-loven, særlig forarbeidene til § 5), er snevrere enn etter forurensningsloven.

Det bør undersøkes om gjeldende muligheter til å pålegge private aktører deltakelse blir benyttet fullt ut og koordinert godt nok med behovene for generell miljøovervåkning. Dersom det er behov for endringer, kan en tenke seg innføring av miljøovervåkningsgebyr knyttet til utslippstillatelser og/eller produkt. EØS-avtalen begrenser mulighetene i forhold til avgifter/forpliktelser knyttet til import/omsetning av produkter.

Overføring av ansvar til andre offentlige sektorer kan gjøres av Regjeringen, evt. gjennom endringer i statsbudsjettet.

Ved behandling av spørsmålet om å overlate til / pålegge andre enn forurensningsmyndigheten å drive miljøovervåkning, må det skilles mellom å flytte ansvaret til private aktører og å flytte det til andre offentlige myndigheter / sektorer.

Dersom myndighetene ønsker å pålegge private / næringslivet / kommunene / fylkeskommunene å bekoste eller gjennomføre overvåkning, kreves det hjemmel i lov, evt. Stortingsvedtak (avgift).

Dersom det bare er ønskelig å flytte arbeidsoppgaver fra en statlig sektor til en annen, kreves i alminnelighet ikke lovhjemmel. Arbeidsfordelingen i statsforvaltningen kan overordnet organ / Regjeringen instruere forvaltningen om. Dersom det er nødvendig / ønskelig med endrede bevilgninger for å ivareta oppgaven, er det nødvendig med budsjettvedtak i Stortinget.

Dette notatet handler om rettslige rammer for å legge ansvar for miljøovervåkning til andre enn staten og forurensningsmyndighetene. (Dvs. private aktører og kommuner / fylkeskommuner.)

1. Forurensningsloven

a) Tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjon
Slik forurensningsloven lyder i dag, skal forurensningsmyndigheten føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjon, jf. § 48. Dette innebærer at ansvaret for gjennomføring og kostnader i forbindelse med undersøkelser av den alminnelige forurensningssituasjon ligger hos forurensningsmyndigheten (MD, SFT, fylkesmenn, kommuner – MD har delegasjonsmyndighet).

b) Pålegg om undersøkelser – fl § 51
Loven åpner også for å pålegge andre å gjennomføre undersøkelser, eller å bære kostnadene ved slike undersøkelser, jf. fl § 51. I forhold til overvåkning av den alminnelige miljøtilstand, har denne bestemmelsen noen begrensinger som er i tråd med prinsippet om at forurenser skal betale:

- Det er den som ”har, gjør eller setter i verk noe som ..(kan).. forurense” som kan pålegges å gjennomføre eller bekoste undersøkelser som ”med rimelighet kan kreves”.
- Slike undersøkelser er begrenset til å fastslå
  - *om* virksomheten fører til forurensning,
  - klarlegge *årsakene* til en inntrådt forurensning (fra virksomheten) og evt.
  - klarlegge hvordan forurensningen skal *motvirkes*.

Bestemmelsen kan brukes i forhold enkeltpersoner, virksomheter og kommuner, når disse ”har, gjør…noe som.. (kan).. forurense”.

Bestemmelsen kan ikke brukes til å kartlegge den generelle miljøtilstanden i et bestemt vassdrag / geografisk område eller lignende, uten at det er mistanke om en bestemt virkning fra en eller flere bestemte kilder, og det er den virkningen, eller mulige konsekvenser av den en vil overvåke. Kostnadene må også være innenfor det rimelige, i forhold til den forurensning / forurensningsfare som foreligger.

Hvis vilkårene er tilstede, kan den ansvarlige for tilstanden pålegges både enkeltundersøkelser og løpende overvåkning. Bestemmelsen er vel først og fremst tenkt brukt på undersøkelser / overvåkning av mer begrenset varighet. Hvis en virksomhet medfører et kontinuerlig overvåkningsbehov, er det naturlig å regulere det i forbindelse med en utslippstillatelse, jf. pkt. d). Hvis flere virksomheter fyller vilkårene hver for seg, kan de pålegges å gjennomføre eller bekoste undersøkelser i fellesskap.

I høringen mente Justisdepartementet at det burde være mulig å fordele kostnadene ved slike undersøkelser på en hel næring. MD mente at det var vanskelig å lovregulere dette. (Ot.prp. nr. 11 1979-80 s. 163)

Bestemmelsen kan ikke brukes til å pålegge generell miljøovervåkning, men kan trolig dekke en del behov. Det bør undersøkes om bestemmelsen kan brukes i større grad enn den brukes i dag, eller om det gjennomføres overvåkning som er nyttig for de generelle programmene.

c) Pålegg om undersøkelser i forbindelse med konsesjonssøknad
Fl § 12 gir forurensningsmyndigheten hjemmel til å fastsette bestemte undersøkelser i forkant av konsesjonssøknad. Slike undersøkelse vil være begrenset til å kartlegge konsekvensene at den omsøkte forurensning, og bestemmelsen er neppe brukbar i forhold til generell miljøovervåkning.

d) Undersøkelsesplikt som vilkår for konsesjon gjennom enkeltvedtak eller forskrift
Forurensningsmyndigheten har adgang til å fastsette vilkår for tildeling av konsesjon / utslippstillatelse, jf. fl. § 16. Slike vilkår kan også fastsettes gjennom forskrift, jf. fl § 9 andre ledd.

Vilkårene skal kunne motvirke at forurensning fører til skade eller ulempe, og vilkårene skal være rimelige / forholdsmessige. Det framgår av lovforarbeidene at det kan stilles vilkår om målinger av utslipp og tilstanden i resipienten, evt. at forurenser bekoster målinger / kontrolltiltak som andre gjennomfører. ”Forutsetningen er hele tiden at kontrolltiltakene knytter seg til forurensninger som skriver seg fra løyvehaveren” (jf. Ot. Prp. nr. 11 1979-80 s. 28). Det må altså vurderes konkret ut fra hva en ønsker å overvåke, om det er adgang til å sette deltakelse i overvåkningen som vilkår i en konsesjon. Det bør også vurderes om denne bestemmelsen blir benyttet fullt ut.

SFT Skien – industriell finansiering av miljøovervåkningen i Grenland?
Hjemmelsgrunnlaget for industriens finansiering av overvåkningen i Grenland, er Kgl.res av 31.05.74, som gav konsesjon m / vilkår til etablering av den petrokjemiske industrien der. Konsesjonen var hjemlet i granneloven § 19, senere avløst av fl § 16 om vilkår for konsesjon. Vilkårshjemmelen i granneloven sa at Kongen kunne sette de vilkår som trengs av ”ålmenne omsyn”. I konsesjonen ble det satt som generelt vilkår at ”de selskaper som står for driften av de petrokjemiske anleggene i Bamble, skal finansiere kontroll- og overvåkningsordninger etter nærmere bestemmelse av miljøvernmyndighetene.” Fordelingen av kostnadene / ordningen ligger nå som klagesak i MD (?)

e) Fl § 40 – beredskapsplikt
Den som driver virksomhet som kan medføre aktutt forurensning, plikter å sørge for nødvendig beredskap, i rimelig samsvar med forurensningsfaren. Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller ved enkeltvedtak fastsette nærmere krav til beredskapen. Dette kan gjøres både i utslippstillatelse, og som selvstendig vedtak overfor beredskapspliktige bedrifter som ikke har utslippstillatelse. Beredskapsplikt kan danne grunnlag for overvåkning av bestemte geografiske områder framfor overvåkning

av punktutslipp, og vil kanskje i større grad kunne overlappe den generelle miljøovervåkningen.

2. Produktkontrolloven

Pk-loven har som formål å forebygge at produkt medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Loven kommer til anvendelse på enhver befatning med produkt, jf. § 1.

a) Pkl § 5 andre ledd – pålegg om undersøkelser

I hht § 5 andre ledd kan pk-myndigheten kreve at produsent eller importør iverksetter eller bekoster undersøkelser som er nødvendige for å vurdere et produkts virkninger og egenskaper i forhold til helse og miljø. Det kan kanskje tenkes tilfeller av miljøovervåkning som dekkes av denne ordlyden. Forarbeidene til loven sier imidlertid at ved "..undersøkelser som har mer generell nytte eller har betydning for flere produkter enn det som er gjenstand for undersøkelsen" .. vil det være naturlig at kostnadene bæres av statskassen (Or.prp. nr. 51 1974-75, s. 91).

b) Pkl § 4 - gjennom forskrift

Pkl § 4 er en vid hjemmel til å forskriftsregulere all befatning med produkt hvis reguleringen er påkrevet for å redusere helseskade eller miljøforstyrrelse. I prinsippet kan det tenkes at deltakelse i miljøovervåkning kan omfattes av hjemmelen, for eksempel § 4 første ledd bokstav a. (For eksempel en plikt til å delta i overvåkning av hormonforstyrrelser for importører og produsenter, evt. brukere av visse produktgrupper som kan ha slik virkning). Overvåkningen må i så fall ha som (del)mål å bidra til å klarlegge hvordan en kan hindre/forebygge den uønskede virkningen.

Forarbeidene til § 5 (jf. ovenfor) taler imidlertid imot en så vid fortolkning av hjemmelen i § 4, og en slik forpliktelse for importører vil også innebære en handelshindring for de aktuelle produktgruppene. Mulighetene for å kreve at importører skal delta er dermed begrenset av EØS-avtalen, se nedenfor.

3. EØS-avtalen

Gjennom EØS-avtalen er staten Norge forpliktet til å implementere og etterleve de forordninger og direktiver som vedtas av EU. EU's rettsakter (direktiver og forordninger) har ingen virkning for norske rettssubjekter før de er implementert gjennom norsk lov eller forskrift.

På forurensningssida er det særlig IPPC-direktivet som er sentralt. Dette direktivet er implementert i norsk rett gjennom forurensningsloven, og gir ingen andre retningslinjer vedrørende miljøovervåkning enn det som kan trekkes ut av prinsippet om at forurenser skal betale, jf. pkt. 1 ovenfor. Direktivet er et minimumsdirektiv, og er dermed ikke til hinder for at Norge kan ha mer tyngende regler om vi ønsker det.

Andre aktuelle eksempler er vanndirektivet og luftdirektivet, som begge inneholder omfattende krav til overvåkning. Direktivene har ingen bestemmelser om hvilke nasjonale myndigheter som skal ivareta oppgavene, men i alle fall vanndirektivet vil kunne føre til endret organisering av forvaltningsansvaret for vannressursene, og dermed også overvåkningsansvaret.

Når det gjelder varer / produktkontroll, gjelder kravet om fri flyt. Importrestriksjoner er forbudt, med mindre de er påkrevet av hensyn til bl.a. sikkerhet, helse, planteliv og miljø, jf. EØS-avtalen art. 12, 13 og 112. Toll og nasjonale avgifter som hindrer import og eksport er også forbudt, jf. art. 10.

For produkter har EU vedtatt en rekke forordninger og direktiv, som på SFT's område i stor grad er implementert i norsk rett gjennom forskrifter etter pk-loven. For produktregulering kreves det stort sett totalharmonisering, dvs at Norge i utgangspunktet ikke kan ha avvikende nasjonale regler, verken strengere eller svakere. En nasjonal miljøovervåknings-avgift knyttet til import / produksjon av et produkt som har eller kan ha miljøvirkninger, er trolig en nasjonal regulering som EU neppe ville godta.

4. Andre internasjonale avtaler
Det er inngått en rekke internasjonale avtaler på miljøområdet.

En internasjonal avtale forplikter staten Norge i forhold til andre stater som er part i avtalen, men er ikke i seg selv rettslig bindende i Norge. Da må den gjøres til norsk rett gjennom lov- eller forskriftsvedtak.

Dersom slike avtaler gir føringer for miljøovervåkning / overføring av ansvar til andre sektorer el.lignende, vil slike føringer kunne gi gode argumenter for en evt. lovendring / avgiftsvedtak. Det er imidlertid sjelden at slike avtaler sier noe konkret om hvilke nasjonale myndigheter som skal ivareta oppgavene.

4. Annet regelverk / eksisterende avgiftsbestemmelser

Statistikkloven (16. juni 1989 nr. 53) har som formål å fremme effektiv produksjon av statistikk gjennom regler for bruk og innsamling av av opplysninger til statistiske formål (jf. § 1-1). Statistikk er definert som bl.a. tallfestede opplysninger om et fenomen som framkommer ved bearbeiding av opplysninger fra / om enheter i en gruppe eller ved systematisk observasjon av fenomenet. Miljøovervåkning skulle dermed være omfattet av loven.

Loven åpner for å pålegge enhver å gi fra seg opplysninger til SSB. Loven gir imidlertid ikke adgang til å pålegge noen å gjennomføre undersøkelser for å framskaffe opplysninger (§ 2-2). SSB har rett til å utnytte administrative datasystemer i statsforvaltningen og i landsomfattende kommunale organisasjoner som grunnlag for statistikk.

Kongen (Finansdepartementet / SSB) bestemmer hva slags offisiell statistikk som skal utarbeides. (§ 2-1) Slik statistikk har som formål å danne grunnlag for beslutninger i politikk og næringsliv. En viktig funksjon er også å betjene allmennhetens behov for relevant statistikk. SSB er det sentrale organ når det gjelder utarbeidelse og spredning av offisiell statistikk. I denne forbindelse skal SSB kartlegge og prioritere behov for offisiell statistikk og samordne omfattende statistikk som blir utarbeidet av andre forvaltningsorganer. SSB skal også varsles om større statistiske arbeider hos andre forvaltningsorganer, og kan komme med innspill i den forbindelse (jf. §§ 3-1 og 3-3).

Avgifter kan vedtas av Stortinget som lov eller i de årlige skattevedtak, alt ettersom hvem som skal disponere avgiften. Jeg har funnet tre eksempler på lover som regulerer forskningsavgifter: lov om avgift på bygge- og entrepenørvirksomhet til dekning av utgifter til byggforskning og geoteknisk forskning (28/6 nr. 3 1954). Denne loven gir Kongen hjemmel til å fastsette forskrifter om avgift til et fond. Videre har vi lov av 26. juni 1970 om forskningsavgift på visse landbruksprodukter (kjøtt til foredling). Til slutt er det lov av 8/6 1980 om avgift på hermetikk. Denne avgiften påhviler hermetikk til eksport og innenlandsk omsetning, og skal inn til et fond som hermetikkbransjen forvalter til bl. a forskning.

Ingen av disse avgiftsordningene kommer i konflikt med EØS-avtalen fordi de enten gjelder landbruk eller ikke berører import av varer/tjenester.

Sektorlover
En overfladisk undersøkelse av noen sektorers lovverk (landbruk (plantevern), fiskeoppdrett, næringsmiddeltilsyn) viser at disse ikke har spesielle bestemmelser om generelt tilsyn med/oversikt over tingenes tilstand. De har som regel hjemler til å ta prøver vederlagsfritt, og å pålegge virksomheter undersøkelser, på samme måte som vi har etter vårt lovverk.

5. Endringsbehov?
Det rådende synspunkt er vel at alle borgere bør ha en interesse av den generelle miljøovervåkningen, og at den derfor bør bekostes av alle over skatteseddelen. Prinsippet om at forurenser skal betale innebærer imidlertid at forurenser skal betale for den miljøovervåkning som er nødvendig pga vedkommendes forurensende aktiviteter. Der er vi i dag. Før det er hensiktsmessig å foreslå lovendringer for å kunne pålegge private aktører mer omfattende deltakelse i den generelle miljøovervåkningen, bør behovet for endring klarlegges bedre.

Noen mulige endringer (uten at motforestillinger er vurdert) kunne være innføring av et miljøovervåkningsgebyr for virksomheter som trenger konsesjon, tilsvarende fl § 52 a om gebyr for saksbehandling og kontroll. En slik gebyrordning kan tilpasses eksisterende gebyrordning, og for eksempel gjelde alle virksomheter i bestemte kontrollklasser, den kan gjelde virksomheter med utslipp som ikke gir lokal virkning (for eksempel klimagasser), den kan gjelde virksomheter som skaper en lokal forurensning som gjør at langtransporterte forurensninger blir interessante osv.

En annen mulighet kan være å utvide adgangen til å sette vilkår om miljøovervåkning etter fl § 16 og vedtak etter fl. § 51.

For diffuse kilder (produktsida) er trolig en avgifts- eller gebyrordning mest aktuell. Vi har gebyrordninger som skal sikre avfallshåndtering av en rekke produkter, tilsvarende kunne en tenke seg gebyrordninger for å sikre overvåkning av produktets miljøkonsekvenser. I så fall vil det trolig være nødvendig med en utvidelse av pk-lovens undersøkelsesplikt, og så adgang til å kreve gebyr for å dekke kostnaden ved den forpliktelsen.

5. Konklusjon

- Gjeldende regler gir hjemmel for at private kan pålegges å ivareta miljøovervåkning, men innenfor prinsippet om at forurenser skal betale. Miljøovervåkningen må altså relateres til forurensning / miljøforstyrrelse fra den som blir pålagt å overvåke. For å pålegge noen ytterligere forpliktelser i forhold til generell miljøovervåkning, må det Stortingsvedtak til, enten i form av lov eller avgiftsvedtak.

- Adgangen til å pålegge miljøovervåkning knyttet til produkt (jf. pk-loven, særlig forarbeidene til § 5), er snevrere enn hjemlene i forurensningsloven. EØS-avtalen vil også virke begrensende i forhold til avgifter / forpliktelser knyttet til import av produkter.

- Det bør først vurderes om eksisterende hjemler i forruensningsloven (§ 16 – vilkår for tillatelse) og § 51 (pålegg om undersøkelse) kan benyttes i større utstrekning enn i dag, og om overvåkningsbehov på den måten kan dekkes. Dersom det er behov for endringer, kan en tenke seg innføring av miljøovervåkningsgebyr knyttet til utslippstillatelser og / eller produkt.

- Overføring av økonomisk ansvar til andre offentlige sektorer kan gjøres av Regjeringen, evt. gjennom endringer i statsbudsjettet.

Statens forurensningstilsyn (SFT)
Postboks 8100 Dep, 0032 OSLO
Besøksadresse: Strømsveien 96

Telefon: 22 57 34 00
Telefaks: 22 67 67 06
E-post: postmottak@sft.no
Internett: www.sft.no

Utførende institusjon Miljødirektoratene: DN, NP, RA, SFT og Strålevernet	Kontaktperson SFT Ingrid Marie Nissen	ISBN-nummer 82-7655-439-3

	Avdeling i SFT Samfunnsavdelingen	TA-nummer 1846/2001

Oppdragstakers prosjektansvarlig Kari E. Fagernæs	År 2001	Sidetall 140	SFTs kontraktnummer

Utgiver SFT	Prosjektet er finansiert av Miljødirektoratene

Tittel - norsk og engelsk
Plan for samordnet miljøovervåking fram mot 2006

Sammendrag – summary
Etter oppdrag fra MD, har miljøverndirektoratene laget en plan for miljøovervåkingen hvor de nye behovene for miljødata fram mot 2006 er kartlagt. Planen omfatter og bygger på prinsippene for kostnadseffektivitet, kvalitet og nøyaktighet, samt strategier for prioritering og finansiering. Planen behandler også sammenhengen mellom forskning og overvåking, samt roller og ansvar, herunder sektorenes ansvar for miljøovervåking. Konklusjonen er at gapet mellom størrelsen på dagens miljødatabudsjett og det fremtidige behov for midler er svært stort. Dette setter store krav til miljøforvaltningen når det gjelder prioriteringer, alternative finansieringsformer, samt synliggjøring av overvåkingsbehovet for de bevilgende myndigheter.

In response to a commission from the Ministry of the Environment, the executive agencies for environmental affairs have made a plan outlining the new requirements for environmental data for the period up to 2006. The plan is based on the principles of cost efficiency, quality and precision and includes new strategies for financing and priority setting. The plan also discusses the relationship between research and monitoring as well as the roles and responsibilities of each different sector for environmental monitoring. The report concludes that the gap between the size of the current budget for environmental data and future funding requirements for monitoring work is extremely large. This will place great demands on the environmental administration as regards prioritisation, alternative forms of funding and and making monitoring requirements more visible to the granting authorities.

4 emneord Miljøovervåking, nøkkeltall, internasjonale avtaler, forskning	4 subject words Enviromental monitoring, key indicators, international agreements, research
